

Посібник з вивчення Біблії в Суботній школі
з коментарями для вчителів
(липень, серпень, вересень 2025 року)

ВИХІД

Іржі Москала

ЗМІСТ

Вступ. Вихід: подорож до Обітованої землі	2
Урок 1. Пригноблення: історія і народження Мойсея — 28 червня – 4 липня	4
Урок 2. Полум'яний кущ — 5–11 липня	19
Урок 3. Важкий старт — 12–18 липня	34
Урок 4. Кари — 19–25 липня	48
Урок 5. Пасха — 26 липня – 1 серпня	62
Урок 6. Через Червоне море — 2–8 серпня	76
Урок 7. Хліб і вода життя — 9–15 серпня	90
Урок 8. Завіт на Сінаї — 16–22 серпня	103
Урок 9. Жити за Законом — 23–29 серпня	117
Урок 10. Завіт і план скинії — 30 серпня — 5 вересня	131
Урок 11. Відступництво і заступництво — 6–12 вересня	145
Урок 12. «Покажи мені, błагаю, Твою славу!» — 13–19 вересня	159
Урок 13. Скинія — 20–26 вересня	173
Програма зростання та розвитку вчителів Суботньої школи. Частина 11	186

У Посібнику використано тексти із Сучасного перекладу Біблії (2020).

ВСТУП

Вихід: подорож до Обітованої землі

Бог, відкритий у книзі Вихід, — це люблячий Бог, Котрий визначеного часу власними могутніми діями приніс Своєму народові спасіння й визволення (див. Бут. 15:12–16). Вихід з Єгипту та перехід через Червоне море були ключовими унікальними подіями — приголомшливими й дивовижними діяннями Господа. В історії стародавнього Ізраїлю до Голгофського хреста не відбувалося жодної більшої чи славетнішої події. Це — Євангеліє, але від Мойсея.

Бог неодноразово піднімався, щоб у чудовий спосіб продемонструвати Свою турботу про євреїв та захистити їх, незважаючи на їхні численні відступлення. Його милосердя перевершувало все розуміння й уявлення народу. Своєю простягнутою рукою Господь провадив Свій народ до свободи. Це було безпрецедентне діяння. Ця несподівана низка Божественних втручань стала початком їхньої оновленої подорожі з Богом, подорожі з Єгипту до Ханаану.

Хоч Мойсей відіграє важливу роль у Виході, ця книга не про Мойсея, а про Бога — Бога любові, істини, справедливості, свободи, прощення; Бога, Котрий зрештою пішов на хрест заради нас. Вивчаючи книгу Вихід, ми отримуємо унікальне об'явлення того, Який насправді наш Господь.

А який Він насправді? Він — Бог, вірний Своєму народові, незважаючи на його невірність. Він завжди був за них, навіть коли вони були проти Нього. Знов і знов Господь виявляв до них Своє милосердя, даруючи підбадьорення, закликаючи до виправлення та пропонуючи Божественні настанови. Ведучи їх найкращим маршрутом, Він бажав, щоб вони добровільно, з любові до Нього та Його характеру, поклонялися та слухалися, і все це — для їхнього ж блага.

Бог Мойсея — це Бог взаємин. Найважливіша Його ціль полягала не в якомусь досягненні або виконанні плану; головною метою було

створити значущі взаємини з Його вибраним народом, Ізраїлем. Господь привів їх на Сінай, аби встановити це глибоке спілкування.

Апостол Павло навчає: те, що сталося з Божим народом у минулому, — наочний урок для нас, щоб ми могли не повторювати їхніх помилок та вірно прямувати за Господом. «Усе це сталося з ними як прообраз і записано як пересторога для нас, для яких настав кінець віків» (1 Кор. 10:11). Ці минулі події мають бути для нас застереженням і джерелом незабутніх настанов. Нам слід їх читати, аналізувати, черпати уроки з них, адже, якими б різними не були обставини, духовні принципи, що стоять за ними, залишаються незмінними.

Наш план вивчення книги Вихід упродовж 13 тижнів простий та зрозумілий. Для зручності книга тематично поділена на щотижневі частини різного обсягу: (1) Рабство в Єгипті, народження Мойсея та перші 40 років його життя (див. Вих. 1, 2). (2) Доручення Мойсееві (розділи 3, 4). (3) Ускладнення: коли життя погіршується (розділи 5, 6). (4) Перші дев'ять кар (розділи 7–10). (5) Десята кара і святкування Пасхи (розділи 11, 12). (6) Звільнення з Єгипту та перехід через Червоне море (розділи 13–15). (7) Подорож на гору Сінай (розділи 16–18). (8) Дар Божого завіту і Декалога (розділи 19, 20). (9) Застосування Божого Закону (розділи 21–23). (10) Підтвердження завіту і проєкт скинії (розділи 24–31). (11) Відступництво народу і заступництво Мойсея (розділ 32). (12) Самоодкровення Бога та осяйне обличчя Мойсея (розділи 33, 34). (13) Побудова й освячення скинії (розділи 35–40). Щотижня ми будемо зосереджуватися на ключових уривках та подіях із зазначених розділів.

Нехай милостивий Господь благословить нас під час вивчення цієї надзвичайно важливої книги, котра нагадує нам про те, як Бог бажає провадити Свій народ від рабства до свободи, від смерті до життя, від пустелі до Нового Єрусалима (див. Євр. 12:22).

***Іржі Москала** — професор екзегетики і богослов'я Старого Завіту, декан богословської семінарії адвентистів сьомого дня в університеті Ендрюса.*

ПРИГНОБЛЕННЯ: ІСТОРІЯ І НАРОДЖЕННЯ МОЙСЕЯ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 1:1–22; 2:1–25; Бут. 37:26–28; 39:2, 21; Дії 7:6; Гал. 3:16, 17.

Пам'ятний вірш:

«Діти ж Ізраїля стогнали від праці і голосили. Їхні зойки від непосильної праці піднялися до Бога. Бог почув їхній стогін і згадав про Свій завіт з Авраамом, Ісаком та Яковом. І зглянувся Бог на Ізраїльських нащадків і зрозумів їх» (Вих. 2:23–25).

Книга Вихід перегукується з розповідями про пригноблених, відкинутих, переслідуваних, експлуатованих і принижених. Отже, сьогодні люди, котрі почуваються покинутими, забутими й поневоленими, можуть знайти надію, адже той самий Бог, Який урятував євреїв, може врятувати і їх.

Книга Вихід говорить про екзистенціальні* битви життя, а також про несправедливість і випробування, які є частиною цього життя. Кожного можуть підбадьорити історії про Боже втручання на користь Його стражденного народу. Господь чує крик пригноблених, бачить їхню боротьбу, помічає їхні сльози та в їхній агонії приходить на допомогу.

Бог бере на Себе ініціативу, щоб визволити тих, хто довіряє

*Слово *екзистенціальний* (лат.) у контексті уроку означає «той, що стосується природи людського існування; що визначається вільним вибором індивіда» (прим. експерта).

Йому. Нам потрібно просто прийняти вірою те, що Він пропонує нам. Ось чому слід вивчати книгу Вихід, оскільки вона відкриває, що Ісус здійснив для всіх нас. Це книга про викуплення, визволення й остаточне спасіння — усе це наше через віру в Христа Ісуса і в те, що Він забезпечив нам.

Якщо серед сум'яття й темряви наші очі спрямовані на Бога, ми можемо розпізнати Його присутність, турботу і допомогу, коли Він провадить нас до вічної Землі обітованої.

Неділя, 29 червня

НАРОД БОЖИЙ У ЄГИПТІ

Книга Вихід єврейською називається *Шемót*, буквально «імена», відповідно до початкових слів цього стародавнього документа. «Ось імена» — саме цими словами вона починається. На початку перелічуються імена членів родини патріарха Якова.

Прочитайте тексти Вих. 1:1–7. Про яку вирішальну істину можна дізнатися з цього уривка? _____

Книга Вихід починається нагадуванням про Боже благословення. Коли патріарх Яків та його родина оселилися в Єгипті, їх було лише 70 осіб (див. Бут. 46:27; Вих. 1:5), крім дружин синів Якова (див. Бут. 46:26), але ізраїльтяни «все народжувалися і зростали. Вони множилися і стали вельми численними, так що край був наповнений ними» (Вих. 1:7). Однак до моменту виходу їх нараховувалося «близько шестисот тисяч піших чоловіків, крім їхніх дітей» (Вих. 12:37).

Прочитайте уривок Вих. 1:8–11. Яким було становище ізраїльтян у Єгипті? _____

Біблійний текст змальовує історію дітей Ізраїля в Єгипті темними фарбами. Книга Вихід починається з опису їхнього поневолення єгиптянами та рабської праці, яку вони наклали на євреїв. Проте ця книга закінчується картиною мирної втішної присутності Бога в

скинії, у центрі ізраїльського табору (див. Вих. 40). Між цими двома протилежними полюсами описано тріумф Господа. Він звільнив Свій народ з рабства, розділив Червоне море, розгромив найсильнішу армію того часу, і в цьому ми бачимо прообраз остаточної перемоги Бога над силами зла.

У тексті Вих. 1:12 зображено парадоксальний взаємозв'язок: що більше наглядачі «цей народ пригноблювали», то «численнішим він ставав». Тобто, незалежно від людських підступів, Господь є суверенний Володар Усесвіту й рятує Свій народ, навіть коли обставини видаються людям безнадійними.

«Але в Єгипті зійшов на трон новий цар, який не знав Йосипа» (вірш 8). Що цей вислів та наступна розповідь відкривають нам про мінливість нашого світу? Чому ми ніколи не повинні сприймати обставини, особливо хороші, як належне?

Понеділок, 30 червня

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Коли сім'я Якова прибула до Єгипту після голоду в Ханаані (див. Бут. 46), єгипетський цар був доброзичливий до євреїв завдяки Йосипові та всьому, що він зробив для єгиптян.

«Так от, — підсумував фараон, звертаючись до Йосипа, — ставлю тебе над усім єгипетським краєм! І, знявши перстень зі своєї руки, фараон надів його на руку Йосипа, і зодягнув його у вісонну одягу, і одягнув йому на шию золотий ланцюг. Він звелів йому їхати на свій другій колісниці, і щоб виголошували перед ним: Увага! Кланяйтеся! Отже, фараон поставив Йосипа над усім єгипетським краєм» (Бут. 41:41–43).

Що було ключем до дивовижного успіху Йосипа в Єгипті після такого важкого початку? (Прочитайте Бут. 37:26–28; 39:2, 21).

Найбільш достовірним історичним тлом розповіді про Йосипа є такі факти: новим правителем, згаданим у тексті Вих. 1:8, «який не знав Йосипа», був Яхмос (1570 р. до н. е. – 1546 р. до н. е.). Потім прийшов Аменхотеп I (1546 р. до н. е. – 1526 р. до н. е.) — правитель,

котрий боявся впливу й чисельності ізраїльтян і гнобив їх. Пізніше Тутмос I (1525 р. до н. е. – 1512 р. до н. е.) видав указ про смерть усіх єврейських дітей чоловічої статі. Його дочка — принцеса Хатшепсут (1503 р. до н. е. – 1482 р. до н. е.) усиновила Мойсея. Фараон Тутмос III (1504 р. до н. е. – 1450 р. до н. е.) деякий час був співправителем Хатшепсут, саме під час його царювання відбувся вихід Ізраїлю.

Згідно з найточнішими підрахунками, цей вихід відбувся в березні 1450 року до нашої ери (William H. Shea. “Exodus, Date of the,” *The International Standard Bible Encyclopedia*. Edited by Geoffrey W. Bromiley et al., vol. 2 [Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1982], pp. 230–238). Щоб зрозуміти підрахунки щодо дати виходу, дослідіть такі біблійні тексти: Бут. 15:13–16; Вих. 12:40, 41; Суд. 11:26; 1 Цар. 6:1 (див. також Дії 7:6; Гал. 3:16, 17).

Перший розділ книги Вихід охоплює тривалий період — від часів Йосипа, коли його батько Яків з усією родиною увійшов до Єгипту, до указу фараона про смерть новонароджених єврейських хлопчиків. Хоч дебати щодо точної тривалості цього періоду не стихають, важливо ось що: навіть під час перебування Божого народу в рабстві на чужині Господь не забув його.

Тобто, хоч багато подробиць про життя євреїв у Єгипті того часу залишаються невідомими (принаймні нині) (див. 1 Кор. 13:12), одкровення Божого характеру продовжує світити на сторінках цієї книги, як і через усі інші книги Святого Письма. А це переконливо свідчить нам: якою б важкою не здавалася ситуація, Бог завжди поруч, і ми можемо завжди довіряти Йому.

Вівторок, 1 липня

ЄВРЕЙСЬКІ АКУШЕРКИ

Книгу Вихід неможливо зрозуміти, не розуміючи Божих істин, викладених у книзі Буття. Євреї переселилися до Єгипту, але після періоду великого процвітання й миру вони були поневолені.

Проте Бог не залишив Свій народ з їхніми проблемами, хоч іноді так здавалося. Безперечно, багато євреїв зневірилося через своє важке становище. Однак у час лиха Бог допомагав їм Своєю могутньою рукою. Наш Господь заохочує Своїх послідовників: «Тоді покличеш до Мене в день скорботи, — Я тебе визволю, і ти Мене прославиш» (Псал. 50:15).

Прочитайте уривок Вих. 1:9–21. Яку ключову роль відігравали вірні бабки-повитухи і чому вони згадуються в історії?

У книзі Вихід жоден фараон не названий на ім'я. Згаданий лише їхній титул — «фараон», який означає монарха Єгипту. Єгиптяни вірили, що фараон був богом на землі, сином бога Ра (або Осіріса чи Гора). Бога Ра вважали вищим єгипетським божеством, самим богом сонця.

Та незважаючи на всю свою «силу», цей «бог» не зміг змусити акушерок піти всупереч своїм переконанням. Справді, на відміну від безіменного фараона, дві повитухи згадані поіменно: Шіфра та Пуа (див. Вих. 1:15); вони вшановані в Біблії, бо боялися Господа. Лютий наказ фараона не вплинув на них, оскільки вони благоговіли перед Богом та слухалися Його більше, ніж земного правителя (див. Дії 5:29). І Він благословив їх власними великими родинами. Яке потужне свідчення вірності! Хоч ці жінки, можливо, мало знали теологію, натомість вони не тільки знали, що було правильним, але й вирішили робити те, що було правильним.

Побачивши, що його змова зазнала краху, фараон наказав своєму народові вбивати всіх єврейських немовлят чоловічої статі. Єгиптяни мали кидати їх у річку Ніл, імовірно, як жертву Хамі, богові повноводного Нілу. (Це перший зафіксований випадок, коли євреїв убивали лише тому, що вони були євреями.) Мета цього смертного указу полягала в тому, аби підкорити євреїв, знищити всіх нащадків чоловічої статі й асимілювати жінок до єгипетської нації, у такий спосіб усунувши велику загрозу, яку, на думку фараона, становлять євреї для його нації.

Акушерки не тільки знали, що правильно, але й діяли правильно. Який урок для нас викладає ця історія?

Середа, 2 липня

НАРОДЖЕННЯ МОЙСЕЯ

Прочитайте уривок Вих. 2:1–10. Яку роль відіграли Боже провидіння й захист в історії народження Мойсея?

Історичне тло народження й життя Мойсея захопливе, оскільки він жив за часів відомої єгипетської 18-ї династії. Один цар цієї династії — Тутмос III, якого називають «Наполеоном Єгипту», — вважається одним з найвідоміших фараонів Стародавнього Єгипту.

Хоч указом фараона Мойсей був засуджений до смерті, він народився як «особливий» син; єврейське *тов* буквально означає «гарний, прекрасний» (вірш 2). Це єврейське слово відображає не тільки зовнішню красу. Його використовують, наприклад, для характеристики діянь Бога під час тижня Сотворіння, коли Він проголосив, що все «добре», навіть «дуже добре» (Бут. 1:4, 10, 31).

Згідно з Божим планом, цей новонароджений гарний хлопчик, ставши дорослим, виведе євреїв з єгипетського рабства. Хто міг уявити собі таке майбутнє цієї дитини, особливо за таких жакливих обставин? Однак Бог виконає Свої обітниці, виголошені Авраамові, Ісакові та Якову. Він уклав з ними завіт, пообіцявши дати їхнім нащадкам Обітовану землю (див. Вих. 2:24, 25). Отже, через десятиліття Господь використав це немовля, щоб здійснити саме це.

А до того часу єгипетська царівна Хатшепсут усиновила Мойсея. Єгипетське ім'я Мойсей означає «син» або «народжений», як відображено в іменах Ах-мосе («син Аха») або Тут-мосе («син Тота»). Ім'я Мойсей єврейською мовою перекладається, як *Моше́*, що походить від дієслова *машá*, «витягнутий». Завдяки Божому чуду, життя цього хлопчика було врятоване, коли його «витягли» з річки.

Ми маємо небагато відомостей про його раннє життя. Після дивовижного порятунку й усиновлення принцесою Хатшепсут, перші 12 років Мойсей прожив зі своєю рідною сім'єю (див. Вих. 2:7–9; Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 244). Потім він здобув найкращу єгипетську освіту, яка мала підготувати його до становища наступного фараона Єгипту (див. Патріархи і пророки. С. 245). Вважає думка про те, що, зрештою, ця освіта була б даремною або навіть протидіяла б тому, що справді мало значення, — пізнанню Бога та Його правди.

З усіх здобутих вами знань, що ви вважаєте даремним, а що — важливим?

ЗМІНА ПЛАНІВ

Прочитайте тексти Вих. 2:11–25. Які події повністю змінили напрямок життя Мойсея? Які уроки ми можемо почерпнути із цієї історії? _____

Перед Мойсеєм стояв непростий вибір: піддатися спокусам Єгипту і придворним розвагам чи терпіти труднощі зі своїм поневоленням народом? Незабаром події змусили його ухвалити рішення. «Проту справу дізнався фараон і мав намір убити Мойсея. Тому Мойсей утік від фараона і прибув до Мідіянського краю. Він зупинився біля криниці» (вірш 15).

Після вбивства Мойсей справді не мав вибору, принаймні щодо свого перебування в Єгипті. Отже, які б там не були плани про його сходження на трон Єгипту і перспективу стати «богом», вони швидко зруйнувалися. Замість того щоб стати богом, причому фальшивим, Мойсей мав служити правдивому Богові. Утікаючи з Єгипту, Мойсей, звичайно ж, не мав жодного уявлення про своє майбутнє.

«Ця справа [убивство Мойсеєм єгиптянина] швидко стала відомою єгиптянам і дуже перебільшеною дійшла до фараона. Вона була представлена цареві як справа надзвичайної ваги: Мойсей мав намір підняти свій народ проти єгиптян, скинути уряд й посісти престол; царство не перебуватиме в безпеці, доки він живе. Монарх негайно постановив, що Мойсей має померти, але, дізнавшись про небезпеку, той утік до Аравії» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 247).

Мойсей прожив 120 років (див. Втор. 34:7), і його життя можна розділити на три частини – по 40 років кожна. Перші 40 років він провів у Єгипті, більшість із них – у царському палаці. Другі 40 років прожив у домі Їтра в Мідіянському краї.

А останні 40 років займають основну частину перших п'яти книг Мойсея (і нашого Посібника). Ці п'ять книг розповідають історію раннього покликання ізраїльського народу до виконання його місії: свідчити про істинного Бога та Його характер світові, загрузлому в ідолопоклонстві (див. Втор. 4:6–8).

Чи це був план Бога, щоб Мойсей убив єгиптянина? Якщо ні, то чого ця історія навчає нас про те, як Господь може змінити

будь-яку ситуацію та використати її для власних цілей? Як текст Римл. 8:28 допомагає нам зрозуміти цю важливу істину?

П'ятниця, 4 липня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте у книзі Е. Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Мойсей» (С. 241–251). Це допоможе нам краще зрозуміти пройдений урок.

Біблійний текст повідомляє, що «повитухи боялися Бога і не чинили так, як велів їм єгипетський цар. Вони залишали живими і хлопчиків» (Вих. 1:17). Еллен Уайт так коментує вірність повитух і месіанську надію: «Жінкам-повитухам, рід занять яких давав їм можливість виконувати цей наказ, було дане розпорядження знищувати при народженні єврейських дітей чоловічої статі. Ініціатором цієї справи був сатана. Він знав, що з-посеред ізраїльтян має вийти Визволитель, та, підбурюючи царя нищити їхніх дітей, сподівався завдати поразки Божественному задуму. Однак жінки-повитухи боялися Бога і не наважувалися виконувати жорстокий наказ. Господь схвалив їхні дії та сприяв їм» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 242).

В усіх цих трагічних подіях добра вістка полягає ось у чому: незважаючи на плани сатани, Бог скасував їх та використав вірних людей, аби перешкодити ворогові. Ми справді живемо на території нашого ворога, якого Ісус назвав «князем світу цього» (Івана 14:30 (переклад І. Огієнка); Ефес. 2:2;). Сатана узурпував це становище Адама, але Ісус Христос переміг ворога у Своїм житті та Своєю смертю на хресті (див. Матв. 4:1–11; Івана 19:30; Євр. 2:14). Хоч сьогодні сатана ще живе й активно діє (як діяв і в стародавньому Єгипті, намагаючись убити єврейських хлопчиків), його страта неодмінно відбудеться (див. Івана 12:31; 16:11; Об'явл. 20:9, 10, 14). Нам дарована така добра вістка: життєві труднощі можна подолати завдяки Божій благодаті (див. Филп. 4:13). Ця благодать — наша єдина надія.

Запитання для обговорення:

1. Чому Бог дозволив євреям жити в Єгипті й зазнати гноблення? Чому Господь так довго чекав, перш ніж захистити їх? Пам'ятайте

також, що кожна людина страждала лише доти, доки жила. Тобто час страждань для народу був довгий, але кожна людина страждала лише упродовж свого життя. Чому ця відмінність важлива для розуміння людських страждань загалом?

2. Поміркуйте над імпульсивним учинком Мойсея (див. Вих. 2:11, 12). Припустімо, що Мойсей не зробив би цього. Чи означало б це, що євреї не вийшли би з Єгипту? Поясніть свої міркування.
-
-
-

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД**Основні тексти: Вих. 1:1–2:25.**

Цей перший урок підсумовує довгу історію Божого народу в Єгипті, починаючи від часів Йосипа, коли Ізраїль процвітав, до їхнього поневолення під владою жорстокого фараона, котрий наказав убивати всіх новонароджених ізраїльських хлопчиків. Однак Бог не залишається пасивним, коли сили зла намагаються знищити Його народ. Він — їхній Спаситель. Отже, Господь послав визволителя, Свого слугу Мойсея, котрого врятував при народженні та привів у сім'ю фараона як прийомного сина. Перші 40 років життя Мойсея пов'язані зі здобуттям найкращої освіти, спочатку духовної — від матері, а потім світської — у єгипетському університеті. Хоч Мойсея підготували для воцаріння в Єгипті як великого фараона, завдяки Божому провидінню він опинився в сім'ї Їтра. Там він одружився і став пастухом.

Теми уроку:

1. Бог виконує Свої обітниці щодо благословень процвітанням. Вдячні серця визнають любов і турботу Бога у своєму житті, усвідомлюючи, що саме Він провадить і діє, щоб дарувати процвітання й успіх. Проте нам необхідно бути обережними, аби не втратити з поля зору найважливіший факт: тільки Господь, а не власні досягнення, — джерело нашого процвітання. Якщо ми забудемо, що всі наші здобутки даровані Богом і належать Йому, то можемо піддатися заздрості, бажанню контролювати й руйнувати добру справу, яку Господь прагне здійснити для спасіння людей.
2. У наших молитвах ми не тільки прославляємо Господа за Його доброту і милосердя до нас, але й кличемо до Бога про допомогу пораненим, пригнобленим, зневіреним, стражденим. Злі люди

можуть порушувати права інших, та Господь обіцяє допомогти всім, кому завдано шкоди.

3. Бог чує наші щирі благання про Його прощення, присутність і втручання. Він бачить наші труднощі, помічає наші сльози, розуміє нашу агонію та відгукається на наш біль.
4. Усі пригноблені, переслідувані, експлуатовані, відкинуті люди можуть побачити себе в сюжетах книги Вихід. Завдяки цим історичним оповідям вони дізнаються, що не самотні. Бог з ними, хоч їм здається, що Він мовчить. Його невидима присутність та біблійні обітниці забезпечать внутрішній комфорт і впевненість у спасінні.
5. Бог пам'ятає Свій завіт з Авраамом, Ісаком та Яковом. Він вірний. Він виконує Свої обітниці і втручається у відповідну мить. Боже-ственне рішення нерідко суперечить нашим обмеженим бажанням та очікуванням.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

У книзі Вихід насамперед ідеться про Господа і Його керівництво в житті Мойсея й Ізраїля. Ця книга починається згадкою про Божі благословення для сім'ї Якова: їх було лише 70 осіб, коли вони переселилися до Йосипа в Єгипет, але згодом, згідно з Божою обітницею Аврааму, вони стали надзвичайно численним народом (див. Бут. 15:5; Вих. 1:7).

Однак процвітання Ізраїля в Єгипті перетворюється на проблему. Як повідомляє перший розділ книги Вихід, новий заздрисний єгипетський фараон боявся ізраїльтян, тому пригноблював їх важкою працею. Історично ці драматичні події найкраще можна зобразити на тлі вісімнадцятої династії Єгипту. У той час почала правити нова династія гіксосів. Її першого царя Яхмоса (1570–1546 рр. до н. е.) можна вважати тим, хто не визнав досягнень Йосипа (вірш 8) та почав поневолювати ізраїльтян. Становище Божого народу швидко погіршувалося: від процвітання й вільного проживання в Єгипті до жалюгідного рабства в жорстоких поневолювачів (вірші 11, 13, 14). Царем, який стояв за цією різкою зміною, був Аменхотеп I (1546–1526). Однак що більше ізраїльтян гнобили, то більше вони множилися (вірш 12). Тиск на Божий народ зростав, аби підірвати його сили тяжкою працею.

Жорстокість фараонів та пригноблення ізраїльтян досягли кульмінації під час нещадного правління Тутмоса I (1525–1512), котрий видав драконівський указ про вбивство всіх єврейських немовлят чоловічої статі (вірш 22).

Якщо вихід Ізраїля відбувся в березні 1450 року до н. е. (саме цієї дати ми притримуємося), тоді Мойсей народився на 80 років раніше, тобто 1530 року до н. е. Принцеса Хатшепсут усиновила Мойсея і дала йому це ім'я. Вона померла, коли Мойсей перебував у Мідіянському краї. Чоловік Хатшепсут Тутмос II (1512–1504) мав від наложниці сина Тутмоса III (1504–1450), який був фараоном під час Виходу. Фараон Аменхотеп II (1450–1425), не первісток Тутмоса III, більше двох років був співправителем зі своїм батьком і мав сина, котрий помер під час десятої кари як первісток. Фараон Тутмос IV (1425–1417), який змінив на престолі Аменхотепа II, не був старшим сином, як свідчить напис на сфінксі.

Отже, біблійні повідомлення узгоджуються з позабіблійними свідченнями.

Єгипетське ім'я Мойсей відповідає цьому історичному періоду (подібно до імені *Тутмос*) та означає «витягнутий (з)». Деякі дослідники припускають, що його повне ім'я було Хapі-мосе (*Xani* — бог річки Ніл). Однак Мойсей, пишучи про себе під Божим натхненням, вирізав зі свого імені слово *Xani* на знак відмови бути пов'язаним з богом Нілу.

Народження Мойсея (див. Вих. 2:1–10) – поворотний пункт в історії Ізраїля. Народ Божий молився про визволення з рабства, благаяючи Господа допомоги їм у цій безвихідній ситуації, і Він відповів народженням Мойсея. Бог чудом урятував його життя, але це сталося лише завдяки співпраці з батьками й сестрою Мойсея. Отже, Господь використовує людей для виконання Його справи й досягнення Своєї мети.

Серед труднощів і страждань нам необхідно зосередити свій погляд на Богові й довіритися Йому, Його керівництву й мудрості, адже Він ніколи не залишить Своїх дітей. Господь перебуває з ними під час утисків та переслідувань. Він бачить сльози скривджених і поранених, страждаючи разом з ними. Пророк Ісаї зворушливими словами описує турботу Бога про нас: «В усякому утиску їхньому тісно було і Йому... їх спасав, любов'ю Своєю і Своїм милосердям Він викупив

їх, і їх підніс, і носив їх» (Ісаї 63:9). Відданість Господа нам сильна й незмінна. У наших стражданнях і бідах Він також страждає; у наших болях Він відчуває біль. Він підтримує переслідуваних, котрі страждають за праведність (див. Матв. 5:10). Бог милосердний, милостивий і довготерпеливий до нас. Спаситель постраждав і помер на хресті, щоб забезпечити наше спасіння. Натомість поневолювачі, гнобителі та кривдники зазнають Божого суду й остаточного знищення. У цьому контексті нагадаймо собі глибокий вислів Еллен Уайт: «Таємниці, які турбували й розчаровували нас тут, у майбутньому житті розкриються. Ми побачимо, що наші, здавалося б, залишені без відповіді молитви й нездійснені надії були одними з найбільших наших благословень» (Служіння зцілення. С. 474).

Шіфра та Пуа, дві єврейські повитухи, — взірці вірності. Вони боялися Бога, тому не боялися гніву фараона. Пошана повитух до Бога-Життєдавця спонукала їх поважати і людське життя. Вони відмовилися вбивати єврейських хлопчиків при народженні. Ці жінки знали: життя — Божий дар, тому не підкорилися наказові фараона.

Біблія містить небагато інформації про перші 40 років життя Мойсея (див. Дії 7:23), однак відкриває такі важливі подробиці: (1) Мойсей став сином дочки фараона; (2) у сорокарічному віці під час відвідин співвітчизників убив єгиптянина, котрий знущався над євреєм; (3) докоряв євреїв, який ударив земляка; (4) згодом утік до Мідіянського краю, де зупинився у священника Їтра й одружився з його донькою Ціппорою; (5) згодом у подружжя народився син Гершом.

Головною темою нашого першого уроку є фраза з пам'ятного вірша: «Бог... згадав про Свій завіт» (Вих. 2:24). Вірність Господа Своєму завіту гарантує стабільність стосункам між Ним та Його народом.

Зі Свого боку Бог зберігає вірність завітові, незважаючи на нашу невірність. Божий завіт — це юридично оформлені відносини між Господом та Його послідовниками.

Утім, ізраїльтянам могло здаватися, що Його завітна обітниця не виконана, оскільки Ізраїль не процвітав, а страждав. Твердження про те, що Бог «згадав про Свій завіт», не означає, що Він забув ізраїльтян. Свого часу Господь втрутився на користь вибраного народу. Сам Бог пообіцяв Авраамові, що його нащадки стануть великою нацією; тому, виконуючи цю обіцянку, Він втрутився, даруючи свободу пригнобленим. Господь визволив Ізраїль, тому що пообіцяв благословити нащадків Авраама.

У двох заключних віршах другого розділу книги Вихід (переклад І. Огієнка) термін *Елогім* («Бог») згадано чотири рази. *Елогім* — це могутній Бог, Котрий звершив чотири дії: «почув», «згадав», «бачив», «зглянувся». Ці вірші наголошують: Бог знає ситуацію, Він турбується про Свій народ, діє на його користь і не зволікатиме з допомогою. Він змінить хід історії, бо настав час для Його втручання. Бог у Своєму милосерді скаже «Ні!» пригнобленню та звільнить ізраїльтян, щоб вони могли служити своєму Визволителеві з вдячності за дар свободи. Отже, Божі благодаті перемагає насильство, утиски й рабство.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Що ви відчуваєте, коли люди не помічають, ображають, експлуатують або жорстоко поводяться з вами? Ці глибокі розчарування і страждання можуть допомогти вам співчувати тим, хто пройшов через подібний досвід у житті. Як ви можете успішно підбадьорити цих страждальців? Який найкращий засіб від життєвих розчарувань?

2. Як слід реагувати на зловживання владою на вашому робочому місці чи в церкві?

3. Уявіть, що сталося б, якби батьки Мойсея не довіряли Богові і не мали сміливості сховати свою дитину. Що сталося б із Божим планом? Як відреагував би Бог у цій гіпотетичній ситуації? Чи постав би інший Мойсей?

4. Як стало можливим, що Мойсей після стількох років життя в розкоші та язичництві вирішив: «Краще страждати з народом Божим, аніж мати дочасну гріховну потіху» (Євр. 11:25, переклад І. Огієнка)?

5. Ті, хто схиляється перед Богом, не боятимуться стояти перед царями. Вони поставили Божу волю на перше місце у своєму житті, тому мужньо і сміливо йдуть уперед, щоб виконувати Божі Заповіді. Чому Мойсей боявся не фараона, а Бога? Як ви розумієте дивовиже твердження апостола Павла про Мойсея: «Вірою він покинув Єгипет, не злякавшись гніву царя, адже стояв непохитно, як той, хто бачить Невидимого» (Євр. 11:27)? Як можна побачити Бога очима віри?

ПОЛУМ'ЯНИЙ КУЩ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 4:1–31; 6:3; 18:3, 4; 3:1–22; Бут. 22:11; 17:10, 11, 15–18;
Йоїла 3:5; Бут. 17:10, 11.

Пам'ятний вірш:

«Та Господь промовив: Я дійсно бачу гноблення Мого народу, який у Єгипті, і чую їхнє голосіння через утиски наглядачів. О, Я знаю їхній біль! Тому Я зійшов визволити їх із рук єгиптян і вивести їх із тієї землі до доброго та просторого краю — до землі, що тече молоком і медом»
(Вих. 3:7, 8).

Божий заклик до нас часто змінює напрямок нашого життя. Якщо ж ми йдемо за цим закликом, то відкриваємо, що Божий шлях завжди найкращий для нас. Проте часом нелегко відразу прийняти Божий заклик.

Саме так відреагував Мойсей на Божий заклик, почутий під час його зустрічі з Господом біля полум'яного куща. Звичайно, Мойсей був добре обізнаний з таким явищем, як горіння, але кущ горів і не згоряв, і це привернуло його увагу. Саме тут Господь покликав його до конкретної місії. Питання полягало в тому, чи відгукнеться Мойсей на заклик, незважаючи на кардинальні зміни у власному житті, які принесе його згода? Спочатку він не дуже сприймав цей заклик.

Чи можете ви пригадати випадки, коли мали конкретні цілі, а Бог змінив ваші плани? Безперечно, ми можемо бути корисними Господу в різних галузях, однак послух Божому закликові в нашому житті — це воістину шлях до повноцінного життя. Можливо, він не завжди легкий, як і для Мойсея, але нерозумно прямувати власним шляхом, коли Бог закликає нас іти в іншому напрямку.

Неділя, 6 липня

КУЩ НЕ ЗГОРЯЄ

Коли Мойсей оселився в Мідіянському краї, його життя стало відносно легким. Він одружився, мав двох синів — Гершома й Еліезера (див. Вих. 18:3, 4) і був частиною великої родини Ітра, свого тестя, мідіянського священника. Мойсей провів 40 спокійних років як пастух, подібно до Давида (див. 2 Сам. 7:8). Оточений високими неприступними горами, він перебував наодинці з Богом.

Ці роки ходіння з Господом змінили його й підготували до ролі лідера. У цій тихій пустелі Бог також використав Мойсея, аби під Божественним натхненням він написав дві найдавніші біблійні книги: Йова та Буття (див. Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 251; *The SDA Bible Commentary*, eds. by Francis D. Nichol. Vol. 3. P. 1140). Мойсей також отримав від Бога ключову інформацію про велику боротьбу, Сотворіння, гріхопадіння, потоп, життя патріархів, а найголовніше — про План спасіння. Отже, Мойсей відіграв важливу роль у передачі всьому людству правдивого знання про живого Бога, нашого Творця і Вседержителя, а також знання про те, що Господь звершує з огляду на гріх, який спустошив нашу планету. Біблійна історія та історія спасіння матимуть мало сенсу, якщо не бачити основоположних принципів, які під Божим натхненням виклав Мойсей, особливо в книзі Буття.

Прочитайте тексти Вих. 3:1–6. Яке значення має факт, що Господь представився Мойсеєві як «Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова»?

Мойсей побачив, що кущ горить і не згорає, тому зрозумів, що бачить чудо і прямо перед ним має відбутися щось важливе й

драматичне. Коли він підійшов ближче, Господь звелів йому зняти взуття на знак глибокої пошани, оскільки присутність Бога зробила це місце святим.

Господь представився Мойсееві як «Бог Авраама, Бог Ісаака і Бог Якова» (вірш 6). Бог дав цим патріархам обітницю про те, що їхні нащадки успадкують Ханаан; цю обітницю знав і Мойсей. Отже, Господь поступово починає відкривати Мойсееві майбутні події та його роль у цих подіях.

Мойсееві знадобилося 80 років, перш ніж Господь визнав його готовим до виконання Божественного завдання. Чого може навчити нас ця істина щодо терпіння?

Понеділок, 7 липня

ГОСПОДНІЙ АНГЕЛ

«Господній ангел» з'явився Мойсееві «у полум'ї вогню з куща» (Вих. 3:2). Це був Сам Господь Ісус, Котрий звернувся «до нього з куща» (вірш 4).

Слово «ангел» означає «вісник» (єврейське *малах*), тому саме від контексту залежить, чи слід вважати цього ангела людським вісником чи Божественним (див. Мал. 3:1). У Біблії неодноразово згадується «Ангел Господній» як Божественна Особа (див. Бут. 22:11, 15–18; 31:3, 11, 13; Суд. 2:1, 2; 6:11–22; Зах. 3:1, 2). Згаданий Ангел Господній не тільки говорить від імені Господа, але це Сам Господь. Ісус — Божий Вісник, Котрий передає нам Слово Отця.

Прочитайте тексти Вих. 3:7–12. Як Господь пояснив Мойсееві, чому бажає захистити поневолених у Єгипті ізраїльтян?

Страждання Божого народу в Єгипті яскраво зображено як стогін і розпачливий крик про допомогу. Господь почув їхній зойк і занепокоївся (див. Вих. 2:23–25). Він назвав їх «Мій народ» (Вих. 3:7). Тобто навіть до Сінаю та ратифікації завіту ізраїльтяни були Його народом, і Він подарує їм життя, свободу й процвітання (якщо вони слухатимуться Його) у землі Ханаан, як обіцяв їхнім батькам.

Бог сказав Мойсееві, що посилає його до фараона для конкретного завдання: «А тепер іди! Я посилаю тебе до фараона. Виведи Мій народ, нащадків Ізраїля, з Єгипту!» (вірш 10). І знову Бог називає їх «Мій народ».

Яке надзвичайне завдання доручив Бог Своєму слугі! Тому Мойсей відповів запитанням: «Хто я такий?» Розуміючи значущість цієї місії та своєї ролі в ній, Мойсей дивується, чому був обраний такий, як він. Тут, на початку, ми бачимо прояв його характеру: смирення та відчуття власної непридатності для такої грандіозної місії.

Чому смирення й відчуття власної «непридатності» такі важливі для кожного, хто прагне йти за Господом і трудитися для Нього?

Вівторок, 8 липня

ІМ'Я ГОСПОДНЄ

Прочитайте уривок Вих. 3:13–22. Чому Мойсей бажав знати Ім'я Бога та яке значення цього Імені?

Бог представляється Мойсєві як *ег'є ашер ег'є*, що буквально означає «Я є той, Хто Є» (вірш 14). У вірші 12 Господь використовує те саме дієслово *ег'є*, що й у вірші 14, коли каже Мойсєєві: «Я буду з тобою». Це означає, що Бог вічний. Бог трансцендентний (поза межний, безкінечний) і водночас іманентний (близький, Котрий бажає жити в серці людини); Він перебуває зі «смирнними і скрушними духом» (Ісаї 57:15).

Власне Ім'я Бога *Ягве* (у Старому Завіті зазвичай перекладається, як «Господь») було відоме Божому народові від самого початку, хоч вони могли не знати його глибшого значення. Мойсей також знав ім'я Ягве, але, як і інші, не усвідомлював його справжнього значення. Запитання: «Яке Твоє ім'я?» свідчить про бажання Мойсея глибше зрозуміти Господа.

Корисна підказка міститься в тексті Вих. 6:3, де Бог сказав: «Я з'являвся Авраамові, Ісакові та Якову, як Бог Усемогутній *Шаддай*,

але зі Своїм Іменем — Господь *Ягве* — Я не об'являвся їм». Це не означає, що Адам, Ной, Авраам і патріархи не знали імені *Ягве* (див. Бут. 2:4, 9; 4:1, 26; 7:5; 15: 6–8), натомість це означає, що вони не знали його глибшого значення.

Ім'я *Ягве* вказує на те, що Він — особистісний Бог, Бог Свого народу, Бог завіту. Він — близький Бог, Котрий бере участь у житті людей. Усемогутній Бог (див. Бут. 17:1) чудесним способом втручається Своєю силою. Але *Ягве* — Бог, Котрий демонструє Свою моральну силу через любов і турботу. Він той самий Бог *Елогім* («могутній, сильний, трансцендентний Бог», «Бог усіх людей», «Володар Усесвіту», «Творець усього»), але різні аспекти Його стосунків з людством відкриваються саме через Ім'я *Ягве*.

Знати Ім'я або закликати Ім'я Бога не є чимось магічним. Ідеться про проголошення Його Імені, що означає навчати інших істин про цього Бога та спасіння, яке Він пропонує всім, хто приходить з вірою. Як каже Йоїл: «Однак кожний, хто лише прикликати Господне Ім'я, спасеться» (Йоїла 3:5).

Чи відчували ви у своєму житті близькість з Ягве, яку Він прагне мати з усіма, хто покладається на Нього?

Середа, 9 липня

ЧОТИРИ ВИПРАВДАННЯ

Прочитайте уривок Вих. 4:1–17. Які ознаки Господь доручив Мойсеєві здійснити, щоб зміцнити свою позицію як Божого вісника?

Мойсей знову спробував ухилитися від завдання, яке поставив перед ним Бог (див. Вих. 3:11). Він не хотів йти до Єгипту і протистояти фараонові. Зрештою, він уже зазнав невдачі, коли раніше намагався самотужки допомогти євреям. Крім того, його народ, євреї, не вірили йому і не сприймали його як свого лідера. Тому він висловив третє заперечення: «Вони ж не повірять мені й не послухають мого голосу» (Вих. 4:1). Так Мойсей намагався відмовитися від відповідальності, яку Бог попросив його взяти на себе.

Мойсеєві було доручено здійснити дві надприродні ознаки — спочатку перед старійшинами Ізраїля, а згодом і перед фараоном:

(1) його палиця перетворилася на змія, а потім знову на палицю; (2) його рука побіліла від прокази, але після цього миттєво зцілилася. Обидва чуда мали переконати старійшин, що Бог діє задля них. Якщо ж вони не повірять, було додано третє чудо — перетворення води на кров (вірші 8, 9).

Хоч Бог дав Мойсеєві змогу здійснити ці могутні чудеса, він усе ж висловив четверте виправдання: «Я не промовиста людина» (вірш 10).

Прочитайте тексти Вих. 4:10–18. Як Господь відповів Мойсеєві? Які уроки ми можемо взяти для себе із цієї історії, особливо коли Бог закликає нас на служіння?

Ці чотири виправдання свідчать про небажання Мойсея послухатися Божого заклику. Своє небажання він маскує «розумними» запереченнями. Перші три виправдання – це запитання: (1) Хто я? (2) Хто ти? (3) А якщо вони не повірять мені? Четверте виправдання є твердженням: «Мені важко розмовляти». У відповідь на всі ці виправдання Господь запропонував оптимальні рішення та виголосив чимало підбадьорливих обітниць.

Урешті-решт Мойсей висловив своє п'яте й останнє прохання: «Благаю, Господи, — наполягаю далі Мойсей, — признач, будь ласка, когось іншого» (вірш 13). Бог відповів, що на підтримку йому вже посилає назустріч брата Аарона. Зрештою, Мойсей мовчки поступився. Повернувшись до свого тестя, він поділився з ним наміром відвідати своїх братів у Єгипті. Їтро благословив його в дорогу, сказавши: «Иди з миром» (вірш 18).

Четвер, 10 липня

ОБРИЗАННЯ

Прочитайте тексти Вих. 4:18–31. Як зрозуміти цю дивну історію та який урок ми можемо почерпнути з неї?

Дослідники Біблії були вражені, довідавшись: після того як Мойсей послушався Господа і почав свою подорож до Єгипту, Господь «намагався вбити його» (вірш 24). З контексту історії видно, що йдеться про обрізання. Його молодший син не був обрізаний, як того вимагав Авраамів завіт (див. Бут. 17:10, 11).

Як провідник Божого народу Мойсей мав продемонструвати досконалу покірність і послух Господу, аби здобути авторитет і спонукати інших людей до послуху. Він мав бути взірцем повного посвячення Богові. Його дружина Ціппора сама обрізала їхнього сина, щоб урятувати життя чоловіка. Вона торкнулася Мойсея кривавою крайньою плоттю, і ця кров символізувала спокуту, життя й запечатування завіту. Це було зроблено дуже швидко і додало драматизму ситуації.

З цього епізоду можна дістати важливий урок: ніколи не забувайте робити те, що, як ми знаємо, є правильним.

«Дорогою з Мідіянської землі Мойсей отримав приголомшливе, страшне попередження про невдоволення Господа. Ангел з'явився із загрозливим виглядом, ніби збирався негайно знищити його. Не було дано жодного пояснення, але Мойсей пригадав, що знехтував однією з Божих вимог. Поступившись умовлянням дружини, він знехтував обрядом обрізання їхнього молодшого сина. Він не виконав умови, за якої його дитина могла мати право на благословення Божого завіту з Ізраїлем; така недбалість з боку їхнього вибраного вождя не могла не послабити авторитету Божественних постанов. Ціппора, побоюючись за життя чоловіка, сама здійснила обряд; після цього ангел дозволив Мойсееві продовжувати подорож. Мойсей наражатиметься на велику небезпеку при виконанні своєї місії для фараона; його життя могло бути збережене лише завдяки захисту святих ангелів. Проте він не міг перебувати в безпеці після того, як знехтував відомим йому обов'язком, оскільки не міг бути захищений ангелами Божими» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 255, 256).

Чого навчає нас ця історія? Якщо ми справді винні в тому, що свідомо знехтували своїм обов'язком, то як маємо діяти? Які зміни нам необхідно зробити, причому негайно?

П'ятниця, 11 липня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Мойсей» (С. 251–256).

Драматичний заклик біля полум'яного куща був, мабуть, найбільш визначним досвідом у житті Мойсея. Усі інші високі моменти в діяльності цього вождя залежали від його позитивної, покірної реакції на Божий заклик вивести євреїв з Єгипту до Обітованої землі.

Звичайно, тепер ми знаємо, як усе відбувалося. Однак поставте себе на місце Мойсея під час розмови з Господом біля полум'яного куща. Він утік з Єгипту, аби врятувати життя. За 40 років там з'явилося нове покоління євреїв, багато з яких, імовірно, мало знали про нього; або, можливо, навіть відома їм інформація про Мойсея з плином часу була спотворена. І саме тепер він був покликаний Богом вивести цей поневолений народ з-під влади могутньо нації? Не дивно, що спочатку він відмовлявся від цього!

Безперечно, це було надзвичайно складне завдання, але уявіть, що втратив би Мойсей, якби остаточно сказав Богові: «Ні». Він міг просто зникнути з історії... Натомість завдяки Божій силі, яка могутньо діяла в ньому, Мойсей буквально творив історію і став одним з найвидатніших та найвпливовіших особистостей не лише в Біблії, а й у світі.

Запитання для обговорення:

1. У спокійні роки в пустелі Мойсей робив те, до чого його покликав Бог: піклувався про сім'ю, пас овець та під Божим натхненням написав дві біблійні книги, перш ніж його було покликано стати великим проводирем Божого народу. Чого досвід Мойсея навчає нас щодо власних повсякденних обов'язків у житті?

2. Можна стверджувати, що виправдання Мойсея самі по собі були досить логічними, чи не так? Чому люди мають вірити мені? Хто я такий, щоб виконати таку місію? Я не можу добре говорити. На підставі цієї історії як нам навчитися довіряти Богові в тому, що Він може зробити нас спроможними виконувати те, до чого закликає нас?

3. У пройденому уроці ми зазначали, що Мойсей — автор книги Буття. Наскільки важлива ця книга для розуміння священної

історії та Плану спасіння? Чому ми повинні боротися проти будь-яких спроб (а їх чимало) послабити авторитет книги Буття, особливо проти заперечення її історичності, зокрема історичності перших 11 розділів?

ЧАСТИНА І: ОГЛЯД**Основні тексти: Вих. 3:1–4:31.**

Бог відкрився Мойсееві та покликав стати Його слугою, котрий визволить Ізраїль з Єгипту та приведе до Обітованої землі. Мойсей дуже збентежився і просив Господа вибрати когось іншого.

Теми уроку:

Досліджуючи розділи 3 і 4 книги Вихід, пам'ятаймо важливу істину: коли Бог закликає Своїх дітей виконати конкретне завдання, Він також забезпечує їх необхідними засобами й силою для цього. Покликання та розширення можливостей ідуть пліч-о-пліч. Господь дає необхідні духовні дари й навички. Нам не потрібно хвилюватися, навіть якщо робота може бути величезною і далеко за межами наших можливостей. Бог керує. Нам необхідно дозволити Богові бути Богом у нашому житті і повністю покладатися на Його обітниці. Ми можемо довіряти Йому. Наш обов'язок — прямувати за Ним і слухатися.

Тексти цих двох розділів, присвячених Божому втручанням на користь Його народу, можна розділити на чотири основні частини:

А. Зустріч Бога з Мойсеєм (див. Вих. 3:1–4:17). Ця оповідь містить вступ, доручення (див. Вих. 3:1–10); чотири фрагменти, присвячені діалогу між Господом та Мойсеєм: (1) 3:11, 12; (2) 3:13–22; (3) 4:1–9; (4) 4:10–12, а також епілог: останнє благання Мойсея, прояв Божого гніву та рішення Господа послати до Мойсея Аарона з підтримкою (див. Вих. 4:13–17).

Б. Повернення Мойсея до Єгипту разом із дружиною та двома синами; Боже запевнення Мойсея в допомозі (див. Вих. 4:18–23).

В. Проблема з обрізанням (див. Вих. 4:24–26).

Г. Зустрічі Мойсея з Аароном, старійшинами й народом (4:27–31).

Усі очікують великих могутніх діянь Господа. Ізраїльтяни вірять і поклоняються живому Богові, Котрий визволить їх.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Однією з найбільш значущих подій у житті Мойсея була особиста зустріч із Господом біля полум'яного куща. Ця подія різко змінила його життя. На момент зустрічі з Богом Мойсеєві було 80 років. Він жив у Мідіані спокійним, стабільним життям, був одружений, мав двох синів, а також плідно трудився для Господа. У спокійний час, доглядаючи за вівцями, він побачив натхнення від Бога написати дві біблійні книги: Йова та Буття. Очевидно, Мойсей був задоволений своїм сімейним життям і ходив з Господом. І раптом його мирне життя було порушене: він побачив полум'яний кущ, який горів і не згоряв.

Привернувши увагу Мойсея, Господь сказав йому, наскільки стурбований становищем ізраїльтян у Єгипті. Бог говорив про їхні нещастя, пригноблення, рабство, страждання та благання про допомогу. «Я зійшов визволити їх» (3:8), — проголосив Господь. Він назвав ізраїльтян «Мій народ» (вірш 10) і повідомив про Своє рішення привести їх до нової землі. Ми називаємо її Обітованою землею, адже Бог пообіцяв Аврааму, Ісаку та Якову, що їхні нащадки успадкують Ханаан. Настав час для Господа діяти, а Мойсей мав стати знаряддям, через яке Він виконає Свою обітницю.

Сам Бог звелів Мойсеєві повернутися до Єгипту, країни, з якої 40 років тому (1490 року до н. е.) він утік, щоб урятувати власне життя. Тепер Мойсей повинен був зустрітися з фараоном Тутмосом III (1504–1450 рр. до н. е.), якого особисто знав ще з часів, коли жив у царському палаці. Прийомна мати Мойсея, Хатшепсут, померла 1482 року до н. е. Розмовляючи з Мойсеєм, Господь дав йому два повеління: «А тепер іди! Я посилаю тебе до фараона. Виведи Мій народ, нащадків Ізраїля з Єгипту!» (вірш 10). У цьому тексті містяться використані Богом два імперативи, які не такі зрозумілі в сучасних перекладах. Господь рішуче сказав Мойсеєві: «Іди!»; «Виведи Мій народ... з Єгипту». Так розгорталася драма покликання Мойсея.

Чотири виправдання Мойсея і чотири Божі обітниці

1. Мойсей: «Хто я?» — Бог: «Я буду з тобою» (вірші 11, 12).

Почувши два повеління: «Іди!» й «Виведи Мій народ з Єгипту», Мойсей дуже збентежився і злякався. Він використав чотири виправдання/відмови, щоб звільнитися від величезного тягара. По-перше, маючи скромну, смиренну думку про себе, відчуваючи власну неспроможність, Мойсей вигукує: «Хто я такий?» Проте ми маємо усвідомлювати, що сила для виконання Божого доручення перебуває не в нас, а поза нами. Господь Сам підготує нас до цього, якщо ми покірно йдемо за Ним. Однак Мойсей, уявивши собі труднощі й небезпеки, пов'язані із цим дорученням, шукав можливості відмовитися від нього.

У відповідь Бог запевнив Мойсея, що буде з ним (фраза «Я буду» використана у віршах 12, 14), і дав йому знак, повідомляючи, що він та ізраїльтяни поклонятимуться Богові на цій самій горі Синай, на якій Господь тоді розмовляв з ним. Ця обітниця всеосяжна. Усе необхідне гарантоване завдяки присутності Бога з Його народом. «Емануїл» («З нами Бог») — це найважливіша обітниця.

2. Мойсей: «Яке Його Ім'я?» — Бог: «Я Є (Сущий)» (вірші 13–22).

Мойсей виклав своє друге виправдання, запитуючи Бога, яке Його Ім'я. Цього разу він аргументував свою відмову неучтвом Божого народу, справедливо стверджуючи, що вони не знають Господа особисто; отже, як зможуть знати, що Мойсей — призначений Богом вождь?

Господь терпеливо пояснив, що Він — вічний, живий, особистий, істинний Бог. Він — Бог історії, Котрий перебував із прабатьками Ізраїля, — Бог Авраама, Ісака та Якова, Який спілкувався з ними та піклувався про них з любов'ю й милосердям. Саме Господь пообіцяв, що приведе їх «у край, що тече молоком і медом» (вірш 17). Він — Господь, Бог євреїв.

Також Господь повідомив: коли вони покинуть Єгипет, то підуть не з порожніми руками, а з багатьма коштовними дарами: золотими і срібними речами, дорогоцінними каменями, багатим одягом. Єгиптяни збагатилися за рахунок непосильної праці ізраїльтян, і тепер вони мали право претендувати на винагороду за довгі роки своєї праці.

3. Мойсей: «Вони ж не повірять мені» — Бог: «Повірять через... ознаку» (4:1–9).

Мойсей виголосив своє третє заперечення, указуючи на нерішучість ізраїльтян: «Вони ж не повірять мені й не послухають мого голосу, оскільки скажуть: Господь не з'являвся тобі» (вірш 1). І що тоді? У відповідь Бог наділив його здатністю звершити дві ознаки, які будуть явними доказами того, що Господь послав його та визволить Свій народ з Єгипту: (1) Мойсей зможе перетворити свій посох на змію і навпаки; (2) його рука вкриється проказою, а потім очиститься.

4. Мойсей: «Я не промовиста людина» – Бог: «Я буду при твоїх устах» (вірші 10, 12).

Четверта відмова Мойсея проста: Я поганий оратор. Я ніколи не був красномовним. Мойсей аргументував свою відмову тим, що повільно формулює думки і погано володіє єгипетською та єврейською мовами.

І це зрозуміло, адже вже чотири десятиліття він не послуговувався єгипетською мовою. У відповідь Господь запевнив Мойсея, що дасть йому здатність висловлюватися переконливо й чітко, бо Він – Творець. Отже, Бог дасть Мойсеєві сили для виконання завдання: «Я буду при твоїх устах [буквально: Я буду з устами твоїми] і навчатиму тебе, що маєш говорити» (вірш 12). (Ця обіцянка нагадує нам подібну історію, записану в Єрем. 1:5–8).

Тексти 13–17 повідомляють про останнє заперечення Мойсея та реакцію Бога на нього. Усі виправдання Мойсея вичерпані, кожне з них рішуче спростував Сам Господь. Що робитиме Мойсей? Він повинен чітко визначити свою позицію, відповівши на Божий заклик або «так», або «ні». Проте, навіть отримавши виняткові обіцянки від Господа, він продовжував благати, аби була обрана більш компетентна особа: «Признач, будь ласка, когось іншого» (вірш 13).

Спочатку відмови Мойсея можна було пояснити скромністю й невпевненістю в собі; але коли Господь пообіцяв усунути всі труднощі й дати йому успіх, усі подальші ухиляння і скарги на непридатність виявляли його недовір'я до Бога. Це свідчило про страх, що Бог не спроможний приготувати його до тієї великої справи або ж помилився у виборі людини.

Біблійний текст повідомляє, що в цей момент «запалав Господній гнів на Мойсея» (вірш 14). Однак і цього разу Бог мав рішення: Він послав помічника – Аарона, брата Мойсея, котрий «вийде тобі назустріч» (вірш 14). Господь наперед знав про відмови Мойсея і

вже послав Аарона до нього, щоб спонукати їх працювати разом для виконання Божого доручення. Аарон буде «устами» Мойсея, тобто його речником, який передаватиме Боже слово фараонові й народу. Який люблячий і милостивий Господь! Він пропонує рішення там, де ми бачимо лише темряву.

Мойсей більше не міг опиратися, адже будь-який привід для відмови був усунутий. Коли він отримав Боже священне наказ, то був невпевненим у собі, неговірким і боязким. Його пригнічувало усвідомлення власної неспроможності стати вустами Бога для Ізраїля. Проте, нарешті відважившись, він узявся за цю справу всім своїм серцем, повністю покладаючись на Господа. І Він благословив Мойсея, котрий став красномовним, сповненим надії та самовладання мужем, цілковито придатним для найвеличнішої праці, будь-коли довіреної людині. Це приклад того, що робить Бог для зміцнення характеру тих, хто повністю довіряє Йому й беззастережно підкоряється Його повелінням.

«І Мойсей пішов» (вірш 18). Як хороший сім'янин, він спочатку поговорив з тестем Їтром, висловивши бажання відвідати своїх братів у Єгипті. Їтро погодився і благословив його на подорож. Від цього моменту Мойсей постійно йтиме вперед несподіваним нелегким шляхом.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Усе в нашому житті залежить від нашого уявлення про Бога. Хто для вас Бог? Чи ви бачите присутність Бога у своєму житті? Яке ваше уявлення про Нього?

2. Найважливіше для Господа не речі, не власність, досягнення чи діла, а стосунки. Живий Бог – Бог взаємин. Особисте життя людини має починатися з вертикальних взаємин з Господом та поширюватися на горизонтальні стосунки одне з одним. Як зустріч Мойсея з Богом зробила його новою людиною та великим вождем?

3. Божий заклик у нашому житті подібний до автомагістралі з різними відгалуженнями. Зазвичай найскладніше завдання або заклик

може допомогти нам усвідомити, чого Бог очікує від нас. Господь ніколи не веде нас легким або егоцентричним шляхом. Він бажає нам зростання й усього найкращого. Його Слово закликає нас іти вперед, навіть якщо завдання може видаватися непосильним або неможливим для виконання. Як ви можете розпізнати і бути впевненими, що виконуєте Його задум у своєму житті?

4. Чи бажаємо ми виконувати волю Бога згідно з Його планом для нас? Чим можемо виправдати перед Господом нашу відмову від цього плану? Які біблійні обітниці дають нам надію й відвагу в подорожі з Ним? Як ці обітниці заохочують нас у служінні іншим?
-
-

ВАЖКИЙ СТАРТ

Біблійні тексти для дослідження:

**Вих. 5:1–23; 6:1–13; Вих. 6:28–7:7; Об'явл. 11:8; Псал. 73:23–26;
2 Кор. 6:16.**

Пам'ятний вірш:

«Після того Мойсей та Аарон увійшли до фараона і сказали: Господь, Бог Ізраїля, так сказав: Відпусти Мій народ, і хай вони влаштують для Мене свято в пустелі! Але фараон сказав: Хто такий Господь, щоб я прислухався до Його голосу та відпустив Ізраїля? Я Господа не знаю, тому Ізраїля не відпущу!» (Вих. 5:1, 2).

Чимало віруючих вважає: якщо людина вирішує слідувати за Богом, вона зазнає лише щастя, процвітання й успіху. Однак Біблія свідчить, що це не завжди так. Часом у житті такої людини з'являються перешкоди і труднощі. Це може дуже засмучувати й викликати складні запитання, на які нелегко знайти відповіді.

Якщо ми довіряємо Богові, то зіткнемося із численними випробуваннями. Та коли виявляємо стійкість, Господь пропонує рішення — рішення на Його умовах і в Його час. Божі шляхи можуть суперечити нашим очікуванням швидких рішень, однак ми маємо навчитися довіряти Йому, незважаючи ні на що.

Ми продовжуємо досліджувати життя й діяльність Мойсея, зокрема в контексті Божого наказу вивести ізраїльський народ з Єгипту. Сам Бог безпосередньо розмовляв з Мойсеєм та пояснював, чого саме очікує від нього. Наскільки ж легше було би Мойсеєві, якби він цілком усвідомив, що покликаний Богом й отримав від Нього конкретне завдання!

Неділя, 13 липня

ХТО ТАКИЙ ГОСПОДЬ?

Виконуючи Божий наказ, Мойсей пішов до фараона, щоб розпочати процес Виходу, адже мав «вивести Мій народ, нащадків Ізраїля, з Єгипту» (Вих. 3:10).

Прочитайте тексти Вих. 5:1, 2. Якою була відповідь фараона на вимогу Бога: «Відпусти Мій народ»? Про що свідчила ця відповідь?

Запитання фараона: «Хто такий Господь?» відкриває не бажання пізнати Його, а навпаки, непокору і навіть заперечення цього Бога. «Я Господа не знаю», — зухвало заявляє фараон, немов хизуючись цим.

Скільки людей в історії говорили те саме! Наскільки ж це трагічно, бо, як сказав Сам Ісус: «Вічне життя є те, щоб знали Тебе, єдиного істинного Бога, і Того, Кого Ти послав, — Ісуса Христа» (Івана 17:3).

Єгипет із фараоном на чолі — це символ влади, яка заперечує існування і владу Бога. Ця сила протистоїть Богові, Його Слову та Його народові.

Наступна заява фараона: «Ізраїля не відпущу!» ще повніше розкриває це повстання проти живого Бога, ще яскравіше зображує Єгипет як символ не лише заперечення Бога, а й усієї системи, що бореться проти Нього.

Не дивно, що тисячоліттями пізніше багато хто побачив той самий символ у Французькій революції (див. також Ісаї 30:1–3; Об'явл. 11:8). Фараон вважав себе богом або сином бога — це віра у власні вищу владу, силу й розум.

«Серед усіх народів, представлених в історії Біблії, Єгипет у найзухваліший спосіб заперечував існування живого Бога й опирався Його повелінням. Жоден монарх не насмівся так відкрито і свавільно

виступити проти авторитету Бога, як це зробив цар Єгипту. Коли Мойсей в ім'я Господа передав те, що йому було наказано, фараон зухвало відповів: “Хто Господь (Єгова), що послухаюсь слова Його, щоб відпустити Ізраїля? Не знаю Господа і також Ізраїля не відпущу!” (див. Вих. 5:2). Це атеїзм. І народ, який символізує собою Єгипет, так само повинен був відкинути вимоги живого Бога та виявити дух невіри і повстання» (Е. Уайт. Велика боротьба. С. 269).

Якби хтось запитав вас: «Чи знаєте ви Господа?», що б ви відповіли? Якщо ваша відповідь буде ствердною, то яким би ви Його представили і чому?

Понеділок, 14 липня

ВАЖКИЙ ПОЧАТОК

Безперечно, Мойсей від самого початку знав, що йому буде нелегко виконати Боже доручення (саме тому й відмовлявся від нього), проте він, імовірно, не уявляв, наскільки важко це буде.

Прочитайте тексти див. Вих. 5:3–23. Якими були безпосередні результати першої зустрічі Мойсея й Аарона із фараоном?

Ще перед візитом до фараона Мойсей і Аарон зібрали старійшин та ізраїльський народ, переказали їм Божі слова й продемонстрували Божі знамення. І народ повірив, що Господь визволить їх із рабства, тому поклонилися Йому (див. Вих. 4:29–31). Їхні очікування, безумовно, були високими: Господь визволяє євреїв з неволі — нарешті!

Та коли Мойсей пішов до єгипетського царя й виголосив Божі вимоги, життя ізраїльтян значно погіршилося. Їхня щоденна праця стала просто нестерпною, і страждання зросли. Євреїв звинуватили в ледарстві, до них почали ставитися ще суворіше, тому їхнє рабство стало ще тяжчим.

Ізраїльські лідери-наглядачі були незадоволені цим. Протистояння між ними, Мойсеєм та Аароном було сильним, і (як побачимо пізніше) воно просто передвіщало конфлікти, котрі Мойсей матиме зі своїм народом упродовж багатьох років.

Прочитайте текст Вих. 5:21. Поставте себе на місце цих наглядачів, коли вони дорікнули Мойсеєві й Ааронові. Чому вони висловили такий докір?

Не так вже й важко зрозуміти, чому ці лідери були незадоволені Мойсеєм. Вони сказали: «Нехай спогляне на вас Господь і хай осудить». Вони вважали, що Мойсей прийшов звільнити їх від єгиптян, а не зробити їхнє життя під владою єгиптянами ще важчим.

Отже, Мойсей та Аарон мали не тільки дискутувати з єгиптянами, а й домовлятися зі своїм народом.

Як краще ви могли б взаємодіяти з лідерами місцевої церкви, коли виникають розбіжності, як це неминуче трапляється?

Вівторок, 15 липня

БОЖЕСТВЕННЕ «Я»

Бідолашний Мойсей! Спочатку його картав фараон, а тепер власний народ майже проклинав його.

Тож Мойсей висловив свою скаргу Богові. У своїй гіркоті й розчаруванні через погіршення ситуації в Ізраїлі він запитав: «Господи, чому Ти допустив лихо цьому народові? І для чого Ти послав мене? Адже відтоді, як я з'явився перед фараоном, щоб говорити від Твого Імені, він кривдить цих людей. Свого ж народу Ти досі не визволив» (Вих. 5:22, 23). Невдоволення Мойсея Господом очевидне і з огляду на ситуацію зрозуміле.

Відповідь Бога сильна й грізна. Він діятиме, причому дуже рішуче: «Ось побачиш, що Я зроблю фараонові» (Вих. 6:1).

Прочитайте уривок Вих. 5:22–6:8. Що Господь відповів Мойсеєві? Які важливі теологічні істини містить ця відповідь?

Тепер Господь не обмежився тільки словами, натомість могутньо втрутився на користь Свого народу. Він нагадав Мойсеєві кілька доречних фактів: (1) Я — Господь; (2) Я з'являвся патріархам; (3) Я уклав мій завіт із ними; (4) Я обіцяв дати їм Ханаанську землю; (5) Я почув стогін Ізраїлевих синів; (6) Я дам вам у спадщину Обітовану землю, згідно з Моїм завітом.

Зверніть увагу на багаторазове повторення Божественного «Я». Я — Господь, Бог твій, Я звершив великі діяння; тому ти можеш вірити, що Я здійснию і для вас те, що Я пообіцяв.

Тепер Господь урочисто проголосив, що здійснить чотири великих учинки для Ізраїля, бо Він — їхній живий Господь: (1) «Я звільню вас від єгипетського гноблення»; (2) «визволю вас із рабства»; (3) «Я

спасу вас простягнутою рукою і великими карами»; (4) «Я візьму вас Собі за народ і буду вам Богом» (Вих. 6:6, 7).

Ці чотири Божественні дії відновлюють Його стосунки з народом. Бог — Суб'єкт усіх цих дій, а ізраїльтяни — одержувачі всіх переваг і благодаті. Господь пропонує Свої дари безоплатно, з любові; Він звершив це для них тоді та звершує зараз для нас.

Які інші біблійні персонажі скаржилися Богові, маючи для цього вагомі причини? Чому ми можемо виливати душу перед Господом і навіть жалітися на свою ситуацію? Але чому це завжди необхідно робити з вірою й довір'ям?

Середа, 16 липня

НЕКРАСНОМОВНИЙ

Господь дав Мойсееві кілька потужних обіцянок щодо Своїх діянь. Хоч ця зустріч, напевно, підбадьорила Мойсея, проте підбадьорення, імовірно, діяло недовго, ураховуючи отриману від його народу відповідь.

Прочитайте уривок Вих. 6:9–13. Що сталося потім та які уроки ми можемо почерпнути з цієї історії щодо часів розчарувань і боротьби в нашому житті?

Євреї були настільки пригнічені своїм горем, стражданнями й важкою працею, що не прислухалися до Мойсеевого запевнення в тому, що Бог діятиме й виконає Свої обітниці. Вони так довго цього чекали, але їхні сподівання не справджувалися. Чому ж зараз мало бути інакше? Вони занепали духом і втратили надію, а це було надзвичайно гірко, адже, можливо, уперше за все своє життя вони отримали справжню надію на визволення.

А втім, хто не відчував чогось подібного? Хто не почувався пригніченим, розчарованим, незадоволеним і навіть покинутим Богом?

Згадаймо історію Йова. А як щодо Асафа, псалмиста, котрий не міг зрозуміти, чому нечестиві процвітають, а праведні страждають? Однак урешті-решт збагнувши це, Асаф виголосив одне з найпрекрасніших визнань віри: «Тепер же я постійно з Тобою. Ти тримаєш мене за праву руку, провадиш мене Своїми порадами і потім приймеш мене в славу. Кого, крім Тебе, маю на небесах? І коли я з Тобою, нічого

не хочу на землі. Хоч моє серце і моє тіло змагаються, однак Бог — Склея мого серця й моя Доля повіки» (Псал. 73:23–26).

Через священну історію Бог запевнив Свій народ, що перебуває з ними (див. Ісаї 41:13; Матв. 28:20). Він дає їм Свій мир, Свою втіху та зміцнює їх для подолання життєвих труднощів (див. Івана 14:27; 16:33; Филп. 4:6, 7).

Формула завіту: «Я візьму вас Собі за народ і буду вам Богом» (Вих. 6:7) виражає тісні стосунки, які Господь бажає мати зі Своїм народом.

Подумайте над фразою: «Я візьму вас Собі за народ і буду вам Богом». Хоч Господь звертався до всього народу, як ці слова стосуються кожного з нас зокрема та як стосунки з Ним мають виявлятися в нашому повсякденному житті? (Див. також 2 Кор. 6:16.)

Четвер, 17 липня

ЯК БОГ ДЛЯ ФАРАОНА

Прочитайте уривок Вих. 6:28–7:7. Що Господь відповів на заперечення Мойсея? _____

Бог представився Мойсеєві як Ягве, тобто як особистий близький Бог, Бог Свого народу, Бог, Котрий налагодив з ними завітні стосунки.

Цей іманентний Бог знову звелів Мойсеєві піти й поговорити з фараоном. Через скромну думку про свої можливості Мойсей знову заперечив: «Хіба послухає мене фараон?» (вірш 30). Ці слова знову свідчать не лише про смирення Мойсея, але також про його бажання відійти від завдання, яке поки що не надто вдалося виконати.

«Коли Бог наказав Мойсеєві повернутися до фараона, Мойсей виявив невпевненість у собі. Словосполучення *арал сефатаїм* буквально означає некрасномовний і використане тут для вираження відсутності в Мойсея здатності говорити вишуканою мовою (див. Вих. 6:12, 30). Воно перегукується з висловом, що міститься в тексті Вих. 4:10, — повільна мова» (*Andrews Bible Commentary: Old Testament, “Exodus”*. (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2020), p. 205).

Бог у Своему милосерді звелів Аарону допомогти братові. Мойсей розмовлятиме з Аароном, котрий публічно розмовлятиме з фараоном.

У такий спосіб Мойсей виконуватиме роль уст Бога перед єгипетським царем, а Аарон буде пророком Мойсея.

Ця історія чудове ілюструє роль пророка. Пророк – це речник Господа, Його рупор, аби передавати і тлумачити Боже слово людям. Як Мойсей говорив з Аароном, а потім Аарон виголошував це фараонові, так і Господь спілкується з пророком, котрий потім виголошує Його вчення людям. Це може відбуватися усно, особисто, або, як зазвичай було, пророк отримував вістку від Бога, а потім записував її.

Бог також попередив Мойсея, чого він може очікувати від зустрічі з фараоном, — протистояння буде напруженим і тривалим. Удруге Господь наголосив, що фараон дуже впертий і запеклий серцем (див. Вих. 4:21; 7:3). Однак результат буде позитивним, бо «єгиптяни пізнають, що Я — Господь» (вірш 5). Тобто навіть серед подальшого хаосу Бог буде прославлений.

Мойсей вичерпав свої виправдання і вже не міг відмовитися від Божого доручення. Які виправдання часом використовуємо ми, намагаючись уникнути Божого доручення?

П'ятниця, 18 липня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Єгипетські кари» (С. 257–265).

Подивіться, як погіршилося життя Мойсея та його народу після того, як він уперше звернувся до фараона.

«Вельми роздратований цар запідозрив ізраїльтян у намірі звільнитися від служби йому. Невдоволення було наслідком неробства; він подбає, щоб у них не залишалося часу для небезпечних задумів. Він негайно вжив заходів, щоб зробити їхні кайдани ще тіснішими та зламати їхній незалежний дух. Того ж дня були видані укази, які робили працю ізраїльтян ще нестерпнішою й тяжчою. Найпоширенішим будівельним матеріалом тієї країни була висушена на сонці цегла; з неї споруджували стіни найвишуканіших будівель, після чого їх облицьовували каменем. Виробництво цегли вимагало безлічі рабів. Щоб цегла не розпадалася, до глини домішували посічену соломю, тому була потреба у великих кількостях соломи. Тепер цар наказав

більше не постачати соломи робітникам; вони повинні знаходити її для себе самі, хоч норма виробітку цегли залишалася незмінною.

Цей наказ спричинив велике горе серед ізраїльтян по всій країні. Єгипетські наглядачі призначили помічників з євреїв, котрі мали стежити за працею своїх підопічних та нести відповідальність за її виконання. Коли царський указ набув сили, народ розпорошився по цілій країні, аби збирати стерню замість соломи, але виявилося, що виконати звичний об'єм робіт неможливо. За це наглядачів з євреїв жорстоко били» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 258).

Запитання для обговорення:

1. Пригадайте випадок, коли ви послухалися Божого заклику, проте все почалося не дуже добре. Які уроки ви згодом дістали з цього досвіду?

2. Розкажіть іншим, як Господь втрутився у ваше життя, коли ви молилися про Його допомогу або не очікували її. Чому ми можемо вірити в Божу доброту навіть тоді, коли нещастя спостигає тих, хто довіряє Господу?

3. Що б ви відповіли людині, котра заявляє: «Я не знаю Господа»? Однак припустимо, що вона сказала це не через непокору, а просто констатувала факт зі свого життя? Що ви можете зробити, аби допомогти цій людині пізнати Господа та зрозуміти, чому це важливо?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 5:1–7:7.

Ситуація в Ізраїлі змінювалася в неочікуваний спосіб. Бог пообіцяв, що виведе Свій народ з Єгипту, натомість їхнє життя різко погіршилося. Фараон відмовився відпустити ізраїльтян поклонитися їхньому Богові. Крім того, він наказав обтяжити їх непосильною роботою. Їхнє життя стало настільки важким, що вони «не прислухалися» до Мойсея «через малодушність і гнітючу працю» (Вих. 6:9). Однак Бог звелів Мойсеєві знову поговорити з фараоном. Мойсей відповів: «Якщо ізраїльтяни не послушали мене, то як же послушає мене фараон?» (Вих. 6:12).

В уривку Вих. 5:1–7:7 описано чимало зустрічей та діалогів між різними особами і групами людей. Це готує сцену для могутнього прояву Божої слави. Ми проаналізуємо такі фрагменти біблійного уривка:

1. Мойсей і Аарон розмовляють із фараоном (Вих. 5:1–5).
2. Фараон розмовляє з начальниками та ізраїльськими наглядачами (див. Вих. 5:6–9).
3. Начальники та ізраїльські наглядачі розмовляють з народом (див. Вих. 5:10–14).
4. Ізраїльські наглядачі розмовляють із фараоном (див. Вих. 5:15–18).
5. Ізраїльські наглядачі розмовляють з Мойсеєм та Аароном (див. Вих. 5:19–21).
6. Мойсей розмовляє з Господом (див. Вих. 5:22–6:8).
7. Мойсей розмовляє з народом (див. Вих. 6:9).
8. Господь говорить з Мойсеєм (див. Вих. 6:10–12).

Після цих діалогів записані повеління Господа до Мойсея й Аарона (див. Вих. 6:13, 26, 27). А між повеліннями міститься сімейний літопис Мойсея й Аарона (див. Вих. 6:14–25). Далі знову читаємо діалог

між Мойсеєм та Господом, який є прелюдією до 10 кар (див. Вих. 6:28–7:5). У заключній частині уривка зроблено акцент на послуху Мойсея й Аарона, оскільки вони робили все саме так, як наказав їм Господь (див. Вих. 7:6). Наступний текст повідомляє про їхній вік: Мойсееві було 80 років, а Ааронові – 83 роки (див. Вих. 7:7).

Отже, ми можемо зробити висновок, що служіння Богові не передбачає виходу на пенсію. Господь потребує, щоб усі тісно співпрацювали з Ним задля прогресу Його справи: молоді і старі, чоловіки й жінки, діти та дорослі, багаті і бідні, освічені та неосвічені, високопоставлені та прості. Кожен може виконати свою частину праці, а разом ми спроможні здійснити місію, доручену Богом Церкві.

Теми уроку:

Незважаючи на те, що фараон чітко каже «ні» вимозі Бога: «Відпусти Мій народ», Він готує вихід для Свого народу. Проте люди втрачають віру. Навіть Мойсей запитує Бога, чому ситуація погіршилася: «Господи, чому Ти допустив лихо цьому народові? І для чого Ти послав мене?» (Вих. 5:22). Ці важкі запитання були викликані тим, що після першої безпосередньої зустрічі з фараоном життя ізраїльтян погіршилося. Ні Мойсей, ні ізраїльтяни не очікували такого розвитку подій. Вони сподівалися швидкого визволення з рабства, адже їхній Бог – могутній Творець, здатний здійснити те, чого ніхто інший не міг зробити. Яке жахливе розчарування! Проте Бог організовує визволення та готує Мойсея й Аарона до нового протистояння із царем.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Пам'ятний текст цього уроку готує сцену для драми, яка має розгорнутися.

З'являється Мойсей, який після 40 років відсутності в Єгипті знову входить до палацу фараона (1450 р. до н. е.). Мойсей та Аарон відвідують фараона Тутмоса III і передають йому Божий наказ: «Відпусти Мій народ, щоб вони поклонилися Мені в пустелі» (Вих. 7:16). Фараон відмовляється визнавати існування Господа та Його владу. Він вважає себе богом, сам поклоняється безлічі вигаданих людьми богам і не хоче підкоритися повелінню живого Бога євреїв.

Його зарозуміла відповідь визначає владу Єгипту як матеріалістичну язичницьку культуру, у якій поклоняються власним богам-ідолам. Фараон заперечує Божий суверенітет і кидає виклик самому Його існуванню: «Хто такий Господь, щоб я прислухався до Його голосу та відпустив Ізраїль? Я Господа не знаю, тому Ізраїля не відпущу!»; «Навіщо ви відволікаєте [буквально розбещуєте] народ від його праці?... а ви відволікаєте [євр. *шават*] людей від їхньої праці» (Вих. 5:2, 4, 5)? Єгипет на івриті – *Мицраїм*, «земля подвійної влади», що означає жорстоке поневолення й захоплення влади, аби повелівати, правити й указувати іншим, що робити.

У своїй відповіді на вимогу Господа фараон звинувачує Мойсея й Аарона в тому, що вони хочуть зупинити роботу ізраїльтян та спонукати їх відпочити від праці. На думку деяких єврейських і християнських тлумачів, єврейське дієслово *шават* указує на суботній відпочинок. Двічі використане словосполучення «спочити від» праці можна знайти саме в текстах Бут. 2:2, 3. Цікавим є ще один момент. Фараон також відмовляється «відпустити» (слово *парá* — «випустити на волю») ізраїльський народ. Дієслово *парá* на івриті містить ті самі приголосні, що й слово «фараон», тому відповідь царя може звучати як каламбур: «Чому ти поводишся як фараон, звільняючи людей від їхньої роботи?»

Фараонові Тутмосу III було два роки, коли жрець посадив його на єгипетський престол після смерті його батька Тутмоса II 1504 року до н. е. Сходження Тутмоса на трон, найімовірніше, було дуже урочистим, аби перешкодити Мойсеєві стати царем. На той час Мойсеєві, прийомному синові фараона Хатшепсут, було 26 років. Тутмос III був співправителем зі своєю мачухою Хатшепсут до 1482 року до н. е, коли вона померла. На момент її смерті Мойсей перебував у Мідіанському краї. Тутмосу III було 24 роки, коли він почав своє самостійне правління. Він знищив майже всі пам'ятники і статуї з ім'ям або зображенням Хатшепсут; також відомий своїми успішними військовими кампаніями. Його вважають найвизначнішим військовим правителем Стародавнього Єгипту. Крім того, Тутмос III був винятковим будівельником. На момент виходу Ізраїля з Єгипту 1450 року до н. е. цьому фараонові було 56 років.

Божий завіт

Перш ніж Бог вивів ізраїльтян з Єгипту, Він запевнив їх, що виконає Свій завіт з Авраамом, Ісаком та Яковом. Укладаючи завіт з цими патріархами, Він пообіцяв, що дасть «їм ханаанський край» (Вих. 6:4; див. Бут. 12:7; 17:8). Господь пам'ятав цей завіт, а оскільки настала повнота часу, то тепер Він виконуватиме Свою обітницю і заступиться за Свій народ. Бог велить Мойсееві твердо проголосити Його народові, що Він неодмінно здійснить обіцянку, Його слово буде виконано. Це нове запевнення записане у вирішальному уривку Вих. 6:6–8.

Бог починає з урочистого визнання: «Я — ГОСПОДЬ». Можна сказати, що це — ідентифікаційна формула завіту. Завдяки цьому визнанню, яке 15 разів повторюється в книзі Вихід, особливо в розділах про кари (див. Вих. 6:2, 6, 7, 29; 12:12), Господь проголошує Свою близькість і любов до ізраїльського народу. Таку близькість і турботу визнають як ізраїльтяни, так і єгиптяни. Згідно зі Своею обітницею Він визволить народ з єгипетської неволі.

Господь наголошує на Своїх чотирьох викупних діях задля Ізраїля й офіційно обіцяє:

1. «Я звільню вас [хіфільна форма *яцá* означає «змушування вийти»] від єгипетського гноблення» (Вих. 6:6).
2. «Я визволю [хіфільна форма *нацáль* означає «врятувати», «вихопити», «визволити»] вас із рабства» (там само).
3. «Я спасу [*гаáль*] вас простягнутою рукою і великими карами» (там само).
4. «Я візьму [*лакáх*] вас Собі за народ і буду [*хая*] вам Богом» (Вих. 6:7).

Кульмінацією цих обітниць є формула завіту, яка підкреслює близькі стосунки та велелюбну єдність між Господом і Його народом. Такі взаємини — це виконання Божої обітниці Авраамові (див. Бут. 17:7, 8).

Уривок Вих. 6:6–8, який свідчить про чотири викупні дії Господа, відіграє ключову роль у єврейській Пасхальній літургії Седер; символом цих діянь Бога є чотири чаші, які випивають ізраїльтяни, котрі святкують акт їхнього викуплення з єгипетського рабства.

Саме тоді (як уперше зазначено в книзі Вихід) Господь проголосив, що «ви», маючи на увазі ізраїльтян, «зрозумієте, що Я — Господь, Бог ваш» (вірш 7). Господь завжди знав про гноблення, страждання й утиски Свого народу, але тепер Його народ «зрозуміє» (давньоєвр. *яда́* — пізнати) свого Бога.

Господь додав ще дві обітниці: (1) «Я введу вас у край, щодо якого, піднявши Свою руку, Я присягнув, що дам його Авраамові, Ісакові та Якову»; (2) «Я дам його вам у спадщину» (вірш 8). Повторення Божественного «Я» — це вічна гарантія того, що Господь виконає Своє Слово. Чотири рази в уривку Вих. 6:2–8 закарбована ідентифікаційна формула «Я — Господь». Ця фраза міститься на самому початку і в самому кінці цього уривка, ніби обрамлюючи його (вірші 2, 8); а також вона зустрічається у двох додаткових місцях, у віршах 6, 7.

Як свідчить текст 9, реакція ізраїльтян негативна. Мойсей звертається до них, але вони настільки збентежені, що не слухають Господніх заспокійливих слів. Однак Божі викупні дії незабаром розкриються в усій своїй славетній реальності.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Які уроки ми можемо почерпнути з дуже відкритого емоційного діалогу Мойсея з Господом? У який спосіб можемо запровадити ці уроки у власні стосунки зі Спасителем? Що допоможе нам щиро відкривати Йому свої думки, почуття, бажання; зокрема власні негативні емоції, такі як розчарування, гіркота, відчай, ненависть, заздрість, гнів?

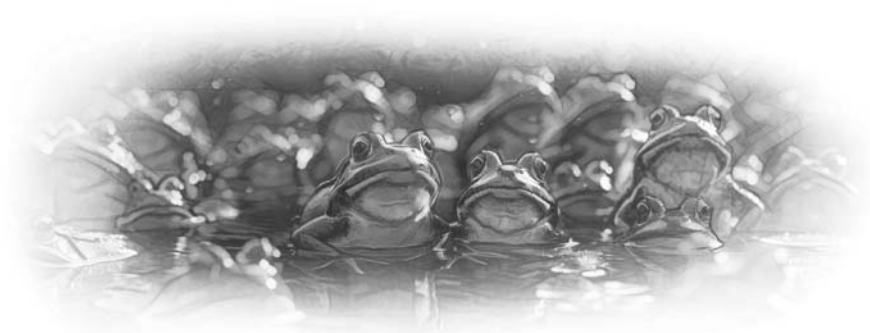
2. Ми не віримо в неминучий вирок сліпої долі, тобто в детермінізм, а також не віримо у випадковість чи удачу. Ми віримо в надійне керівництво Бога, коли щиро й чесно просимо Його про це. Як можемо навчитися більше довіряти Богові та повністю покладатися на Його керівництво?

3. Господь закликає нас бути не стільки успішними, як вірними. Нам потрібно бути вірними Його покликанню робити те, що потрібно, аби стати Його добрими свідками на кожному етапі нашого зростання. Наш успіх і процвітання залежать від Нього. Як ви можете щиро допомагати іншим, сприяючи їхньому зростанню в довірі Господу?

4. Єгипет відіграє вирішальну роль у біблійних пророцтвах. До яких реалій нашої постмодерністської, мегамодерної епохи спрямовує нас символ Єгипту з його гаслом: «Хто такий Господь?»
-

5. Чому наші очікування щодо втручання та дій Бога часто не справджуються? Чому Він здебільшого діє лише тоді, коли всі земні надії розбиваються?
-
-

КАРИ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 7:8–10:29; Числа 33:4; Римл. 1:24–32; Псал. 104:27, 28;
Ісаї 28:2, 12–17; 44:9, 10, 12–17.

Пам'ятний вірш:

**«Закам'янілим залишалося серце фараона, і він не
відпустив ізраїльтян, як і говорив Господь через Мойсея»
(Вих. 9:35).**

Фермер намагався змусити свого віслюка зрушитися з місця, а тварина стояла як укопана. Тоді фермер узяв дрючка й ударив віслюка. Тільки після цього він почав рухатися.

Хтось запитав фермера, чому це спрацювало, і він відповів: «Що ж, спочатку ви маєте привернути його увагу».

Залишивши питання про причини жорстокого поводження з тваринами фахівцям, зосередимо свою увагу на події, пов'язані з виходом євреїв з Єгипту. Мойсей отримав наказ про вихід та пішов до фараона з конкретним Божим повелінням: *шаллах ет аммі*, тобто: «Відпусти Мій народ!»

Однак фараон не хотів відпускати Божий народ. Святе Письмо ніде чітко не пояснює, чому фараон був таким невблаганним, незважаючи

на військову загрозу від євреїв, якої побоювалися єгиптяни (див. Вих. 1:10). Найімовірніше (як це часто буває з рабами), цар керувався економічними міркуваннями. Євреї були безкоштовною робочою силою, тому він не хотів втрачати матеріальні переваги, які надавали йому ці раби. Отже, Богові довелося не тільки привернути увагу фараона, а й змінити його думку.

Неділя, 20 липня

БОГ ПРОТИ БОГІВ

Прочитайте тексти Вих. 7:8–15. Які уроки можна почерпнути з першого протистояння між Богом євреїв і богами Єгипту?

Між живим Богом та єгипетськими богами мали відбутися битви. Ситуацію погіршувало те, що фараон вважав себе одним із цих богів. Господь воював не проти єгиптян і навіть не проти самого Єгипту, а проти його ідолів (єгиптяни шанували понад 1500 богів і богинь). Бог чітко виголосив: «Здійсню суд над усіма єгипетськими богами. Я — Господь!» (Вих. 12:12). Ця думка ще раз прозвучить пізніше, уже під час подорожі Ізраїля з Єгипту: «Господь звершував суд і над їхніми богами» (Чис. 33:4).

Переконаливою ілюстрацією вироку над єгипетськими богами стало чудо перетворення жезла на змія (див. Вих. 7:9–12). Єгипетську богиню Ваджет зображували у вигляді жінки з головою кобри, що символізувало суверенну владу над Нижнім Єгиптом. Символ кобри з'явився в уреї — частині царського убору фараона — на знак його верховної влади й божественності, оскільки ця богиня плювалася отрутою на його ворогів. Єгиптяни також вірили, що священний змії проведе фараона в його загробне життя.

Коли посох Аарона став змієм та проковтнув усіх інших зміїв перед царем, тоді було виявлено верховенство живого Бога над магією й чаклунством Єгипту. Емблема могутності фараона була не тільки завойована, але Аарон і Мойсей стискали її у своїх руках (див. Вих. 7:12, 15). Початкова конфронтація продемонструвала силу й панування Господа над Єгиптом. Мойсей, як представник Бога, мав більші авторитет і силу, ніж сам «бог»-фараон.

Важливо зазначити, що стародавні єгиптяни вважали бога-змієборця Нехебкау (керівника духів) священним, обожнюваним та поклонялися йому. Відповідно до їхньої міфології, цей бог мав велику силу, бо проковтнув сім кобр. Отже, Господь повідомив єгиптянам, що Він, а не бог-змієборець, має найвищу владу й силу. Після такого потужного протистояння вони могли зразу чітко зрозуміти цю вістку.

Як ми можемо дозволити Господу мати панівну владу над будь-яким із «богів», які прагнуть панувати в нашому житті?

Понеділок, 21 липня

ХТО ЗРОБИВ СЕРЦЕ ФАРАОНА ЗАКАМ'ЯНИЛИМ?

Прочитайте тексти Вих. 7:3, 13, 14, 22. Як ми розуміємо ці тексти?

Дев'ять разів у книзі Вихід зазначено, що Бог зробив закам'янілим серце фараона (див. Вих. 4:21; 7:3; 9:12; 10:1, 20, 27; 11:10; 14:4, 8; Римл. 9:17,18). Ще дев'ять разів про фараона сказано, що він залишив своє серце затверділим (Вих. 7:13, 14, 22; 8:15, 28; 9:7, 34, 35).

Хто зробив закам'янілим серце царя — Бог чи сам фараон?

Важлива заувага: у розповіді про десять кар зазначено, що під час кожної з перших п'яти кар лише фараон спричинив закам'яніння свого серця. Отже, він сам став першопричиною цього. Від шостої кари і далі біблійні тексти повідомляють, що Бог зробив закам'янілим серце фараона (див. Вих. 9:12). Як зрозуміти цей вислів?

Фактично Господь посилав кари, щоб спонукати фараона покаятися та допомогти йому звільнитися від духовного мороку. Бог не створив нового зла в серці фараона; натомість просто віддав його власним злим спонуканням. Господь залишив фараона без Своєї стримувальної благодаті, а це призвело до того, що цар діяв згідно з власною злочестивою волею (див. Римл. 1:24–32).

Фараон (як і всі розумні істоти у Всесвіті) отримав дар свободи волі — він міг вибирати: бути за чи проти Бога, але він повстав проти Всевишнього.

Нам дано можливість вибирати між правильним і неправильним, добром і злом, послухом і непокорю. Від Люцифера на Небі — і до Адама та Єви в Едемі, до фараона в Єгипті і до нас сьогодні, — де

б людина не перебувала, вона обирає або життя, або смерть (див. Втор. 30:19).

Це можна проілюструвати таким явищем: сонячні промені падають на віск і глину. Віск м'якне, а глина твердіє. Сонячне тепло в обох випадках однакове, проте бачимо дві різні реакції на тепло і два різних наслідки. Ефект залежить від матеріалу. Щодо фараона можна сказати: результат залежав від ставлення його серця до Бога та Його народу.

**Який вільний вибір ви маєте намір зробити найближчими днями?
Якщо знаєте, який вибір правильний, то як підготуватися до нього?**

Вівторок, 22 липня

ПЕРШІ ТРИ КАРИ

Як ми вже зазначали вище, десять кар у Єгипті були спрямовані не проти єгипетського народу, а проти його богів. Кожна кара уразила принаймні одного з них.

Прочитайте уривок Вих. 7:14–8:19. Що сталося під час цих кар?

Бог попередив Мойсея, що діалог з фараоном буде важким і майже неможливим (див. Вих. 7:14). Однак Він хотів відкрити Себе фараонові та єгиптянам. Тому вирішив спілкуватися з ними так, щоб вони могли пізнати Його. З іншого боку, євреї отримали б користь від цього протистояння, адже дізнаються більше про свого Бога.

Перша кара була спрямована проти Хапі, бога ріки Нілу (див. Вих. 7:17–25). Життя в Єгипті повністю залежало від води Нілу. Де була вода, там вирувало життя. Вода була джерелом життя, тому єгиптяни вигадали свого бога Хапі та поклонялися йому як «життєдавцю».

Звичайно, лише живий Бог є Джерелом життя, Творцем усього, зокрема води та їжі (див. Вих. Бут. 1:1, 2, 20–22; Псал. 104:27, 28; 136:25; Івана 11:25; 14:6). Перетворення води на кров символізує перетворення життя на смерть. Ідол Хапі не зміг забезпечити й захистити життя. Це можливо лише завдяки силі Господа.

Потім Бог дає фараонові ще один шанс. Цього разу відбувається пряме протистояння богові-жабі Хекету (див. Вих. 8:1–11). Замість життя Ніл породжує жаб, яких єгиптяни бояться й ненавидять.

Вони намагаються позбутися жаб. Точний час припинення цієї кари засвідчив, що за нею також стояла Божа сила.

Третя кара описана найстисліше (вірші 12–15). Який саме це був вид комах (євр. *кіннім*), не зовсім зрозуміло: комарі (Сучасний переклад), воші (переклад Івана Огієнка; переклад Короля Якова) чи кліщі. Ця кара була спрямована проти бога Геба, єгипетського бога землі. Порох землі (відлуння біблійної історії про створення світу) Господь перетворив на рої комах, які розповсюдилися по всій єгипетській землі. Не маючи змоги повторити це чудо (тільки Бог може дарувати життя), чарівники заявили: «Це — перст Божий» (вірш 15). Однак Фараон знову відмовився поступитися.

Подумайте, яким запеклим було серце фараона. Повторне відкидання Божих закликів лише погіршувало ситуацію. Які уроки щодо наслідків постійного відкидання Господніх прохань ми можемо почерпнути із цієї оповіді?

Середа, 23 липня

МУХИ, ХУДОБА І ФУРУНКУЛИ

Прочитайте уривок Вих. 8:20–9:12. Як ця розповідь підтверджує принцип свободи вибору людини? _____

Єгипетська богиня Уатчіт була богинею мух та володаркою боліт і плавнів. Бога Хепрі (бога світанкового сонця, створення й відродження) зображували з головою мухи. Ці фальшиві боги були переможені Господом. Тексти Вих. 8:20–24 повідомляють: тимчасом як єгиптяни страждали, євреї були захищені. Наголосимо ще раз, що всі єгипетські кари були спробою Бога повідомити фараонові: «Я — Господь посеред землі» (вірш 18).

Отже, фараон почав торгуватися. Безперечно, напруга зростала. Він бажав, щоб Ізраїль поклонявся своєму Богові та приносив Йому жертви, але тільки в землі єгипетській (вірш 25). Його умови не могли бути виконані, оскільки тварини в Єгипті вважалися священними і принесення їх у жертву спричинило б насильство проти євреїв. Крім того, це не був Божий план щодо Ізраїля.

Тим часом наступна кара (див. Вих. 9:1–7) обрушується на худобу. Єгипетську богиню любові й захисту Хатхор зображували з головою

корови. Бог-бик Апіс також був дуже популярним і високо шанованим у стародавньому Єгипті. Отже, у п'ятій карі, коли загинула худоба єгиптян, ці божества також були переможені.

У шостій карі (вірші 8–12) стає очевидно повна поразка Ісиди, богині медицини, магії та мудрості. Ми також бачимо поразку Сехмет (богині війни й епідемії) та Імхотепа (бога медицини й лікування). Вони не спроможні захистити своїх послідовників. За іронією долі, зараз навіть маги й чаклуни настільки страждають, що не можуть з'явитися перед Мойсеєм, і це свідчить: вони безпорадні проти Творця неба і землі.

Уперше в розповіді про десять кар зазначено, що «Господь зробив непоступливим серце фараона» (вірш 12). Якою б складною для розуміння не була ця фраза, якщо її розглядати в повному контексті, вона знову показує, що Господь дозволить людям пожинати наслідки свого вибору.

Проблема фараона не була інтелектуальною; він мав достатньо раціональних доказів, щоб зробити правильний вибір. Натомість це була проблема його серця. Отже, чому ми повинні понад усе берегти своє серце? (Див. Притчі 4:23).

Четвер, 24 липня

ГРАД, САРАНА І ТЕМРЯВА

Прочитайте уривок Вих. 9:13–10:29. Чи ці кари змусили фараона змінити свою думку? _____

Нут була єгипетською богинею небес, її часто зображували як керівницю подіями під небом і на землі. Осіріс був богом урожаю й родючості. У Біблії град часто асоціюється з Божим судом (див. Ісаї 28:2, 17; Єзек. 13:11–13). Отже, хто дослухається до попередження про сьому кару та заведе своїх рабів і худобу до надійного сховища, ті будуть захищені і не зазнають втрат (див. Вих. 9:19). Тепер кожен піддається випробуванню: чи повірять вони Божому Слову та чи виконають поради Господа?

Бог проголосив, що, дозволивши фараонові жити, Він мав на меті відкрити Себе людям, щоб уся земля пізнала Його всемогутність (вірш 16). Тепер єгипетський цар зізнається, що згрішив і що відпустить Ізраїля, але коли град і дощ припинилися, він знову передумав.

Єгипетський бог бурі, війни й хаосу називався Сет. Ісиду і Сета вважали божествами землеробства. Шу був богом атмосфери. Серапіс уособлював божественну велич, родючість, зцілення й загробне життя. Жоден з єгипетських богів не міг зупинити Божих судів (див. Вих. 10:4–20), бо ідоли — ніщо (див. Ісаї 44:9, 10, 12–17).

Слуги фараона благали його відпустити Ізраїль, але той знову відмовився. Він запропонував компроміс, який Мойсей справедливо відкинув, оскільки жінки й діти — життєво важлива невід'ємна частина громади й богослужіння.

Ра був головним єгипетським богом, богом сонця; Тот — богом місяця. Жоден не міг дати світла. Фараон знову намагався торгуватися, але марно. Єгипет уразила триденна темрява, але в оселях ізраїльтян було світло. Контраст між правдою й оманю не міг бути більш ефективним.

Та, незважаючи на поразку, якої зазнав Єгипет, фараон був сповнений рішучості дати відсіч і не поступитися. Ми не знаємо його глибинних мотивів, проте можемо сказати, що головну роль у всій цій драмі відіграла його гординя. Фараонові були надані вагомі докази всемогутності Бога євреїв; він на власні очі бачив дивовижні надприродні явища. Навіть слуги фараона заявили: «Доки він [Мойсей] буде нас мучити? Відпусти тих людей, нехай вони вже поклоняться Господу, своєму Богові! Хіба ти ще не збагнув, що Єгипет знищений?» (вірш 7). І хоч фараон розумів, яким має бути правильний вибір, однак після невеликих вагань усе одно відмовився підкоритися Божій волі й відпустити Ізраїля.

Як драматично підтвердилися богонатхненні слова: «Загибелі передуює гордість, і падінню — зарозумілість» (Притчі 16:18)!

П'ятниця, 25 липня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте у книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Єгипетські кари», (С. 265–272).

«Він [Господь] допустив, щоб Його народ зазнав шліфувальної жорстокості єгиптян і щоб не був обманутий впливом ідолопоклонства, яке принижує гідність. Ставленням до фараона Господь показав Свою ненависть до ідолопоклонства та рішучість, з якою каратиме

жорстокість і гноблення... Жодна надприродна сила не була застосована для того, щоб зробити жорстоким серце царя. Бог дав фараонові найразючіший доказ Божественної сили, але монарх уперто відмовлявся звернути увагу на світло. Кожний відкинутий ним прояв безмежної сили робив його ще рішучішим у його повстанні. Насіння спротиву, яке він посіяв, відкинувши перше чудо, принесло свій урожай» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 268).

«Сонце й місяць були об'єктами поклоніння єгиптян; у цій таємничій темряві як народ, так і його боги були уражені силою, яка взяла на себе справу рабів. Однак якою б жадливою не була ця кара, вона свідчила про Боже співчуття та Його небажання знищувати. Він дасть людям час для роздумів і покаяння перед тим, як наведе на них останню і найжорстокішу кару» (там само. С. 272).

Запитання для обговорення:

1. Обговоріть докладніше питання, чому фараон був таким впертим і запеклим. Розуміючи, що єдиним правильним вибором було відпустити ізраїльтян, він усе одно відмовився поступитися. Як можна було так обманювати себе? Які застереження ми повинні винести з цього прикладу для себе? Чи може так трапитися і з нами, що ми станемо запеклими в гріху та зробимо фатальний вибір, хоч правильне рішення і правильний шлях були чітко відкриті нам? Які інші біблійні персонажі припустилися такого самого гріха? Згадайте, наприклад, Юду.

2. Одного разу серед спустошення, яке фараон спричинив своїй землі й народові, він заявив: «Згрішив я цього разу. Господь праведний, а я та мій народ винуваті» (вірш 27). Хоч це було ефектне визнання гріха, звідки ми знаємо, що воно не було щирим?

Основні тексти: Вих. 7:8–10:29.

У нашому дослідженні цього уроку ми зустрінемося з Богом чудес, ознак та дивовижних діянь. Також розглянемо дев'ять із десяти кар, які Він посилає як Божественні присуди для Єгипту та його богів. Викладіть своєму класу ці моменти в контексті великої боротьби — духовної битви між силами добра і зла, світла і темряви, Христа і сатани, живого Бога й ідолів. Ця духовна війна почалася на Землі в Едемському саду, коли Адам і Єва впали в гріх. Господь забезпечив нам переможний результат цієї війни, щоб ми не були вічними жертвами зла (див. Бут. 3:15). Від самого початку боротьба точилася між тими, хто поклоняється Господу-Творцю, і тими, хто поклоняється творінню в його різних формах. Поклоніння Творцеві звільняє людство від рабства гріха. Поклоніння творінню веде до моральної деградації людства, створеного за образом Божим, та зрештою закінчується його духовним поневоленням.

Уривок Вих. 7:8–10:29 повідомляє про загострення протистояння між живим Богом і фараоном. Фараон хоче продемонструвати, що сам є богом, яким його вважали єгиптяни. Він намагається виконувати роль суверенного монарха, котрий контролює й вирішує, що правильно, а що ні. Господь же бажає визволити Свій народ з єгипетської неволі і водночас відкритися єгиптянам та звільнити їх від рабства фальшивих богів.

Нам необхідно пам'ятати: Бог не проти єгиптян, Він любить їх вічною безкорисливою любов'ю так само, як усіх людей. Водночас Усевладний Господь виступає проти єгипетських богів. Він має намір продемонструвати, що всі ці «боги» — людська вигадка, яка спричиняє страх і рабство. Головна мета Бога полягає в тому, щоб єгиптяни

позбулися залежності від цих вигаданих богів та служили живому Творцю-Викупителю. Однак, якщо люди продовжуватимуть поклонятися фальшивим богам та ототожнювати себе з ними, тоді Божий суд спіткає не лише їхніх богів, але також їх самих. Урешті-решт ідолопоклонство призведе до покарання і знищення.

Господь чітко проголошує: «Здійсню суд над усіма єгипетськими богами» (Вих. 12:12). Божий суд проти єгипетських богів згадується як історичний факт у книзі Чисел 33:4. Кожний вирок і кожна кара були спрямовані переважно проти кількох єгипетських богів, котрі захоплювали уяву, думки й почуття людей, впливали на їхню поведінку та соціальне життя, призводили до повного поневолення гріхом. Зрештою особистість потрапляла в безнадійне рабство, повністю підпорядковуючись ідолопоклонству. Такий керований сатаною спосіб життя діаметрально протилежний свободі поклоніння, яка походить від живого люблячого Бога-Творця.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Знамення і чудеса

У тексті Вих. 7:3 ми читаємо повідомлення Господа про те, що Він звершить численні «ознаки й чудеса» перед усіма людьми, щоб вони зрозуміли, Хто Він. Цей текст – єдиний у книзі Вихід, де поєднані терміни «ознаки» і «чудеса». Слово *от* — «ознака» або «ознаки» зустрічається в цій книзі 16 разів (див. Вих. 3:12; 4:8 [двічі], 9, 17 (переклад І. Огієнка), 28, 30; 7:3; 8:19; 10:1, 2; 12:13; 13:9, 16; 31:13, 17). У цих текстах воно використане, аби підкреслити два моменти: 1) Мойсей звершуватиме різні знамення перед фараоном (див. Вих. 10:1, 2); 2) пасхальна кров на одвірках осель буде ознакою життя, змушуючи ангела-губителя проходити повз ці оселі (див. Вих. 12:13). Термін *моф'ет* — «чудо» використовується стосовно Божих діянь перед фараоном, усупереч закам'янілості його серця (див. Вих. 4:21, переклад І. Огієнка). У контексті кар цей термін є структурно ключовим, оскільки двічі згадується на початку дев'яти кар (див. Вих. 7:3; 7: 9, переклад І. Огієнка) та двічі наприкінці дев'ятої кари (див. Вих. 11:9, 10, переклад І. Огієнка).

Існують важливі характеристики кари:

1. Перші дев'ять кар можна розділити на три групи по три кари. Десята кара унікальна, вона відокремлена від інших. Людям знадобляться особливі час та ресурси для протистояння їй.
2. Перші дев'ять кар вплинули на всі три створені Богом середовища проживання (див. Бут. 1): небо (кари від сьомої до дев'ятої), землю (кари від третьої до шостої), води (перша і друга кари). У сукупності ці лиха натякають на процес, зворотний Творінню.
3. Кожна з дев'яти кар стає сильнішою за попередню, оскільки фараон уперто відмовляється відпустити Божий народ, щоб він міг вільно поклонятися своєму Господу-Творцю. Перші три кари були легкими, швидкими і не смертельними. Наступні три кари (від четвертої до шостої) – серйозніші та шкідливіші, бо знищили худобу й уразили людей виразками на шкірі. Наступні три кари (від сьомої до дев'ятої) – більш руйнівні, вони включали смерть людей і тварин, а також знищення посівів.
4. Здебільшого кожна кара відбувалася після чіткого попередження та благання підкоритися вимогам Господа. Несподіванки траплялися, проте руйнування було оголошено заздалегідь, і його можна було уникнути. Виняткові попередження прозвучали перед першими двома карами й десятою, але зверніть увагу також на конкретні застереження у вступі до четвертої, п'ятої, сьомої та восьмої кар.
5. Перед третьою, шостою і дев'ятою карами протистояння із фараоном практично не було.
6. Перші три кари пережили і єгиптяни, і євреї, але від усіх інших кар страждали тільки єгиптяни.
7. Перед початком першої кари Бог учинив чудо перед фараоном: посох Аарона став змією, яка з'їла всіх змій чарівників. Проте «серце фараона залишилося затверділим» (Вих. 7:13).
8. Остання кара була найбільш згубною, адже в кожній сім'ї, яка не була під захистом крові агняти, помер первісток. Перед здійсненням останньої кари, Бог зі Своєї милості дав людям три дні темряви для роздумів, осмислення й покаяння, а також виголосив настанови, як уникнути цього нещастя.
9. Після шостої кари в біблійній оповіді зазначено: «Господь і цього разу зробив непоступливим серце фараона» (Вих. 9:12; див. та-

кож 10:1, 20, 27; 11:10; 14:4, 8, 17). Під час перших п'яти кар саме фараон зробив своє серце закам'янілим, запеклим (Вих. 7:13, 14, 22; 8:15, 28; 9:7; 9:35); ця інформація зафіксована в біблійному літописі для майбутніх поколінь людей. Перед розповіддю про 10 кар зазначено два провіщення Бога про те, що Він зробить серце фараона закам'янілим (Вих. 4:21; 7:3).

10. Єгипетські чаклуни могли імітувати лише перші дві кари. Коли сталася третя кара, вони визнали: «Це — перст Божий!» (8:15). Пізніше і самі чаклуни постраждали від гнояків (9:11; див. також 10:7).
11. Кари також можна об'єднати по дві: кари перша і друга пов'язані з річкою Ніл; третя й четверта — це комахи (воші та мухи); п'ята і шоста кари подібні, причому від моровиці загинула худоба, а від гнояків постраждали люди; сьома й восьма знищили рослинність; дві останні кари пов'язані з темрявою: дев'ята — з фізичною темрявою, а десята — з найбільшою темрявою в житті єгиптян, тобто зі смертю первістків.
12. Слід зазначити, що Господь сім разів пропонував фараонові: «Відпусти Мій народ» (5:1; 7:16, 26; 8:16; 9:1, 13; 10:3) і одного разу використав негативну умовну фразу: «Якщо не захочеш відпустити Мій народ, то Я пошлю на тебе...» (Вих. 8:17). Фараон обіцяв відпустити ізраїльтян підчас другої, четвертої, сьомої та дев'ятої кар (див. Вих. 8:4; 8:24–28; 9:28; 10:24), але після полегшення ситуації відмовлявся дозволити народові піти поклонитися Господу (див. Вих. 8:15; 8:28; 9:35; 10:27). Він навіть просив Мойсея помолитися про припинення конкретних кар, а також помолитися за нього (див. Вих. 8:4, 24; 9:28; 10:16, 17). Тільки після десятої кари, «тієї ж ночі фараон покликав Мойсея та Аарона й сказав: Вставайте і забирайтеся з-поміж мого народу ви і всі ізраїльтяни! Ідіть, служіть Господу, як ви домагалися! Забирайте також своїх овець і всю іншу вашу худобу, як ви хотіли. Ідіть геть, і мене благословіть» (Вих. 12:31, 32).

Як ми вже говорили, усі ці кари були пов'язані з Божим судом над єгипетськими богами та їхніми поклонниками. Однак не слід забувати, що всі ці кари були могутнім свідченням про особливу присутність Бога на землі Єгипту. Він хотів дати єгиптянам можли-

вість побачити різницю між послідовниками і противниками Господа: «Якщо не захочеш відпустити Мій народ, то Я нашлю на тебе, на твоїх слуг, на весь твій народ і на ваші оселі рої мошкари... Але для землі Гошен, на якій живе Мій народ, того дня Я зроблю виняток. Там не буде роїв мошкари, аби ти зрозумів, що Я — Господь посеред землі» (Вих. 8:17, 18).

Пророк Ісаї змальовує Божу любов і майбутнє Єгипту приголомшливими словами: «Того дня відкриється дорога з Єгипту до Ассирії, і будуть ассирійці приходити до Єгипту, а єгиптяни ходитимуть до Ассирії, — єгиптяни разом з ассирійцями служитимуть Господу. Тоді Ізраїль стане благословенням посеред землі, — третім нарівні з Єгиптом та Ассирією. Господь Саваот поблагословить землю, проголосивши: Благословенний Мій народ: Єгипет, та діло Моїх рук — Ассирія, а також Мій спадок — Ізраїль!» (Ісаї 19:23–25).

Запеклість серця фараона

Серед дослідників Біблії досі точаться дебати з питання запеклості серця фараона. Необхідно наголосити: Бог не визначав рішень фараона, вибір залишався за ним. Господь не призначив фараонові вперто відмовлятися виконувати Божі повеління та бути приреченим на загибель. Кожній людині Він дає свободу вибору, свободу відгукнутися або не відгукнутися на Його звістку любові та пропозицію благодаті. Він не змушує людей слухатися чи не слухатися Його.

На підставі ретельного текстового дослідження щодо закам'янілості серця фараона (див. також пункт 9 у попередній рубриці цього уроку) можна дійти такого висновку: у процесі закам'яніння спочатку сам фараон уперто відмовлявся впокоритися перед Богом (див. Вих. 10:3). Саме особисте рішення фараона, свідомо непокора змусили його перейти точку неповернення, і він ставав дедалі впертішим. Заклик Господа до нього дозволити ізраїльтянам піти й поклонятися живому Богові лише додав жару до промовистого вогню в його серці, який розпалився проти Всемогутнього та Його слуги Мойсея.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Досліджуючи цей урок, ми бачили, як накопичувалися докази того, що Господь — суверенний Бог, Котрий прагне визволити

Свій народ та вивести його з єгипетського рабства. Проаналізуймо своє серце. Чи є в ньому те, що може змусити нас уперто відмовлятися від усіх Божественних спонукань покаятися й вірно прямувати за Господом?

2. Чим ідолопоклонство приваблює людей? Чому єгиптянам було так важко відмовитися від ідолопоклонства навіть після того, як вони побачили, яке спустошення воно принесло?
-
-

3. Люди винахідливі у створенні власних ідолів. На кумира можна перетворити практично будь-що. Що можна назвати сучасними ідолами? У який спосіб ми створюємо собі богів та поклоняємося їм? Які принципи приховуються за такою поведінкою, яка принижує гідність людини? Чому Бог так рішуче виступає проти ідолопоклонства?
-
-

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 11:1–10; 12:1–30; 13:14–16; Міхея 6:8; 1 Кор. 5:7; Євр. 11:28.

Пам'ятний вірш:

«Якщо вас запитують ваші діти: Що це за служіння у вас, то ви відповісте: Це — пасхальна жертва для Господа, Який обминув домівки Ізраїльських нащадків у Єгипті, коли уражав єгиптян, а наші оселі врятував» (Вих. 12:26, 27).

Ось-ось відбудеться десята, остання кара. Востаннє звучить попередження; необхідно ухвалити остаточне рішення. Це справді питання життя і смерті. На карту поставлено життя не лише окремої людини, а й усієї нації. Фараон та його чиновники відповідатимуть за долю багатьох людей чи то життям, чи то смертю. Його ставлення до живого Бога Ізраїля визначатиме не лише його майбутнє, а й майбутнє його нації.

Що ми відчуваємо і що робимо, коли на нас лягає тягар відповідальності і ми маємо зробити вибір, який значною мірою може вплинути на життя не тільки нас самих, але також багатьох інших людей?

Бог готовий, може і бажає наділити нас мудрістю, розумінням і силою робити те, що правильно (див. 1 Кор. 1:30; Филп. 2:13).

Однак проблема полягає в тому, що через упертість наших сердець ми не завжди хочемо робити те, що правильно. У розповіді про вихід

Ізраїля з Єгипту повідомляється, що відмова однієї людини підкоритися Богові, навіть усупереч переконливим доказам, спричинила трагедію багатьох інших. На превеликий жаль, часто саме так відбувалося колись і відбувається сьогодні.

Неділя, 27 липня

ЩЕ ОДНА КАРА

Пророк Амос написав: «Адже Владика Господь не вчинить нічого, не оголосивши наперед про Свої наміри Своїм слугам, пророкам» (Амоса 3:7); і через пророка Мойсея Він відкрив фараонові, що буде далі. Єгипетському цареві було дано найурочистіше попередження. Це буде справедливий суд над гординою, експлуатацією, насильством та ідолопоклонством, які спричинили численні лиха для Єгипту.

Прочитайте уривок Вих. 11:1–10. Яке застереження проголосив Бог перед тим, як винести вирок Єгипту?

Бог дав єгиптянам час — три дні темряви (див. Вих. 10:23), — аби подумати про нещодавні події та їхнє значення. Він також виголосив Своє останнє чітке попередження, надав їм останній шанс учинити правильно.

Однак у тексті Вих. 11:8 читаємо, що Мойсей «з обуренням вийшов від фараона». Чому? Найімовірніше, він знав, що трагедія, десята кара, уразить багатьох людей, і все це — через жорстокість серця фараона.

Число десять має певне значення в біблійній символіці. Десять означає повноту або завершеність. (Наприклад, Десять Заповідей — це повне одкровення Божественного морального Закону.) Десять єгипетських кар указують на повне вираження Божої справедливості й відплати.

Бог — Суддя, Він не терпить гордості, несправедливості, дискримінації, зарозумілості, експлуатації, жорстокості, егоїзму. Він підтримує страждальців, скривджених, переслідуваних, пригноблених. Господь установить справедливість — ще один вияв Його любові (див. Псал. 33:5; 85:12; 89:15; 101:1; Ісаї 16:5; Єрем. 9:23).

Нам також слід робити все можливе, щоб виявляти любов і справедливість. Однак ми можемо легко впасти в крайнощі. Через так звану любов ми заплющуємо очі на кривди, на те, що потрібно виправити. Або холоднокрівно застосовуємо «залізну», позбавлену любові справедливість. Це крайнощі. А ось Божественний ідеал:

«Господь очікує від тебе... щоб ти дотримувався правосуддя, любив чинити милосердя і в покорі ходив із твоїм Богом!» (Міхея 6:8).

Якщо ми не можемо досягти ідеального балансу, чому краще помилитися в бік милосердя, а не справедливості?

Понеділок, 28 липня

ДОТРИМАННЯ ПАСХИ

Прочитайте тексти Вих. 12:1–20. Які конкретні вказівки Бог дав Мойсееві й Ааронові перед тим, як Ізраїль залишив Єгипет?

Можна було б очікувати, що Бог дасть конкретні докладні настанови Мойсееві й Ааронові, як організувати відхід з Єгипту; тобто, як забезпечити швидку евакуацію ізраїльтян, особливо людей похилого віку, матерів з малими дітьми, худоби. Натомість нас дивує вказівка Господа: Він пояснює їм, як святкувати Пасху. Отже, увага зосереджена на поклонінні Богові, Котрий має їх викупити. Усе інше відбудуватиметься пізніше.

Кожна родина повинна була приготувати ягня без жодної вади. Кожен ізраїльтянин мав з'їсти свою порцію, а якщо сім'я не могла з'їсти цілого ягняти, їм слід було розділити трапезу з іншою сім'єю.

Прочитайте тексти Вих. 12:13, 14. Що Господь мав намір здійснити для євреїв, коли прийде остання кара? Що все це символізує?

Вихід з рабства необхідно було відзначати регулярно щороку, проте не лише на згадку про минуле звільнення Богом їхніх предків, але також як визвольне діяння Господа, актуальне для нинішнього покоління. Це мав бути новий досвід для кожного покоління.

Вірші 12 і 13 пояснюють значення Пасхи: якщо ізраїльтяни виконають усі викладені їм умови, Божественний вирок знищення «омине» їх. У такий спосіб вони мали святкувати Пасху. Слово «Пасха» є поєднанням двох слів — «перейти» і «над» (давньоєвр. *песах* — «залишити щось недоторканим»), адже знищення «пройшло над» тими ізраїльськими оселями, де одвірки були помазані кров'ю ягняти, а це — знак життя і спасіння.

Святкування Пасхи мало нагадувати кожному ізраїльтянині про могутні благодатні діяння Господа задля Його народу. Це свято сприяло утворенню їхньої національної ідентичності й релігійних переконань.

Чому так важливо завжди пам'ятати про добрі діяння Бога, звершені для нас у минулому, та вірити, що й у майбутньому Він подбає про нас?

Вівторок, 29 липня

ПЕСАХ

Прочитайте Вих. 12:17–23. Яку роль відігравала кров у святкуванні Пасхи?

Кров принесеної в жертву тварини — ключовий елемент цього свята. Учасники свята Пасхи мали помазати одвірки своїх осель кров'ю убитого ягняти. У такий спосіб вони продемонстрували свою віру в те, що Бог убереже їх від загибелі, яка спіткає всіх, не захищених кров'ю.

Яке могутнє вираження Євангелія!

Пасхальне ягня мало бути без вад, бо вказувало на Ісуса Христа, «Агнця Божого, що на Себе бере гріх світу!» (Івана 1:29). Кров тварини відігравала вирішальну роль: вона символізувала захист і була знаком життя під час смерті.

«А кров на одвірках осель, у яких перебуваєте ви, буде ознакою. Я побачу кров і омину вас. Не буде серед вас згубної пошесті, коли уражатиму єгипетську землю» (Вих. 12:13).

Усе Євангеліє було пов'язане зі святкуванням Пасхи, оскільки воно вказувало не лише на звільнення від рабства й вихід до Обітованої землі, а й на жертву Ісуса Христа за наші гріхи та на Його заслуги, які поширюються на всіх, хто покритий Його кров'ю.

Століттями пізніше, згадуючи про це святкування, апостол Павло писав: «Тому усуньте стару закваску, щоби бути новим тістом, бо ви прісні, адже наша Пасха — Христос, принесений за нас у жертву» (1 Кор. 5:7).

Дріжджі, або закваску, використовували для приготування тіста різних видів. У Біблії закваска вперше згадується в контексті приготування прісного хліба напередодні виходу ізраїльтян з Єгипту.

Її необхідно було вилучити з їхніх домівок (див. Вих. 12:8, 15–20; 13:3–7). У цьому конкретному контексті закваска була символом гріха (див. 1 Кор. 5:6–8); тому її не можна було використовувати впродовж тижня під час свята Пасхи.

Опрісноки — символ безгрішного Месії, Котрий подолав усі спокуси та віддав за нас Своє життя (див. Івана 1:29; 1 Кор. 5:7; Євр. 4:15). Занурений у кров «пучок іссопу» (або «гісопу») символізував Божу очищувальну благодать (див. Псал. 51:9). Отже, упродовж усього Песаха розкривається викупна діяльність Ісуса Христа.

Ми бачимо, що для викуплення гріха була необхідна кров Ісуса Христа, Самого Бога. Чого навчає нас цей факт щодо жадливості та згубності гріха?

Середа, 30 липня

ПЕРЕДАЧА ЕСТАФЕТИ

Псалмист пише, як наші діти можуть пізнати Бога та відчутти Його дбайливу турботу: «З покоління в покоління будуть прославляти Твої діяння і звіщати про Твою могутність» (Псал. 145:4). Батьки мають розповідати своїм дітям про Бога, про Його дивовижні діяння та пояснювати Його вчення, щоб передати біблійні знання наступному поколінню.

Прочитайте тексти Вих. 12:24–28. Про який важливий момент ідеться в уривку? _____

Батьки були першими вчителями в Ізраїлі і мали розповідати історію Виходу своїм дітям. Про це слід було розповідати не лише як про минулу історичну подію, але також як про власний досвід, навіть якщо це сталося багато років тому. Відзначаючи це свято, вони мали ідентифікувати себе зі своїми прабабками, а історію — пережити й актуалізувати. Батько казав: «Я був у Єгипті, бачив поразку єгипетських богів та кари на Єгипет, але я був звільнений». У книзі Вихід двічі наголошено, як батьки повинні відповідати на запитання своїх дітей щодо Пасхи (див. Втор. 6:6–8; Вих. 13:14–16).

Слід зауважити: ізраїльтяни все ще перебували в Єгипті, коли їм було велено святкувати своє звільнення з Єгипту. Отже, усе святкування було актом віри. Отримавши такі настанови, «люди

схилилися і впали долілиць» (Вих. 12:27) перед своїм Викупителем, а потім виконали всі вказівки щодо Пасхи.

У книзі Второзаконня Мойсей нагадує ізраїльтянам, що вони мають розповідати свою історію в такий спосіб, ніби саме вони здійснили цю подорож. Зверніть увагу на колективний тон розповіді й акцент на теперішньому досвіді: «Мій батько був мандрівним арамієм. Він пішов у Єгипет і оселився там як приходець з невеличкою кількістю людей, але став там великим, потужним і численним народом. Та єгиптяни чинили нам зло, пригноблювали нас і примушували нас тяжко працювати. Тому ми заволали до Господа, Бога наших батьків, і Господь почув наш голос, зглянувся на приниження наше, на нашу важку працю й наше пригноблення, та вивів нас Господь з Єгипту потужною рукою й простягнутим раменом, серед великого страхіття, ознак і чудес. Він привів нас на це місце і дав нам цю землю — землю, що тече молоком та медом» (Втор. 26:5–9).

Крім того, розповідаючи й переказуючи історію Пасхи (або будь-яких інших подій священної історії) своїм дітям, батьки могли відновити у своїй пам'яті діяння Господа задля них і народу. Отож ці розповіді були не тільки для слухачів, а й для оповідачів.

Четвер, 31 липня

БОЖЕСТВЕННИЙ СУД

Прочитайте тексти Вих. 12:29, 30 про те, як Бог уразив первородних у Єгипті. Чому саме первістки були вигублені? (Див. також Євр. 11:28) _____

Остання єгипетська кара впала на первістків. Це був Божественний вирок над усіма богами Єгипту й усіма сім'ями, котрі поклонялися цим фальшивим богам — нікчемним ідолам, що відображали пристрасті, бажання і страхи людей.

Як засвідчили попередні кари, ці ідоли не змогли врятувати людей. Їхня нікчемність стала ще більш очевидною зараз, під час десятої кари, яка мала найжахливіші наслідки для єгиптян.

«Гордість кожної сім'ї великого єгипетського царства була вельми принижена. Почулися крики й голосіння єгиптян. Фараон і його придворні з блідими обличчями, тремтячими, стояли, уражені невимовним жахом» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 280).

Фараон уособлював найвищу силу і бога Єгипту, а його первістка вважали сином бога. Богиня Ісіда захищала дітей, богиня Хекет супроводжувала жінок під час пологів, а Мін був богом розмноження. Крім них, існувало кілька єгипетських богів родючості. Усі ці боги були безсилі перед живим Господом. Мойсей виголошує: «Хто поміж богами подібний до Тебе, Господи? О, прославлений у святості, подиву гідний Своєю славою! Ти, Котрий твориш чудеса, хто подібний до Тебе?» (Вих. 15:11). Їтро пізніше свідчив: «Тепер я знаю, що Господь більший від усіх богів. Він учинив таку справу через те, що єгиптяни з погордою ставилися до вас» (Вих. 18:11).

Згідно з першим розділом книги Вихід, єгиптяни за наказом фараона вбивали новонароджених синів Ізраїля, аби послабити ізраїльтян, підкорити й принизити їх. Тепер Божа кара уражає перворідних синів Єгипту. Що люди сіють, те й жнуть.

Наші рішення і поведінка мають наслідки. Болісна правда, яку ми всі пережили, полягає в тому, що від наслідків наших неправильних дій страждаємо не лише ми самі. Часом багато інших людей, навіть не причетних до нашої провини, також страждають. Така природа гріха.

Чи траплялося у вашому житті, що ви страждали від чужих гріхів? А, може, інші постраждали від ваших гріхів? У Кому наша єдина надія?

П'ятниця, 1 серпня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Пасха» (С. 273–280).

«Пасха мала не лише нагадувати про звільнення з Єгипту, а й символічно вказувати на значно більше викуплення, яке повинен був здійснити Христос, звільняючи Свій народ з рабства гріха. Жертовне ягня символізує Божого Агнця, у Котрому наша єдина надія на спасіння. Апостол Павло писав: “Адже наша Пасха — Христос,

принесений за нас у жертву” (1 Кор. 5:7). Потрібно було не тільки заколот пасхальне ягня, а й покропити його кров’ю одвірки; так само і людина приймає заслуги Христової крові. Ми повинні вірити, що Він помер не тільки за весь світ, а й за кожного з нас зокрема. Ми маємо особисто прийняти Його викупну жертву» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 277).

Донині єврейські родини, котрі дотримуються релігійних вірувань, святкують Пасху, Песах. Вони святкують «пасхальний седер» (*седер* означає «порядок/домовленість»), під час якого розповідають про вихід з єгипетського рабства, а потім усією сім’єю насолоджуються особливою їжею. Дивовижно, що це зберігається буквально від часів Виходу! А сьомий день, субота, якого також дотримуються євреї (і не тільки вони), сягає ще давніших часів.

Запитання для обговорення:

1. Як ми можемо зрозуміти справедливість Господа в тому, що Він уражає первістків, багато з яких, безумовно, були невинними? Як ми можемо узгодити це з могутньою реальністю Божої любові? У цьому контексті подумайте також про потоп. Як ми розуміємо ці питання?

2. Що означає символічний вислів про те, що віруючі покриті кров’ю Ісуса і що Його кров очищає їх від усіх їхніх гріхів?

3. Прочитайте таку цитату: «Послідовники Христа повинні наслідувати Його. Вони приймають і засвоюють Боже Слово, щоб воно стало силою, яка керує всіма спонуканнями й учинками. Силою Христа вони змінюються за Його подобою, відображаючи Божественні риси. Вони повинні їсти тіло і пити кров Божого Сина, інакше не матимуть у собі життя. Дух і життя Христа мають стати духом і життям Його учнів» (Е. Уайт. Патріархи і пророки.

С. 278). Чи дозволяємо ми Ісусові Христу звершувати в нашому житті таке перетворення?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 11:1–12:30.

Десята кара — кульмінаційна. Люди мають заздалегідь ретельно підготуватися, адже від цього залежить їхнє життя. Первістка очікує або життя, або смерть, тому сім'ї перебувають у стані найвищої готовності. Кожна сім'я повинна відповісти на важливе запитання: чи довірятимемо Господу та виконаємо Його настанови, чи проігноруємо їх? Єдиний шлях до життя позначений кров'ю невинного агнця. У цей час урочисто розпочинається святкування Пасхи, щоб усі сім'ї разом відчували Божественне визволення.

У цьому контексті важливо наголосити: Ісус Христос — пасхальний Агнець (див. Івана 1:29; 1 Кор. 5:7). Тільки в Ньому ми маємо повноцінне земне життя і життя вічне. Це життя було забезпечене на хресті (див. Івана 11:25; 12:32; Римл. 5:6–8; 1 Кор. 1:18, 23, 24). Під час святкування Пасхи Ісус установив для Своїх послідовників новий святий обряд. На Таємній Вечері Ісус споживав зі Своїми учнями агнця, який указував на Нього. У такий спосіб Христос спрямував увагу Своїх послідовників на нове святкування, яке постійно нагадуватиме їм про найважливішу подію в історії Землі й усього Всесвіту: Його велику жертву на хресті за нас. Ми святкуємо цю подію під час Вечері Господньої, коли згадуємо Його життя і смерть за нас (див. Матв. 26:26–29; 1 Кор. 11:23–26). Пасхальний перехід від жертвового ягняти до живого Агнця, Ісуса Христа, — це вічний урок, над яким слід із вдячністю роздумувати під час Святого Причастя, а також у щоденному особистому житті, приймаючи замісну смерть Христа за людство загалом і за кожного з нас особисто (див. 2 Кор. 5:15, 21).

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Історична довідка

Тутмос III (1504–1450 рр. до н. е.) призначив свого сина Аменхотепа II (1450–1425 рр. до н. е.) (який не був його старшим сином) своїм співправителем, але лише на короткий період часу. Імовірно, Аменхотеп II не був присутній у Єгипті під час десяти кар, оскільки брав участь у військовій кампанії. Після повернення він отримав жахливу звістку про те, що його батько загинув у Червоному морі, переслідуючи ізраїльтян (див. Вих. 14:28; 15:4; Псал. 136:15), а його брат, первісток фараона, помер під час десятої кари (див. Вих. 12:29). Виконавчий Божий суд, як і було провіщено, завдав потрійного удару: по первістках єгиптян, по первістках тварин та по єгипетських богах (вірш 12). Фараон був чітко попереджений, але він знехтував як Божественним застереженням, так і неодноразовими благаннями Мойсея підкоритися Божому повелінню, щоб можна було запобігти цьому лиху. Фараон уперто відмовлявся підкоритися Богові, і його непослух призвів до подальших безпрецедентних спустошень у Єгипті. Кожна родина постраждала. Вплив цієї трагедії був негайним, тому єгиптяни благали ізраїльтян покинути їхню країну.

Пасхальний Агнець

Багато хто не розуміє справжнього значення і мети жертвоприношень. Існує величезна різниця між язичницькими жертвами, які приносили в храмах або оселях різним богам-ідолам, та справжньою жертвою, принесеною живому Богові. Він Сам регулював ці жертвоприношення, дав точні вказівки, чому і як їх необхідно звершувати, а також пояснив, які мають бути жертви та хто має служити при них.

Усі небіблійні жертвоприношення ґрунтувалися на уявленні, що це пожива для богів, котрі залежать від її постачання. Натомість живий Господь Сам дає їжу кожному (див. Псал. 104:14–27); отже, Йому не потрібні жертви, щоб споживати їх. Тобто жертви не є їжею для Бога Небес.

Утім, принципова відмінність між язичницькими та біблійними жертвоприношеннями набагато глибша. Основний мотив язичника

полягає в тому, що він вважає свої жертвні дари могутнім засобом впливу на богів, аби втихомирити їхній гнів та отримати їхню прихильність. Язичникам потрібно було приносити жертви богам, щоб задобрити їх, здобути їхнє благословення, заспокоїти їх, аби вони не заподіяли шкоди людям. Язичники повинні були давати своїм богам найкраще, а натомість отримувати захист, процвітання, родючість, безпеку, прихильність.

На відміну від цього, старозавітні жертви — це дарований Богом засіб, щоб люди могли наблизитися до Нього. Господь спускається до них, даруючи примирення і спасіння. Коли віруючі в давнину приносили жертви, вони не маніпулювали Богом, а виявляли віру в майбутню досконалу жертву Сина Божого, на Якого вказували всі жертви. Отже, вони приймали Христа як свого Спасителя — Єдиного, Хто може простити, спасти і благословити їх.

Під час виходу Ізраїля кров на одвірках оселі була ознакою того, що сім'я в цій оселі визнає Господа і хоче жити згідно з Його вченням. Така ознака забезпечувала сім'ї спасіння. Бог проголосив: «Я побачу кров і омину вас. Не буде серед вас згубної пошесті, коли уражатиму єгипетську землю» (Вих. 12:13). Цей суд був судом не засудження чи знищення, а позитивним судом викуплення, яке пережили віруючі. Біблійний переклад слова «Пасха» підкреслює факт, що Господній вирок про знищення «пройде повз» тих віруючих, котрі послухалися Бога, поставивши кривавий знак на своїх одвірках.

Віруючі родини святкували Пасху як суд, що веде до спасіння. Кровна жертва вказувала на справжнього пасхального Агнця, Ісуса Христа, Котрий раз і назавжди принесе Себе в жертву за людство. Отже, приймаючи Його як свого особистого Спасителя, люди отримують обітницю, що житимуть з Ним вічно (див. Івана 3:16; 1 Івана 5:11–13).

Бог може прийняти жертву лише від розкаяного, смиренного і вдячного серця. Вдячність за те, що здійснив Господь (а не за те, чого досяг або що зробив я), має бути ключовим мотивом серця, яке прославляє Його за дар спасіння. Пророк Ісаї наголошує, що ми маємо підбадьорювати одне одного, адже Бог звершує суд не для засудження Його народу, а для їхнього викуплення. Наш люблячий, милостивий і дбайливий Господь пояснює віруючим, як слід розуміти Його суд: «Скажіть полохливим душею: Будьте мужніми і не бійтеся!

Ось ваш Бог! Надходить помста, — іде відплата від Бога. Він прийде і спасе вас!» (Ісаї 35:4).

Виховання дітей

Бог дав точні інструкції Своєму народові, як викладати наступним поколінням істини про Нього та Його могутні діяння. Він звелів ізраїльтянам щороку святкувати Пасху як особистий досвід. Події, пережиті їхніми прабатьками, слід було переказувати як власний досвід виходу з неволі, ніби вони особисто були рабами, яких Господь викупив та які втекли з Єгипту. Від покоління до покоління батьки постійно мали навчати своїх дітей. Духовний досвід завжди мав бути свіжим; історію необхідно було актуалізувати так, ніби вона сталася зараз. Давня подія повинна була стати живою й особистою. У такий спосіб історія відновиться, пам'ять поповниться і стародавнє не забудеться. Мойсей сказав: «Коли ж увійдете в край, який дасть вам Господь за Своєю обітницею, то збережете це служіння. Якщо вас запитують ваші діти: Що це за служіння у вас, то ви відповісте: Це — пасхальна жертва для Господа, Який обминув домівки ізраїльських нащадків у Єгипті, коли уражав єгиптян» (Вих. 12:25–27). Щоб закарбувати в пам'яті своїх дітей ці події, ізраїльтянам було наказано щороку святкувати Пасху.

Саме за цією моделлю і сьогодні ми маємо навчати наших дітей та онуків. Це зразок для наслідування. Асаф заохочує: «Я відкриваю свої уста для приповісток, говоритиму про давні загадкові події, — що ми чули і зрозуміли, що розповіли нам наші батьки. Не будемо приховувати від наступних поколінь та від їхніх дітей, звіщаючи про славу Господню та Його силу, — про всі Його дивовижні діла, які Він учинив. Він дав свідчення для Якова та встановив Закон в Ізраїлі, про який Він заповів нашим батькам, аби вони оголосили його своїм дітям, щоб наступні покоління, — діти, які від них народяться, — знали те, що Він заповів нашим батькам, і так само сповістили своїм дітям, аби ті покладали свою надію на Бога, не забуваючи Божих діянь, і дотримувалися Його Заповідей» (Псал. 78:2–7). Давид також наголошує: «З покоління в покоління будуть прославляти Твої діяння і звіщати про Твою могутність» (Псал. 145:4). Кожне нове покоління має вивчати й повторювати історію

викуплення й визволення людства. Якщо лише одне покоління знехтує цим завданням, тоді їхні діти та сім'ї втратять знання про Бога. Унаслідок цього розуміння Його вчення різко зменшиться і прагнення до благочестивого життя буде під загрозою.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Упертість фараона разом з непокірністю багатьох єгиптян свідчать, що навіть великі чудеса не можуть змусити людей повірити в Бога та змінити своє життя. Сам Ісус сказав: «Якщо Мойсея і пророків не слухають, не повірять і тому, хто з мертвих воскресне» (Луки 16:31). Що спонукало вас у минулому та спонукає сьогодні всім серцем служити Богові? Як ми можемо допомогти іншим не покладатися на чудеса, натомість серйозно сприймати Боже Слово?

2. Оскільки Бог любить нас, Він попереджає нас про руйнівні наслідки непослуху, якщо ми вперто залишаємося в гріху. Запеклість у гріху смертельна, тому Господь милостиво закликає нас покаятися і прийняти від Нього спасіння. Як ми можемо бути впевнені, що повністю віддалися Ісусові і є спасеними? Чому необхідно серйозно сприймати Божі застереження та не плекати гріха? Диявол розставив безліч пасток на шляху людини. Як їх уникнути?

3. Мойсей у своїй промові до ізраїльтян наголосив, що нам слід постійно навчати й виховувати наших дітей та онуків, розповідаючи їм про любов і доброту Бога та передаючи слова Господа. «Прищеплюй їх своїм синам, переповідай їх, сидячи у своєму домі й мандруючи дорогою, лягаючи та встаючи» (Втор. 6:7). Як ми можемо навчати наших дітей у привабливий змістовний спосіб, не дратуючи і не примушуючи, щоб наші сім'ї могли бути сповненими знання про Бога?

ЧЕРЕЗ ЧЕРВОНЕ МОРЕ

Біблійні тексти для дослідження:

**Вих. 12:31–36; 13:1–14:31; 15:1–21; Якова 2:17–20; Євр. 11:22;
Об'явл. 15:2–4.**

Пам'ятний вірш:

**«Але Мойсей сказав народіві: Не бійтеся! Стійте і побачите
спасіння від Господа, яке Він учинить вам сьогодні. Тому що
єгиптян, яких бачите сьогодні, більше не побачите повік!
Господь воюватиме за вас, а ви залишайтеся спокійними»
(Вих. 14:13, 14).**

Вихід — найдраматичніший і найвеличніший досвід Божого народу в старозавітний час. Ця подія є Божественним зразком того, як Господь переміг ворогів Свого народу і тріумфально привів його до Обітованої землі. Це також символ спасіння й викуплення в Христі.

З людського погляду, діти Ізраїля перебували в розпачливій, навіть безнадійній ситуації, з якої вони самі не могли вийти. Якщо вони врятуються, то тільки завдяки втручання Господа. Те ж саме можна сказати про становище грішних людей: самі по собі ми перебуваємо в безвихідній ситуації. Нам потрібно щось навіть драматичніше, ніж події Виходу. І ми отримали це: Голгофський хрест і подвиг Ісуса Христа на ньому.

Неймовірні події від виходу Ізраїля із землі Гошен (див. Вих. 12) і аж до тріумфальної пісні Мойсея й народу (див. Вих. 15) захоплюють дух. Божі діяння, ознаки й чудеса викуплення досягли свого апогею.

Однак навіть це не можна порівняти з тим, що Христос здійснив для нас на хресті, прообразом чого була драма Виходу.

Неділя, 3 серпня

ІДІТЬ І СЛУЖІТЬ ГОСПОДУ

У пасхальну ніч Божественний суд звершився над тими, хто не був захищений кров'ю агняця (див. Вих. 12:1–12). Ніхто не зміг урятуватися завдяки ані посаді, ані освіті, соціальному статусу чи статі. Покарання уразило всі родини, від фараона до рабів і навіть первістків тварин. Гордість Єгипту обернулася в порошок.

Прочитайте тексти Вих. 12:31–36. Навіть дозволивши всім ізраїльтянам піти, яке дивне прохання висловлює фараон і чому?

Дивовижно, що фараон, звелівши євреям іти й служити Господу, додає таке прохання: «І мене благословіть». Чому він, цар Єгипту, «бог» серед свого народу, попросив про це? Можна подумати, що він нарешті зрозумів силу єврейського Бога і хотів отримати від неї користь. Проте як Бог може благословити його, якщо він сповнений бунту, упертості, гріха й гордині? Так, фараон нарешті дозволив ізраїльтянам вийти з Єгипту, однак не через його підкорення волі Ягве. Це сталося через його повну поразку. Цар не розкався, як покажуть його подальші дії. Він просто хотів зупинити спустошення, яке руйнувало його царство. Фараон був принижений. Вражений трагічними наслідками найстрашнішої кари, він дозволив Ізраїлеві покинути Єгипет.

Звичайно, єгиптяни, також прагнули, щоб євреї пішли. «Інакше, — говорили вони, — усі ми загинемо!» (вірш 33).

Тим часом Бог подбав, щоб ізраїльтяни залишили Єгипет не з порожніми руками, а з речами, які їм знадобляться під час тривалої подорожі. Єгиптяни дали євреям дорогоцінні речі лише для того, аби прискорити їхній вихід з країни, але ці речі були лише невеликою частиною заробітної плати, якої ізраїльтяни не отримували за століття

рабської праці. Отже, для єгиптян ціна вигнання євреїв зі своєї землі була досить низькою.

Як часто ми «каялися» у своїх вчинках лише через їхні наслідки, а не тому, що ці вчинки були неправильними? Чому це не справжнє покаяння? Як ми можемо навчитися жалкувати про самі гріхи, які можуть залишатися прихованими, принаймні в короткотерміновій перспективі?

Понеділок, 4 серпня

ПОСВЯЧЕННЯ ПЕРВІСТКІВ

Ось-ось настане обіцяний час викуплення, визволення. Людей потрібно було підготувати. Їм необхідно було не просто вірити, а й діяти відповідно до своїх переконань. Господь повідомив їм, що потрібно робити; тепер вони мали зробити це по вірі. Як через сотні років написав Яків: «О, марна людино! Чи ж не хочеш зрозуміти, що віра без діл не дає плоду?» (Якова 2:17–20).

Прочитайте уривок Вих. 13:1–16. Ізраїльські первістки були врятовані Божою благодаттю під час останньої кари. Чому кожний первісток мав бути посвячений Господу і що це означає для нас сьогодні?

Бог милостиво охороняв ізраїльські родини, котрі були під захистом крові, якою вони з вірою помазали одвірки своїх осель. Ці нові вказівки Господь передав через Мойсея: «Посвяти Мені кожного первістка, який першим відкриває материнське лоно» (вірш 2). Цей закон поширювався як на людей, так і на тварин.

Одна з передумов цього наказу полягає в тому, що все належить Богові, бо Він — наш Творець і Володар усього: «Господня земля і все, що наповняє її; Усесвіт і всі його мешканці» (Псал. 24:1). «Адже срібло Мое і золото також Мое, — говорить Господь Саваот» (Аггея 2:8). Первістки ізраїльтян були першим плодом Божих благословень, які Він дарував їм. Посвячення первенців — це знак їхньої повної відданості Господу; у такий спосіб народ підтверджував своє розуміння того, що все, чим вони володіли, походить лише від Нього.

Крім того, цей обряд містив ідею викуплення, спасіння. Первістки не загинули, оскільки їх покривала кров пасхального агнця. Вони були викуплені від смерті, як і всі, хто перебуває під захистом крові Ісуса. Саме про це пише Павло: «...у Якому [у Христі] маємо викуплення Його кров'ю, прощення гріхів» (Кол. 1:14).

Ізраїльтяни отримали докладні пояснення, як має відбуватися посвячення первістків. «Усе первородне чоловічої статі з худоби, яке є в тебе, належатиме Господу... За кожного первістка з людей, з-поміж твоїх синів, заплатиш викуп» (Вих. 13:12, 13, 15).

У тексті Вих. 13:16 розповідається про те, що було ознакою на руці та пам'ятним знаком між очима ізраїльтян. Як це відкриває важливу духовну істину, а саме: незалежно від того, у що віримо, ми повинні діяти відповідно до цієї віри?

Вівторок, 5 серпня

ПЕРЕХІД ЧЕРЕЗ ЧЕРВОНЕ МОРЕ

Прочитайте уривок Вих. 13:17–14:12. Яким маршрутом Бог повів ізраїльтян, коли вони залишили Єгипет, і що сталося потім?

Виконуючи Божі вказівки, ізраїльтяни залишили Єгипет добре організованою армією. Про це свідчать єврейські терміни *цава́* і *махане́*, які означають «військо», «дивізія», «табір» (Вих. 6:26; 7:4; 12:17, 41, 51; 14:19, 20). Вони розділилися на загони й рушили як військо. Пізніше Валаам побачив з пагорбів Моава, що Ізраїль був «розташований за своїми племенами» (Чис. 24:2).

Також «Мойсей забрав із собою і кості Йосипа» (Вих. 13:19). Це дуже важлива деталь у тексті, бо вона повідомляє про віру Йосипа в Божі обітниці та про їхнє виконання. Йосип ніколи не втрачав з думки Обітовану землю, хоч проживав у розкоші й привілеях Єгипту. Він заповів, щоб його кістки перевезли до Ханаанської землі (див. Бут. 50:24, 25). Йосип вірив, що Господь неодмінно відвідає ізраїльтян у Єгипті і приведе їх до Ханаану, як Він і присягнув (див. Євр. 11:22). Коли Ізраїль прибув до Ханаану, кості Йосипа «поховали в Сихемі» (І. Нав. 24:32).

Хмарний стовп та полум'яний стовп були видимими ознаками присутності Бога серед Його народу. Господь перебував там і говорив до них із хмари (див. Вих. 14:24; Чис. 12:5, 6).

Тим часом фараон відкрив справжні мотиви свого серця. Він не навернувся й ніколи по-справжньому не каявся. Його прохання щодо Божого благословення було фарсом або, можливо, самообманом. Фараон зібрав своє військо, і вони погналися за рабами-утікачами. Цей чоловік був повністю засліплений гріхом!

Побачивши військо фараона, ізраїльтяни заголосили й викрикували слова, які згодом повторювали не раз: «Хіба не було гробниць у Єгипті, що ти вивів нас погубити в пустелі? Що це ти з нами зробив, вивівши з Єгипту?» (Вих. 14:11).

Навіть ставши свідками таких драматичних проявів Божої сили, зокрема пощади власних первістків, люди все одно виявляли приголомшливе невір'я.

Згадайте, коли востаннє ви стикалися з важкою ситуацією. Якою була ваша перша реакція: віра в Бога чи відсутність віри? Які уроки на майбутнє ви почерпнули з того досвіду?

Середа, 6 серпня

ІДУЧИ ВІРОЮ ВПЕРЕД

Прочитайте тексти Вих. 14:13–31. Незважаючи на брак віри в дітей Ізраїля, що Бог здійснив для них? _____

Мойсей усім серцем довіряв Богові та Його Слову, тому підбадьорював людей. Він виклав чотири найважливіші поради щодо наших дій у складних ситуаціях:

1. «Не бійся» (вірш 13). Перша порада — довіритися Господу, бо тільки так можна подолати страх. Ісая нагадує нам цю істину, стверджуючи, що віруючі перебувають у руках Бога, а Він діятиме за них, якщо вони визнають Його своїм Богом і Господом. «Не бійся, бо Я з тобою! Не лякайся, бо Я — твій Бог!.. Адже Я — Господь, твій Бог, Який тримає тебе за праву руку і каже тобі: Не бійся; Я тобі допомагаю» (Ісаї 41:10, 13).

2. «Стійте» (вірш 13). Зупинитися, стояти означає не лише припинити нарікання й очікувати великих подій, але також, довіряючи Богові, терпляче чекати Його могутнього втручання, бо відповідного часу Він діятиме.

3. «І побачите спасіння від Господа, яке Він учинить вам сьогодні» (вірш 13). Задля зростання нашої віри важливо визнавати Боже керівництво й підтримку та бути вдячними за Його обіцяну допомогу. «Побачити» означає розплюстити очі (бо невір'я засліплює). Тільки Бог може забезпечити перемогу, безпеку і спасіння. Господь завжди з нами, Він піклується про нас та забезпечує всім необхідним.

4. «Господь воюватиме за вас» (вірш 14). Це запевнення в тому, що Бог особисто воюватиме за Свій народ. Голгофа – найбільший доказ цієї реальності, оскільки на хресті Спаситель переміг сатану, щоб дати нам вічне життя (див. Івана 5:24; Євр. 2:14; Об'явл. 12:10, 11). Пізніше навіть єгиптяни визнали, що Господь воював за ізраїльтян (вірш 25).

Бог звелів Мойсеєві й народові йти вперед. Він відкривав Свою стратегію крок за кроком: (1) Ангел Божий та хмарний стовп рушили з передньої частини ізраїльського табору і стали позаду нього, захищаючи від єгипетської армії; (2) з вірою Мойсей мав простягнути свою руку над морем; (3) сильним південним вітром Господь гнав море, зробивши його суходолом, бо вода розступилася; (4) ізраїльтяни безпечно пройшли через море по суші на другий берег. Єгиптяни сліпо переслідували їх, не зауваживши, що Бог звершує чудеса для Свого народу. Коли ж переслідувачі усвідомили це і схаменулися (див. Вих. 14:25), було вже надто пізно.

Четвер, 7 серпня

ПІСНЯ МОЙСЕЯ І МАРІАМ

Уся єгипетська армія, а також фараон, загинули, ніхто не вижив (див. Псал. 136:15). Це була приголомшлива поразка для єгиптян і повна перемога для Божого народу. Недаремно протягом усієї своєї історії, і навіть донині, євреї розповідають про цей досвід.

Прочитайте тексти Вих. 15:1–21. Який зміст пісні Мойсея?

Ця пісня прославляє Господа, тому що Він – могутній Воїн, Який переміг усіх ворогів Його народу. Мойсей особисто розкриває цю тему, наголошуючи: «Господь – моя Сила і Пісня, Він став для мене Порятунком. Це – мій Бог, і я прославлю Його!.. О, прославлений у святості, подиву гідний Своєю славою! Ти, Котрий твориш чудеса, хто подібний до Тебе?» (вірші 2, 11).

Пісня Мойсея – про Бога, про те, Хто Він та що здійснює. Господа підносять, прославляють і захоплюються Його видатними діями задля Свого народу. Вдячність і поклоніння – природні результати Божої доброти до нас. Вдячність за любов Господа – це передумова яскравого духовного життя. У своїй пісні Мойсей особливо наголошує

на величі й могутності Бога та прославляє Його за те, що зі Своєї любові Він провадитиме викуплений Ним народ і приведе його до святого місця Свого перебування. Мойсей провіщає, що Господь заснує Святиню на горі Своєї спадщини (вірш 17), передрікаючи про Сіон і храм у Єрусалимі.

У текстах Об'явл. 15:2–4 зображена чудова картина: викуплені співають пісню Мойсея та пісню Агнця. Чи можемо ми уявити собі, як звучатиме на Небі ця пісня, ця хвала Господу за Його великі й дивовижні діла, за Його справедливі й правдиві дороги, праведність і святість?

Зверніть увагу на останній рядок пісні: «Всі народи прийдуть та поклоняться перед Тобою, бо об'явилися Твої суди!» Тобто, коли об'являться всі Божі суди, особливо суди над злом і пригнобленням, яке упродовж тисячоліть залишалося безкарним, тоді викуплені народи прославлять Господа і поклоняться Йому за справедливий вирок.

Як ми можемо підкріпляти свою віру в те, що одного дня настане справедливість, якої так не вистачає на Землі? Як можемо потішати цією надією ближніх?

П'ятниця, 8 серпня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте у книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Вихід» (С. 281–290).

Бог був за ізраїльтян, незважаючи на їхнє маловір'я. Він хотів навчати й виховувати їх, як слід думати і поводитися згідно з їхнім статусом вибраного народу. Господь терпеливо провадив їх та скеровував туди, де вони матимуть менше труднощів. Еллен Уайт пояснює: «Ізраїльтяни не були готові до сутички з таким сильним войовничим народом. Маючи обмежені знання про Бога і слабку віру в Нього, вони, злякавшись, розчарувалися б. Неозброєні, не навчені воювати, ізраїльтяни були морально пригнічені довгими роками неволі, а до того ж із ними були жінки, діти, вівці та інша худоба. Обираючи їм шлях до Червоного моря, Господь цим засвідчив, що Він не тільки Бог каральний, а й співчутливий» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 282).

Щодо пісні Мойсея Біблійний коментар університету Ендрюса повідомляє: «Достовірність цього акту викуплення Богом в історії запевняє нас, що нам нема чого боятися за майбутнє. Остання строфа присвячена майбутнім ворогам, які повстануть під час завоювання Ханаану. Від величі Божої руки вони замовкли, наче камінь (вірш 16). Стикаючись із певними нездоланими обставинами, відчуваючи себе загнаними в кут та не знаючи, куди звернутися, ми можемо знайти впевненість у пісні Мойсея, оскільки вона вшановує велику подію в історії Божого народу» (*Andrews Bible Commentary, "Exodus"* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2020), p. 214).

Запитання для обговорення:

1. Чому ми так часто уподібнюємося до ізраїльтян у їхньому становищі після неймовірного визволення з Єгипту перед викликом Червоного моря? Тобто, навіть маючи стільки доказів доброти Бога до нас та Його сили, чому ми так легко виявляємо брак віри?

2. Навіть після всіх драматичних подій, особливо втрати первістків, чому фараон продовжував переслідувати Ізраїля? Що це відкриває нам про те, наскільки небезпечно для будь-кого з нас зробити своє серце закам'янілим у гріху?

3. Хоч усі ми часом стикаємося із жахливими випробуваннями, багато хто з нас тішився (або тішиться) дуже хорошими днями, прекрасним часом, коли нічого поганого не траплялося ані з нами, ані з нашими близькими. Чому ми маємо сприймати такі

дні, як докази благодаті Господа, оскільки ми ж розуміємо, що живемо на «ворожій» території? Чому ми завжди повинні не забувати прославляти Бога в хороші часи, адже часто навіть не здогадуємося, від яких лих були врятовані?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 12:31–15:21.

В історії Божого народу вихід з Єгипту – найдивовижніша історія Старого Завіту, коли Бог втрутився у найбільш видовищний спосіб. Споживши пасхального агня, ізраїльтяни були готові покинути Єгипет. Нарешті фараон дав згоду. У великому нещасті він наказав Мойсееві й Аарону піти й поклонитися своєму Богові. Наказ стосувався всіх – чоловіків, жінок, дітей, а також їхньої худоби. Раніше Мойсей справедливо відмовлявся піти, якщо ізраїльтянам не дозволять піти цілими сім'ями та разом зі своєю худобою. Крім того, Бог забезпечив Свій народ матеріальними засобами: вони не залишили Єгипет з порожніми руками.

Благаючи ізраїльтян залишити їхню країну, єгиптяни дали їм усе, що вони просили: срібло, золото, одяг, як наказав їм Мойсей. Ці речі були компенсацією за їхню багаторічну неоплачену рабську працю. Пізніше ізраїльтяни щедро віддавали ці дари для будівництва скинії (див. Вих. 25:1–7).

Тема виходу Ізраїля згадується на початку розповіді (див. Вих. 12:37–41), під час розвитку подій (див. Вих. 13:21, 22) та наприкінці, де наголошено, що «Господь врятував Ізраїль» (Вих. 14:30, 31).

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР**Історична довідка**

Щоб зрозуміти історичне тло 12-го розділу книги Вихід, розглянемо два моменти:

А. Після 430 років перебування в Єгипті Ізраїль міг вільно подорожувати до Обітованої землі. Завдяки повторенню єврейського слова *ваеґі*, «це сталося», текст підкреслює цей період часу: «І сталося в кінці чотирьохсот тридцяти років, і сталося саме того дня, — вийшли всі Господні війська з єгипетського краю» (вірш 41, переклад І. Огієнка). Спочатку в Єгипті перебував лише Йосип; потім прибула вся родина Якова. Тоді їх було 70 душ (див. Вих. 1:5), але тепер — «близько шестисот тисяч піших чоловіків, крім їхніх дітей» (Вих. 12:37; пор. 38:26). А це означає, що з Єгипту вийшло близько двох мільйонів осіб. Безперечно, Мойсей був навчений військової справи під час свого перебування в палаці фараона, тому знав, як організувати таку величезну кількість людей. У біблійному тексті згадується, що вони виходили «з єгипетського краю... відповідно до їхніх загонів» (Вих. 12:51; пор. 6:26; 7:4; 12:17, 41), що означає «військові» частини або батальйони. Цей вихід був добре організований; однак слід пам'ятати, що караван міг рухатися лише зі швидкістю «найслабших», тобто дітей, людей похилого віку, а також отар худоби.

Б. Згідно з найкращими підрахунками консервативних учених, вихід Ізраїля відбувся, імовірно, у березні 1450 року до н. е.; а це означає, що 430 років тому був 1880-й рік до н. е. Як ми розуміємо цей період часу? Серед консервативних учених існують два погляди щодо підрахунку періоду 430 років: (1) від часу Йосипа до виходу; (2) від обітниці, даної Богом Авраамові, до виходу. (Для обговорення цих двох основних позицій щодо тривалого чи короткого перебування в Єгипті [або лише «в землі єгипетській», згідно з єврейським масоретським текстом, або одночасно «в землі єгипетській» та «в землі Ханаанській», згідно із Самаритянським П'ятикнижжям та грецьким перекладом Септуаґинти], див. Біблійний коментар АСД. Т. 1. С. 183–187, 313–315, 557).

«Стійте і побачите спасіння від Господа!»

Географічно ізраїльтяни були загнані в кут: перед ними – Червоне море, з одного боку – гори, а за ними – добре навчена потужна армія фараона (докладніше див. Е. Уайт «Патріархи і пророки», розділ «Вихід», С. 284, 287). З людського погляду, вирватися із цієї ситуації було неможливо. Народ охопили жах і паніка. Проте Господь через Мойсея підбадьорив їх словами: «Не бійтеся! Стійте

[у вашій довірі до Бога] і побачите спасіння від Господа!» (Вих. 14:13). На жаль, за своєю природою ми не вміємо бути спокійними й чекати Божого втручання. Ми намагаємося самотужки боротися, а натомість маємо чекати на Бога, мовчати і просуватися Його благодаттю й силою.

Велика напруга витала в повітрі. Як мали відреагувати люди? Однак відбувається щось надзвичайне: Бог наказує рухатися вперед. Хмарний стовп, який символізує невидиму присутність Бога, переходить від передньої до останньої частини колони, «між табором єгиптян і табором Ізраїля» (вірш 20). Мойсей піднімає палицю. Східний вітер розділяє воду й відкриває дно моря. Ізраїльтяни проходять водним коридором. Єгиптяни вирішують переслідувати їх. Проте Господь привів армію фараона в замішання, і вся армія потонула, а ізраїльтяни були в безпеці по інший бік Червоного моря. Вони відчули приголомшливе втручання Бога, Котрий урятував їх.

Єгипет уособлює тих, хто протистоїть і відкидає Господа. Єгиптяни зазнали поразки з двох причин: (1) вони вперто чинили опір живому Богові; (2) вони прагнули захопити й навіки поневолити ізраїльтян. Богоборство, жадібність і насильство призвели їх до загибелі. Існує величезна різниця між служінням Господу, Котрий дає благодать, свободу і спасіння, та служінням фараонові, яке веде до сліпої покори, жажливих наказів, рабства і, зрештою, до смерті.

Господь спасає

У самому центрі книги Вихід міститься ключова фраза: «Господь врятував Ізраїль» (вірш 30), яка є богословським магнітом, ядром і пружиною всієї книги, оскільки все спрямовано до неї та від неї. У книзі Вихід ця фраза зустрічається лише один раз. Спасіння прийшло від Господа. Теологічно важливе єврейське дієслово *yashá* означає «спасати», «рятувати», «викупити»; воно є частиною імені Ісус (також, наприклад, імені Ісуса Навина та Ісаї) та означає «Господь спасає» (див. Матвія 1:21). Бог урятував усіх ізраїльтян, жоден не загинув, на відміну від армії фараона, бо «не залишилося з них жодного» (вірш 28) — усі загинули в Червоному морі. Перемога Господа була тріумфальною і повною.

На своє могутнє визволення ізраїльтяни відреагували шанобливим страхом перед Господом і довірою до Нього (вірш 31). У тексті за-

значено, що такою позитивною реакцією народ відповів на чудовий прояв великої сили Господа проти єгиптян. Мета фараона та його армії полягала в тому, щоб убити багатьох ізраїльтян, аби продемонструвати свою могутність, а решту народу знову поневолити. Однак цього не сталося завдяки милосердному і справедливому втручання Бога. У відповідь Ізраїль прославив Господа у своїй хвалебній пісні.

Пісні Мойсея і Маріам

У кульмінаційному фіналі чуда виходу Ізраїля Мойсей закликає народ прославляти Господа через вишукану пісенну поезію, яка використовує багаті образи (підґрунтя цієї дії пояснюється у тексті Вих. 15:19). Пісні Мойсея та Маріам були псалмами перемоги і вдячності. Господь представлений як могутній Воїн. Кульмінаційна фраза – «Господь царює на віки віків!» (вірш 18). Оскільки Бог – піднесений вічний Цар, Мойсей проголошує: «Господь – моя Сила і Пісня, Він став для мене Порятунком. Це мій Бог, і я прославлю Його» (вірші 1, 2). Хто подібний до Нього? «О, прославлений у святості, подиву гідний Своєю славою! Ти... твориш чудеса» (вірш 11). Мойсей прославляє Господа: «Величчю Своєї слави Ти скидаєш Своїх супротивників» (вірш 7)... «у Своїй доброті попровадив цей народ, якого Ти визволив, і Своєю силою привів до Своєї святої оселі» (вірш 13). Це місце згадується в тексті 17, воно називається «Святиною» і розташоване «на горі спадку Твого» (переклад І. Огієнка). Пісня Мойсея – пророчий гімн, і в цьому тексті йдеться про храм у Єрусалимі.

Пісня складається із семи тематичних строф: (1) тексти 1–3: прославляння Господа; (2) тексти 4, 5: перемога Господа над фараоном; (3) тексти 6, 7: грандіозна велич Господа; (4) тексти 8–10: творча сила і суд Господа; (5) текст 11: унікальність Господа; (6) тексти 12–16а: Господня любов і викуплення від ворогів; (7) тексти 16б–18: Господь – Цар, Він дає спокій Своему народові в Обітованій землі. У текстах 6, 11, 16 по дві фрази повторюються для смислового наголосу. Поема повторює оповідь про Творіння із першого і другого розділів книги Буття, знаменуючи новий початок для Божого народу, створення визволеної нації Ізраїлю.

Маріам була пророчицею. Її коротка пісня (вірш 21) повторює багато мотивів пісні Мойсея (вірш 1). Проте пісня Маріам вирізняєть-

ся однією важливою деталлю. Пророчиця підкреслено спонукає всіх жінок співати (граматичний імператив!) Господу під супровід бубнів. Її серце переповнене вдячності, тому вона закликає й інших дякувати Господу. Найімовірніше, жінки також заспівали всю пісню, яка була скорочена в письмовому викладі, а перші рядки слугували назвою.

На скляному морі викуплені співатимуть пісню Мойсея й Агнця (див. Об'явл. 15:2–4). Ці гімни є піснями визволення й перемоги, вони відображають любов, справедливість і силу Господа.

Пізніше, у Новому Завіті, апостол Павло використовує образ переходу через води Червоного моря як метафору хрещення Ізраїля в Христа (див. 1 Кор. 10:2).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Часом буває важко довіряти Господу та Його обітницям, особливо в небезпечні часи, коли Його допомога невидима та не надходить негайно. Що означає «стояти», аби побачити спасіння від Господа?

2. Господь звелів Мойсеєві не тільки молитися, але й рухатися вперед. Як ви вважаєте: чи Бог бореться за нас у всіх життєвих ситуаціях, чи Він очікує, що ми діятимемо відповідно до Його вказівок? Як можна зрозуміти, коли слід чекати, а коли діяти?

3. Чому Господу доводиться часто нагадувати нам та підбадьорювати нас повелінням «Не бійся»? Чому ми так легко занепадаємо духом?

4. У який спосіб Бог міг здобути славу через поразку фараона та його війська? Що таке слава Божа? Звідки єгиптяни могли знати, що Господь Бог був серед усіх лих, які спіткали їхню землю?

ХЛІБ І ВОДА ЖИТТЯ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 15:22–16:36; 17:1–7; 18:1–27; Бут. 3:1–6; 1 Кор. 10:4, 11.

Пам'ятний вірш:

«Тоді Господь сказав Мойсеєві: Доки ви будете відмовлятися виконувати Мої Заповіді та Мої Закони? Майте на увазі, що Господь дав вам суботу, тому шостого дня Він дає вам хліба на два дні. Нехай сьомого дня ніхто не виходить зі свого місця, а залишається в себе. І народ сьомого дня відпочивав» (Вих. 16:28–30).

Після виходу з Єгипту Ізраїль вирушив у невідому подорож до Обітованої землі. Людей чекав довгий складний шлях, і їм потрібно було засвоїти багато нових уроків. Господь керував ними та піклувався про них; Він бажав допомогти їм духовно зростати, і вони мали навчитися дисципліни, самоконтролю, жертовності, безкорисливості, довіри до Господа й особливо послуху.

Мойсей був видатним вождем, і люди повинні були наслідувати його та його лідерство, щоб здобувати перемоги. Для них було вкрай важливо залишатися разом, співпрацювати й допомагати одне одному. Попереду вони зіткнуться із численними перешкодами і викликами. Багато в чому їхнє духовне зростання залежатиме від того, як вони

долатимуть ці виклики та як будуть взаємодіяти з Мойсеєм, особливо в критичних ситуаціях.

Давня китайська приказка: «Подорож у тисячу миль починається з одного кроку» точно відображала ситуацію ізраїльського народу; їм на кожному кроці необхідно було довіряти вказівкам Господа. На жаль, вони, як ми побачимо, нелегко засвоювали ці уроки.

Але, знову ж таки, хто засвоює їх легко?

Неділя, 10 серпня

ГІРКІ ВОДИ

У біблійному літописі різні персонажі виконували різні ролі, і щоб зрозуміти їх, нам необхідно звернути увагу на сюжети, обставини, місця, час. Однак найважливішим моментом оповіді зазвичай є рішення й отримані уроки.

Як свідчить історія Божого народу, Господь вирішує його проблеми й усуває перешкоди з їхнього шляху; однак Його дії ускладнює невір'я людей. Через постійне нарікання й непокору євреї зазнавали серйозних труднощів, навіть трагедій. Своїми недовірою і нерозкаяністю вони зумовлювали багато переживань для самих себе.

Прочитайте тексти Вих. 15:22–27. Що сталося після переходу через Червоне море? _____

Перше випробування віри Ізраїля пов'язане з потребою у воді, що не дивно, враховуючи суворий спекотний клімат пустелі. Після трьох днів подорожі люди нарешті знайшли воду, але вона була непридатна для пиття, бо виявилася гіркою. Через це віра ізраїльтян у їхнього дбайливого Господа швидко похитнулася. Однак Бог відреагував на це зі співчуттям і звершив чудо, використавши шматок дерева. За Божим повелінням Мойсей кинув у воду обрубок дерева, і вона стала питною. Люди мали засвоїти важливі уроки: (1) необхідно мати терпіння, очікуючи допомоги від Господа; (2) Бог діє у співпраці з людьми.

На жаль, діти Ізраїля сприймали багато речей як належне і швидко забули великі чудеса, здійснені Богом для них, — чудеса, за які вони так голосно співали Йому хвалу, проголошуючи: «Хто поміж богами подібний до Тебе, Господи? О, прославлений у святості, подиву гідний

Своєю славою! Ти, Котрий твориш чудеса, хто подібний до Тебе?» (Вих. 15:11).

Та навіть після їхнього нарікання, Господь пообіцяв, що не наведе на ізраїльтян «жодної з тих хвороб» (Вих. 15:26), від яких страждали єгиптяни. Він захистить їх. Однак ця обітниця буде здійснена лише за умови вірності народу Богові.

Яких випробувань і боротьби ви зазнавали? Яку розраду отримували, знаючи, що Господь підтримає вас, якщо ви співпрацюватимете з Ним?

Понеділок, 11 серпня

ПЕРЕПЕЛИ І МАННА

На жаль, у цих мандрівних історіях повторюється поведінкова модель бунту. Як бачимо, люди ніби забували, що Господь могутньо допомагав їм у минулому та вирішував їхні проблеми. Ізраїльтяни дозволяли своїм тимчасовим проблемам засліпити їхню кінцеву мету й обіцяне чудове майбутнє. І сьогодні це поширена проблема навіть серед Божого народу.

Прочитайте уривок Вих. 16:1–36. Що було причиною нарікання ізраїльтян? Як була вирішена ця проблема? _____

Важливо зауважити, що згадані в Біблії спокуси нерідко були пов'язані з їжею. У райському саду гріхопадіння Адама та Єви було пов'язане зі споживанням їжі із забороненого дерева пізнання добра і зла (див. Бут. 2:16, 17; 3:1–6). Під час сорокаденного посту Ісуса в пустелі сатана насамперед спокушав Його їжею (див. Матв. 4:3). Ісав утратив права первородства через свій неприборканий апетит (див. Бут. 25:29–34). Як часто непокора Ізраїля була пов'язана з їжею! Не дивно, що Мойсей нагадував наступним поколінням: «Не лише хлібом живе людина, але і всім тим, що виходить з Господніх уст» (Втор. 8:3).

Манна – це небесний хліб, яким Бог забезпечував ізраїльтян упродовж 40 років їхнього мандрування в пустелі. Через цей дар Господь навчав їх, що Він – Творець і Вседержитель усього. Крім того, Бог використав чудо з манною, аби показати їм, як слід дотримуватися сьомого дня, суботи.

Щотижня відбувалося чотири чуда: (1) протягом п'яти днів Бог давав щоденну порцію манни; (2) у п'ятницю посилав подвійну порцію манни; (3) манна не псувалася упродовж суботи; (4) манна не падала в суботу. Господь постійно звершував ці чудеса, щоб люди святили суботній день і пам'ятали Божу доброту. Він сказав: «Майте на увазі, що Господь дав вам суботу» (Вих. 16:29).

Людям подобається смачна їжа, і це природно. Рослинна їжа – це дієта, яку Господь запропонував нашим прабатькам ще в Едемі та радить сьогодні і нам. Але як можна зловживати цим чудовим даром — їжею?

Вівторок, 12 серпня

ВОДА ЗІ СКЕЛІ

У пустелі людині необхідно багато води. Бог подбав про цю проблему, хоч ізраїльтяни були сварливі, нарікали, не довіряли Йому та навіть перевіряли Його здатність і бажання дати їм воду. У своєму невір'ї вони озиралися на Єгипет.

Прочитайте тексти Вих. 17:1–7. Який урок мав почерпнути народ із цього випадку?

Мойсей назвав це місце *Масса*, що означає «випробування», та Мерива, тобто «суперечка, сварка». Господь дав ізраїльтянам воду, незважаючи на їхню невіру. Ці дві назви мали застерігати ізраїльтян, щоб вони не випробовували Бога і не сперечалися з Ним (див. Євр. 3:7, 8, 15). Євреї серйозно поставили під сумнів присутність Бога серед них, хоч уже бачили багато відчутних доказів не лише Його присутності, але також Його сили і влади.

«Мойсей ударив по скелі, але поруч із ним стояв скритий у хмарному стовпі Син Божий, Котрий і викликав потік життєдайної води. Не тільки Мойсей і старійшини, а й усі зібрані, котрі стояли віддалік, бачили славу Господню; та якби хмара зникла, вони загинули б від сліпучого сяйва, яке оточувало Того, Хто перебував у хмарі» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 298).

Вода — символ життя, адже без води немає життя. Кожна клітина нашого тіла потребує води. Ми самі приблизно на 60 % складаємо-

ся з води (вона міститься навіть у наших кістках – 31 %). Отже, забезпечення народу водою в пустелі свідчило, що Бог піклується про їхні потреби, тому вони можуть довіряти Йому. Але, знову ж таки, їм необхідно підкорятися.

Через багато століть апостол Павло нагадує віруючим, що досвід ізраїльтян у пустелі був унікальним (див. 1 Кор. 10:4). Сам Христос не лише керував ними, а й забезпечував їх їжею, водою (див. Псал. 78:15, 16) та задовольняв інші духовні й фізичні потреби. Павло проголосив: «А тою скелею був Христос». Для них Христос був Джерелом земного життя і Подателем вічного життя. Як вірно те, що скеля тверда, так вірно й те, що Бог твердо вів Своїх людей. На Нього можна покластися, бо Він завжди виконує Свої обітниці.

Що зараз вам необхідно довірити Богові? Як можете навчитися підкорятися Його волі та чекати, що свого часу Він почне діяти? Чому це не завжди легко зробити?

Середа, 13 серпня

ЇТРО

Мойсея відвідав його тесть Їтро (або Реуїл) (див. Вих. 2:18). Їтро привів із собою Мойсеєву дружину Ціппору та двох його синів — Гершома й Еліезера. Почувши звістку про їхнє наближення, Мойсей вийшов назустріч їм.

Прочитайте уривок Вих. 18:1–27. Які важливі заходи відбулися в історії Божого народу? _____

Їтро прийшов, бо почув про дивовижне визволення Богом Свого народу. Мойсей докладно «розповів своєму тестеві про все, що зробив Господь з фараоном та єгиптянами задля Ізраїля, а також про всі труднощі, що спіткали їх у дорозі, і як врятував їх Господь» (вірш 8).

Їтро прославив Бога за доброту і надзвичайну турботу щодо Його народу: «Благословенний Господь, Який визволив вас із рук єгиптян та з фараонової руки, Який звільнив народ з єгипетської неволі. Тепер я знаю, що Господь більший від усіх богів. Він учинив таку справу через те, що єгиптяни з погордою ставилися до вас» (вірші 10, 11).

Слова Їтра відкривають: місія Божого народу полягала в тому, аби на підставі могутніх діянь Господа свідчити світові про істинного Бога та Його добродійство для Свого народу.

Їтро не тільки дізнався про великі діяння Господа, але зі свого боку також мав що запропонувати Божому народові, а саме, мудру й корисну пораду. Мойсееві необхідно було створити правову систему на принципах справедливості. Крім того, сам вождь народу потребував помічників. Їтро описав, якими мають бути ці люди: 1) богобоязливими; (2) гідними довіри; (3) некористолюбними. За порадою тестя таких помічників треба було поставити «тисяцькими, сотниками, півсотниками і десятниками» над відповідними підрозділами людей (вірш 21). У такий спосіб адміністративне навантаження Мойсея зменшиться, і він зможе зосередитися на значних проблемах. І людям стане легше, бо їх добре обслуговуватимуть.

Мойсей прийняв мудру пораду Їтра (вірш 24) і призначив керівників на різні адміністративні посади (див. також Втор. 1:9–18).

Мойсей міг проігнорувати пораду престарілого тестя, але не зробив цього. Які важливі уроки ми можемо здобути з готовності Мойсея прислухатися до поради людини, котра навіть не була євреєм?

Четвер, 14 серпня

«ПЕРЕСТОРОГА ДЛЯ НАС»

Прочитайте текст 1 Кор. 10:11. За словами Павла, чому були записані ці події? _____

Павло пояснює: усе, що сталося з ізраїльтянами, є прообразом і пересторогою для послідовників Христа. Вони мають аналізувати ці приклади, щоб уникнути тих самих бід. Це доречно інструкція для нас, бо ми живемо в кінці віків. Бог дає Своему народові Святого Духа, щоб зміцнити їх силою, любов'ю й розсудливістю (див. 2 Тим. 1:6, 7), аби вони могли ухвалювати правильні рішення та виконувати Його волю. Ісус Христос — Джерело нового життя (див. Івана 14:6), і тільки завдяки Йому ми можемо стати живою, святою, приємною Богові жертвою. «І не пристосовуйтеся до цього віку, але змінюйтеся

оновленням вашого розуму, щоб ви пізнавали, що є Божя воля: добре, приємне і досконале» (Римл. 12:1, 2).

Пізніше, на підставі цих розповідей, Ісус виклав уроки, зокрема про манну і воду. Він використав ці символи, щоб відкрити істини про Себе — Того, Хто провадив ізраїльтян через пустелю.

Прочитайте тексти Івана 4:7–15; 6:31–51. Які істини виклав Ісус у цих текстах?

Самарянка зрозуміла, що Христос пропонує те, чого вона не отримає ніде. Внутрішня спрага миру, радості, щастя походить від Господа, і тільки Він може задовольнити її (див. Псал. 42:1, 2).

Пізніше Ісус пояснив, що Бог, а не Мойсей, дав людям манну. Спаситель проголосив: «Я — хліб життя! Хто приходить до Мене, — не буде голодувати» (Івана 6:35). Ісус тричі повторив, що Він є Хліб життя (вірші 35, 41, 48).

Як манна в пустелі була «хлібом з неба» (вірші 31, 32), так і вода зі скелі була даром Христа для тамування їхньої спраги. Окрім цих фізичних аспектів, хліб і вода також мають духовне значення, адже Ісус Христос — хліб життя (вірші 35, 48) і жива вода (див. Івана 4:10, 11, 14; 7:37, 38). Отже, тільки Він може воістину втамувати духовні спрагу й голод людини.

П'ятниця, 15 серпня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Е. Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Від Червоного моря до Синаю» (С. 291–302).

Незабаром після інциденту з водою народ зіткнувся з новою небезпекою (див. Вих. 17:8–16) — на них напало люте войовниче плем'я амаликитян. «Амаликитяни знали про характер Господа та Його верховну владу, але не мали страху Божого, тому наважилися чинити опір Його могутності. Вони глузували з чудес, здійснених Мойсеєм у Єгипті, та висміювали побоювання навколишніх народів. Вони поклялися своїм богам знищити євреїв, аби жоден з них не врятувався, та вихвалялися, нібито Бог Ізраїлів безсилий перешкодити їм. Ізраїльтяни нічим їм не загрожували і не завдали жодної шкоди.

Їхня агресія була безпідставною. Знищенням Божого народу вони прагнули показати всім свою ненависть до Бога, виявити відкритий непослух. Амаликитяни здавна були запеклими грішниками, а їхні злочини волали до Бога про помсту, однак Його милість усе ще кликала їх до покаяння; здійснивши напад на втомлених, беззахисних ізраїльтян, амаликитяни підписали собі вирок» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 300).

Запитання для обговорення:

1. Зупиніться докладніше на ідеї про те, як Їтро дізнався про істинного Бога з того, що Він здійснив для Свого народу (див. Втор. 4:4–8). Чому цей принцип актуальний і сьогодні? Запитайте себе та свій клас: яке свідчення ваша громада пропонує світові? Що ми відкриваємо людям про природу й характер нашого Бога?

2. Прочитайте ще раз текст 1 Кор. 10:4. Як цей вірш спростовує давню єресь, у яку деякі люди вірять і сьогодні, а саме: старозавітний Бог був мстивим і жорстоким, а Христос – добрим і вибачливим?

3. Прочитайте ще раз наведену вище цитату Еллен Уайт про амаликитян. Порівняйте ставлення до Бога амаликитян та мідіянина Їтра. На підставі цього порівняння дайте відповідь на таке запитання: чому Бог виніс вирок не лише над амаликитянами, але й над багатьма іншими племенами стародавнього світу, з якими контактував Ізраїль?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД**Основні тексти: Вих. 15:22–18:27.**

Чудове втручання Бога задля звільнення Свого народу з неволі – це безпрецедентна, виняткова подія; її необхідно було пам'ятати й регулярно вшановувати під час свята Пасхи. Ізраїльтяни були викуплені й отримали свободу, але свобода дорого коштує. Господь здійснив великі знамення й чудеса задля Ізраїля, а для Єгипту вони стали Божественними карами. Ці кари були не лише каральними для єгиптян, але й повчальними для ізраїльтян, допомагаючи їм пізнати істинного Бога та збагнути справжні вічні цінності в житті. Господь відкрився як люблячий справедливий Викупитель, могутній Воїн, Котрий урятував Ізраїля від рабства. Ці драматичні події мали на меті спонукати народ повністю довіряти Йому як своєму мудрому Вождєві й Опікуну та підкорятися Його керівництву.

Після великого визволення з єгипетського рабства, після досвіду переходу через Червоне море й чудового святкування Божественного спасіння з рук фараона та його війська Господь привів ізраїльтян до пустелі Шур, де впродовж трьох днів подорожі вони не могли знайти води. Тут ізраїльтяни пережили ще одне випробування на довіру Господу (див. Вих. 15:22–25). Незадовго до цього випробування, перетнувши Червоне море й побачивши поразку фараона, ізраїльтяни довірилися Богові (див. Вих. 14:31). Чи йтимуть вони шляхом беззастережної довіри до свого Бога-Вождя? Усе, що сталося останніми днями й тижнями, мало залишитися в їхній пам'яті. Чи згадають вони про керівництво Господа, коли знову зіткнуться із життєвими труднощами?

Як люблячий батько Бог піклувався про ізраїльтян, терпеливо ведучи їх пустелею. Він викладав їм болісні уроки, коли вони ремствували; однак з любов'ю давав їм воду, перепелів і манну та навчав, як святити суботу.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

В уривку Вих. 15:22–18:27 описана подорож Ізраїля на Сінай. Цей біблійний фрагмент містить п'ять оповідей. Дві з них – це історії, пов'язані з даром води. Перша розповідь повідомляє про перетворення в Мері гіркої води на солодку (див. Вих. 15:22–27); друга – про воду зі скелі (див. Вих. 17:1–7).

Між цими двома історіями записана оповідь про чудесні дари їжі – перепелів і манну, а також настанова щодо дотримання суботи (див. Вих. 16:1–36). Після згаданих вище трьох розповідей про воду, перепелів і манну, містяться дві додаткові історії, а саме: про Господній дар перемоги над Амалеком (див. Вих. 17:8–16) та про візит Їтро, під час якого він дав Мойсееві мудру пораду (див. Вих. 18:1–27).

Дар води в Мері

Уперше в книзі Вихід єврейський корінь *лун* – «бурчати», «нарікати», «скаржитися» – з'являється в розповіді про відсутність питної води в пустелі Шур. Ізраїльтяни зупинилися в Мері, де вода була гіркою; тож «народ почав нарікати на Мойсея» (Вих. 15:24). На жаль, *лун* став ключовим словом, яке позначає історію подорожі ізраїльтян пустелею. Цей негативний термін домінує в історіях про манну та перепелів, де зустрічається вісім разів (як дієслово *лун* у Вих. 16:2, 7, 8; як іменник *телунá* у віршах 7, 8 (у перекладі І. Огієнка); і ще двічі у віршах 9, 12). Це слово також згадується в наступній розповіді про воду, що потекла зі скелі в Рафідімі (див. Вих. 17:3–6). Такі самі випадки ремствування й нарікання зафіксовані в книзі Чисел 14:2, 27, 29, 36; 16:11; 17:6, 20, 25.

Коли народ скаржився, Мойсей завжди кликав до Господа, і тепер уже втретє про це згадується в книзі Вихід (див. 8:8 (переклад І. Огієнка); 14:15; 15:25). Господь наказав Мойсееві кинути в гірку воду шматок дерева. Коли він виконав Божі вказівки, вода стала придатною для пиття. У контексті «зцілення» води Господь пообіцяв: якщо ізраїльтяни будуть уважно прислухатися до Його голосу й дотримуватися всіх Його настанов, то Він не наведе на них «жодної з тих хвороб [євр. *махалé*], які... навів на єгиптян». Щоб закріпити Свою обітницю, Творець використовує Божественну формулу: «Я –

Господь, Який Тебе оздоровлює» (Вих. 15:26). Тут ідеться про різні хвороби у зв'язку з десятьма карами (див. також Божу обітницю у Вих. 23:25). Жодна така кара не спіткає вірних.

У пустелі вода має особливе значення: без води неможливо вижити, вона є джерелом життя. Без неї можна прожити лише кілька днів. Не дивно, що в книгах Вихід і Числа містяться важливі розповіді про чудеса, пов'язані з водою. Наступним місцем, де отаборився Ізраїль, став Елім, там було багато води й затінку від пальм.

Перепели, дар манни, субота

Господь милостиво відповів на нарікання людей, котрі нарікали на відсутність м'яса та іншої їжі, якою вони ласували в Єгипті. Ці нарікання сповнені перебільшень та гіркої іронії. Ізраїльтяни згадали свої повні тарілки, коли були рабами у фараона. Однак у відповідь Господь пообіцяв, що дасть їм хліба з неба, а також перепелів. Він повідомив, що ввечері будуть перепели, а вранці – хліб з неба. Саме так і сталося (див. Вих. 16:13). Найбільше народ здивувався вранці, оскільки ніхто раніше не бачив манни, тому всі запитували: «Що це?» (Вих. 16:15). Їхнє запитання єврейською звучить, як *ман-гу* й означає «манна».

За допомогою дару манни Бог навчив ізраїльтян, як слід жити й дотримуватися суботи. Ісус назвав манну «хлібом з неба» (Івана 6:31); це посилення на текст Вих. 16:4. Отже, манна – це хліб, даний Господом Своєму народові на поживу в пустелі (вірш 15). Протягом 40 років ізраїльтяни отримували манну (вірш 35). Постачання манни припинилося лише тоді, коли ізраїльтяни святкували свою першу Пасху в Обітованій землі (див. І. Нав. 5:10–12).

Щотижня під час 40-річного перебування ізраїльтян у пустелі відбувалося чотири чуда, які навчили ізраїльтян свято дотримуватися суботи: (1) манна падала з неба щодня, крім суботи; (2) якщо в будні дні хтось залишав частину зібраної манни на наступний день, вона псувалася; (3) у п'ятницю, день приготування до суботи, манни випадало удвічі більше; (4) зібрана в п'ятницю манна не псувалася, натомість залишалася свіжою для споживання в суботу. У такий спосіб Господь щодня забезпечував потреби Ізраїля. Шість днів на тиждень

їм потрібно було виходити і збирати манну, це було нагадуванням про те, що вони щодня повністю залежать від Нього.

Ось ще одне чудо, пов'язане із хлібом з неба. Господь наказав Мойсееві взяти гомер манни (приблизно 3,64 літра), насипати її в посудину й поставити перед скинією свідчення (Вих. 16:34). Пізніше гомер манни помістили в ковчег завіту (див. Євр. 9:4) як нагадування майбутнім поколінням. Ця манна не зіпсувалася, хоч у наметах ізраїльтян незіпсованою вона залишалася впродовж лише двох днів – від п'ятниці до суботи включно.

Іменник «субота» (євр. *шабат*) кілька разів зустрічається в книзі Вихід та вперше згадується в тексті Вих. 16:23 як «день спочинку» (давніоєвр. *шабатон*) і «свята субота для Господа». Цей текст містить перший чіткий наказ щодо дотримання суботи, викладений у трьох імперативах: «печіть», «варіть», «залишіть»! Суботу треба святити. Цікаво, що у вірші 25 додано четвертий імператив: «Їжте»! Їжте манну сьогодні. Прийом їжі тісно пов'язаний з дотриманням суботи. Слово «сьогодні» (як проміжок часу) тричі використано в цьому тексті (у перекладі І. Огієнка) у зв'язку із суботою, наголошуючи на чуді споживання манни в суботу, оскільки її дав Бог. У вірші 25 зазначено, що це «субота для Господа», а 26-й пояснює, що субота – це сьомий день тижня. Вірш 30 пов'язує суботу з відпочинком: «І народ сьомого дня відпочивав [євр. *шават*]». Тріада ключових слів уривка Вих. 16:23–30, а саме «субота», «сьогодні» та «відпочинок», пов'язана з уривком Євр. 4:7–10, де апостол Павло також розкриває ідеї про «суботу», «сьогодні» та «відпочинок». Слово «субота» зустрічається в книзі Вихід ще в таких текстах: 16:29; 20:8, 10, 11; 31:13, 14, 15, 16; 35:2, 3.

Наприкінці розповіді про манну повідомляється, що деякі люди вийшли в суботу збирати манну, тому Господь поставив дуже гостре запитання:

«Доки ви будете відмовлятися виконувати Мої Заповіді та Мої Закони?» (Вих. 16:28). Господь використовує слово «відмовлятися» (давніоєвр. *маен* – відкидати, зрікатися, не бажати), щоб описати свідомі дії цих людей. Ізраїльтянам необхідно було усвідомити, що субота – це дар, дар їжі від Господа. Тому їм не потрібно було збирати собі манну в суботу.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Ісус назвав Себе Хлібом життя (див. Івана 6:35, 48). Як ми можемо жити з Ісусом Христом у таких тісних стосунках, що Він щодня стає для нас Хлібом і Водою?

2. Коли і як ми маємо дбати про людей, котрі скаржаться на життєві труднощі, а коли не слід слухати нарікань?

3. Господь супроводжував ізраїльтян у хмарному стовпі вдень та у вогненному стовпі вночі, але вони сприймали Його присутність як належне. Ми також можемо бачити надзвичайні прояви присутності Бога серед нас, проте не цінувати цього. Як нам підтримувати почуття благоговіння перед святістю Господа та Його діянь?

4. Візит Їтра — це чудовий приклад благочестивого лідерства. Мойсей навчався і розвивав свої лідерські навички. Він був богоцентричним лідером, який визнавав лідерство Господа у своєму житті й житті Ізраїля. Мойсей також був винятковим слухачем, сповненим вдячності та хвали Богові. Він був вождем, однак йому потрібно було навчитися делегувати відповідальність. Він, сильний лідер, був готовий навчатися. Що допомогло Мойсеєві бути відкритим до нових ідей і методів удосконалення, не сприймаючи конструктивну критику, як особистий напад, та не боячись пропозицій щодо зростання?

5. Апостол Павло, згадуючи історію про воду зі скелі в Рафідімі, стверджує, що тією Скелею був Ісус (див. 1 Кор. 10:4). У Рефідімі люди нарікали й випробовували Господа (див. Вих. 17:2). У тексті Мал. 3:10 записане запрошення Господа випробувати Його. Яка різниця між позитивним і негативним випробуванням (тобто спокушуванням) Бога?

ЗАВІТ НА СІНАЇ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 19:1–20:17; Об'явл. 21:3; Втор. 5:6–21; Якова 1:23–25;
Римл. 3:20–24; 10:4.

Пам'ятний вірш:

«Ви всі бачили, що Я зробив єгиптянам, а вас підняв, наче на орлиних крилах, і прихилив вас до Себе! Тож тепер, якщо уважно будете прислухатися до Мого голосу і дотримуватися Мого завіту, то будете Моєю особливою власністю з-поміж усіх народів. Адже вся земля Моя. Ви будете в Мене царським священством і святим народом!» (Вих. 19:4–6).

Куди Господь привів Ізраїль після їхнього звільнення з Єгипту? До Обітованої землі. З погляду географії ця відповідь правильна, але теологічно – неправильна. Сам Бог сказав: «Ви всі бачили, що Я зробив єгиптянам, а вас підняв, наче на орлиних крилах, *і прихилив вас до Себе*» (Вих. 19:4; курсив додано). Отже, біблійно-теологічна відповідь на поставлене вище запитання така: Господь привів їх до Себе. Ця відповідь розкриває Його пріоритет і мету.

Коли люди відходять від Бога, Він шукає їх і закликає повернутися до Нього. Найкращою ілюстрацією цієї глибокої істини є Едемський

сад. Згрішивши проти Бога, Адам і Єва сховалися від Нього. Господь узяв на Себе ініціативу і покликав: «Де ти?» (Бут. 3:9). Він завжди робить перший крок. Ісус красномовно говорить про це: «Прийдіть до Мене, усі втомлені й обтяжені, — і Я заспокою вас! Візьміть Моє ярмо на себе і навчіться від Мене, бо Я лагідний і покірний серцем, — і знайдете спокій своїм душам» (Матв. 11:28, 29).

Бог кличе всіх нас, але наша вічна доля залежить від власного відгуку.

Неділя, 17 серпня

НА ГОРІ СІНАЙ

Прочитайте тексти Вих. 19:1–8. Що Бог обіцяв Своєму народові біля підніжжя гори Сінай?

Господь привів ізраїльтян до гори Сінай, де незабаром дав їм Десять Заповідей (Декалог). Імовірно, гора Джебель-Муса (висота майже 2300 метрів) – це місце, де Мойсей кілька разів зустрічався з Богом (див. Вих. 3:1; 19:2; 24:18). А через шість століть Ілля також зустрівся з Богом на цій горі (див. 1 Цар. 19:8). Це та сама гора, біля якої Бог звелів Мойсеєві вивести Ізраїль з Єгипту (Вих. 3:1, 10). Тоді Він провів Мойсеєві, що саме на цьому місці він разом зі звільненим Ізраїлем поклоняться Богові. Саме це було для Мойсея ознакою того, що їх веде Бог Авраама, Ісака та Якова (вірш 12).

Після двох місяців подорожі ізраїльтяни отаборилися біля підніжжя гори Сінай (див. Вих. 19:1), де залишалися близько року (пор. Вих. 19:1 і Чис. 10:11, 12). Протягом цього року було виголошено багато законів, про що повідомляють книги Вихід (19–40), Левіти (1–27), Чисел (1:1–10:10). Перебування Ізраїля біля гори Сінай – центральна частина оповіді, яка міститься в перших п'яти книгах Мойсея. Це основа їхнього становлення як обраного Богом народу – єдиного народу на Землі, котрий не загруз у язичництві й ідолопоклонстві.

Бог бере на Себе ініціативу й укладає завіт з Ізраїлем. За умови послуху людей і збереження стосунків з Ним Господь обіцяє зробити їх особливим скарбом, царством священників, святим народом (див. Вих. 19:5, 6).

Бути святим народом означає присвятити себе Богові та відкривати Його характер іншим, особливо навколишнім народам. Ізраїльтяни також були покликані діяти як царство священників, котрі об'єднуватимуть інших людей з Господом, ведучи їх до Нього та навчаючи Його доріг і законів. Вони мали бути особливим скарбом Творця, бо Він хотів зробити їх каналом, щоб осяяти світ знаннями про Нього та Його характер.

Цей завіт був юридичною угодою щодо відносин між Богом і Його народом. Загальна формула цієї угоди, яка дещо змінюється в різних текстах, така: «Я візьму вас Собі за народ і буду вам Богом» (див. Вих. 6:7; Левіти 26:12; Єрем. 24:7; 31:33; Євр. 8:10; Об'явл. 21:3).

Тільки уявіть собі: ви – особливий скарб Бога! Які переваги й обов'язки передбачає цей статус?

Понеділок, 18 серпня

ПІДГОТОВКА ДО ОТРИМАННЯ ПОДАРУНКА

Прочитайте уривок Вих. 19:9–25. Як Бог підготував Ізраїль до прийняття Десяти Заповідей? _____

Бог дав конкретні вказівки, що мали робити ізраїльтяни, готуючись до проголошення Закону на Сінаї. Їхня зовнішня чистота відображатиме готовність достойно стати перед Богом. Вони мали бути готовими до чудового з'явлення Господньої слави. Коли Господь зійшов на гору, «почулися громи і спалахнули блискавки, густа хмара нависла над горою, і пронизливо пролунав звук рога. Тому всі люди в таборі затремтіли від страху» (вірш 16).

Декалог (Десять Заповідей) – серце Божого одкровення та біблійної етики. Він є сутністю й основою Божественних стандартів для всього людства; його принципи вічні й універсальні.

Біблія повідомляє, що Декалог був проголошений Богом (див. Вих. 19:19; 20:1; Втор. 5:4, 5, 24) та написаний Ним (див. Вих. 24:12; 31:18; Втор. 5:22). Закон двічі був даний через Мойсея як особливий дар (див. Вих. 32:19; 34:1; Втор. 10:1, 2).

У книзі Вихід Декалог названо «Свідомством» (євр. *едут*; Вих. 31:18); а також «словами завіту» (євр. *dibré haberit*; Вих. 34:28).

У книзі Второзаконня зазначено, що Декалог був записаний на «скрижальх завіту» (9:9, 11, 15). Жодна книга Старого Завіту не використовує словосполучення «Десять Заповідей», натомість «заповіді» (давньоєвр. *міцвот*). Також тричі зустрічається термін «Десятислів'я» (або «Десять слів»). Єврейське слово *гадеварім* (від *давάρ*) означає «слово, речення, матерія, річ, мова, історія, обіцянка, вислів» (див. Вих. 34:28; Втор. 4:13; 10:4).

Є дві версії Декалога з дуже незначними відмінностями; перший записаний у Вих. 20:1–17, а другий — у Втор. 5:6–21. Другу версію Мойсей усно виклав Ізраїлеві майже через 40 років після Сінаю, безпосередньо перед тим, як народ увійшов до Обітованої землі (див. Втор. 1:3, 4; 4:44–47). Ці обставини пояснюють невеликі відмінності між двома версіями.

Наголошуючи, що «любов – це виконання Закону», апостол Павло процитував частину Декалога (Римл. 13:8–10). Отже, любов – це сенс Божого Закону, тому що «Бог є любов» (1 Івана 4:16).

Як ви розумієте істину про те, що Десять Заповідей – це вираження любові Господа?

Вівторок, 19 серпня

ДАР ДЕКАЛОГА

Прочитайте уривок Вих. 20:1–17. Які головні принципи Декалога та як він побудований? _____

Зауважте, що Декалог починається не із заповіді, а з нагадування про милість Бога до Його народу:

«Я – Господь, твій Бог, Який вивів тебе з єгипетського краю, з дому неволі» (вірш 2). Господь насамперед виявляє Свою благодать, даруючи свободу та спасіння Ізраїлеві, і лише потім відкриває Свою волю. Цих заповідей слід було дотримуватися з любові й вдячності Богові за те, що Він здійснив для народу.

Як ми вже наголошували вище, визначальне й підсумкове Боже слово щодо Декалога – «любов» (Римл. 13:10). Найбільша заповідь — це заповідь любові: любов до Бога (див. Втор. 6:5) і любов до ближнього (див. Левіти. 19:18).

Перші чотири заповіді Декалога пояснюють, що означає любити Бога; наступні шість пояснюють, що означає любити свого ближнього. Перша частина Декалога закликає шанувати Бога понад усе (вертикальний прояв любові), а друга закликає поважати ближніх (горизонтальний прояв любові).

1. Шануй і поважай Бога, відводячи Йому перше місце в кожній ситуації свого життя (перша заповідь).
2. Шануй та пильнуй унікальний статус Бога, не допускай заміни Його ідолом у будь-якій формі: фізичній, духовній, символічній. Наші найпіднесеніші почуття належать Господу (друга заповідь).
3. Шануй Ім'я Бога — Його репутацію та характер (третя заповідь);
4. Шануй Господній день спокою, відпочинку й особливого поклоніння — день суботній (четверта заповідь);
5. Поважай батьків (п'ята заповідь);
6. Поважай життя (шоста заповідь);
7. Поважай шлюб (сьома заповідь);
8. Поважай власність людей (восьма заповідь);
9. Поважай репутацію інших (дев'ята заповідь);
10. Не плекай заздрості, аби жодні егоїстичні бажання не зіпсували твій характер (десята заповідь).

Сам Ісус сказав: «Якщо любите Мене, ви будете дотримуватися Моїх заповідей» (Івана 14:15; див. також 1 Івана 4:20, 21). Отже, справжній послух — це вияв любові до Ісуса — любові, яка відображається в нашому ставленні до ближніх.

Середа, 20 серпня

РІЗНІ ФУНКЦІЇ БОЖОГО ЗАКОНУ

Закон Божий розкриває характер Бога, Ким Він є. Бог святий, праведний і добрий, такий і Його Закон. Павло підтверджує: «Отже, Закон — святий, і заповідь — свята, праведна та добра» (Римл. 7:12).

У Біблії Закон Божий зображений у дуже позитивному світлі (див. Матв. 5:17, 18; Івана 14:15; 1 Кор. 7:19). Можна створювати цілі поеми про Закон (наприклад, Псалом 119), співати про Закон (див. Псал. 19) та роздумувати над ним удень і вночі (див. Псал. 1:2; 1. Нав. 1:8). Закон допомагає людині вберегтися від зла; дотримуючись його, вона здобуває мудрість, розуміння, здоров'я, процвітання і мир (див. Втор.

4:1–6; Притч. 2, 3).

1. Божий Закон подібний до огорожі, яка створює великий вільний простір для життя і попереджає, що за межами цієї огорожі чатують небезпеки, проблеми, ускладнення і навіть смерть (див. Бут. 2:16, 17; Якова 2:12).

2. Закон указує на Ісуса (див. Римл. 10:4), Котрий прощає наші гріхи та змінює наше життя (див. 2 Кор. 5:17; 1 Івана 1:7–9). Отже, Закон веде нас до Христа як педагог і вихователі (див. Гал. 3:24).

Прочитайте тексти Якова 1:23–25. Як ці слова допомагають нам зрозуміти функції й важливість Закону, хоч він не може нас спасти? _____

У дзеркалі ви можете побачити свої фізичні вади, але воно не здатне усунути їх. Дзеркало вказує на проблеми, однак не може вирішити їх. Те ж саме можна сказати і про Божий Закон. Намагатися виправдатися перед Богом дотриманням Закону – усе одно, що дивитися в дзеркало в надії, що рано чи пізно завдяки йому наші вади зникнуть.

Оскільки спасіння отримуємо вірою, а не ділами (або включно з ділами) Закону, деякі християни стверджують, що Божий Закон скасовано і ми більше не повинні його дотримуватися. Одна з головних функцій Закону полягає у виявленні гріха («Але я пізнав гріх тільки через Закон» (див. Римл. 7:7)), тому заява про те, що в новозавітну епоху Декалог скасовано, є грубим хибним тлумаченням зв'язку Закону з Євангелієм. Адже саме завдяки Закону ми розуміємо, навіщо нам необхідне Євангеліє.

Наскільки успішними були ваші спроби виконувати Божий Закон? Чи настільки успішними, щоб на цьому ґрунтувати ваше спасіння? Отже, чому нам необхідне Євангеліє?

Четвер, 21 серпня

ЗАКОН ЯК БОЖА ОБІТНИЦЯ ДЛЯ НАС

Прочитайте тексти Римл. 3:20–24. Павло дуже чітко пояснює, що ми не можемо спастися дотриманням Десяти Заповідей. Як же тоді заповіді мають діяти в нашому житті? _____

Значення єврейського терміну *деварім*, використаного Мойсеєм

для опису Десяти Заповідей (див. Вих. 34:28; Втор. 4:13; 10:4), буквально означає не «заповіді», а «десять слів». Це «слово» (давар, однина) може означати: «обіцянка/обітниця». Ось чому в багатьох біблійних текстах (див. 1 Цар. 8:56; 2 Хронік 1:9; Неєм. 5:12, 13; Втор. 1:11; 6:3; 9:28; І. Нав. 9:20; І. Нав. 23:5) воно перекладене іменником або дієсловом. Еллен Уайт пояснює функції Декалога: «Десять Заповідей... десять обітниць» (Біблійний коментар АСД. Т. 1. С. 1105). Декалог слід розуміти як обітниці Господа для скерування нас на правильний шлях, щоб Він міг творити для нас дивовижні діла, але тільки за умови нашого послуху Законові.

Прочитайте текст Римл. 10:4. Як слід розуміти ці слова апостола Павла? _____

Павло стверджує, що Ісус Христос є *тéлос*, тобто «завершення, мета» Закону, але не в тому розумінні, що Він анулював, або скасував Закон. Це означає, що Христос – мета Декалога, бо він веде людину до Нього. Отже, Його викупна жертва не анулює легітимність і вічність Десяти Заповідей.

Навпаки, Павло говорить про важливість Закону, про його правомірність і постійну владу (див. Римл. 3:31; 1 Кор. 7:19; Гал. 5:6). Слово *тéлос* передусім має значення цілеспрямованості й не пов'язане із часом. Христос — ключ до розкриття справжнього значення й мети Божого Закону. Тому було б неправильно стверджувати, що Ісус визнав недійсним, замінив або скасував Декалог. Христос – мета Закону, Той, на Кого він указує.

Як саме Закон указує нам на Ісуса? Тобто, що Закон відкриває нам про нас самих, що справді вказує нам на Ісуса?

П'ятниця, 22 серпня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділи «Закон, даний Ізраїлеві» (С. 303–310) та «Ворожнеча сатани проти Закону» (С. 331–342).

«Бог бажав, аби проголошення Його Закону відбулося велично й благоговійно, що відповідало б святому Божому характеру. Люди мали усвідомити: до всього, пов'язаного зі служінням Богові, слід ставитися

з особливою шанобливістю» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 303).

Така шанобливість має бути притаманна Божим дітям і сьогодні. Це викликає розуміння величі, трансцендентності й могутності Господа. Усвідомлення Божої слави породжує вдячність у наших серцях та впокорує нашу гордість. Що повніше ми усвідомлюємо святість Господа, то більше недосконалостей помічаємо у власному житті; а це викликає в нас ще більшу спрагу Його перетворювальної присутності й бажання бути більш схожими на Нього.

А розуміння того, ким ми є у світлі Його святого Закону на відміну від Христа, робить нас цілковито залежними від Його замісної смерті за нас.

Водночас Ісус ясно дав зрозуміти: якщо ми смиренно визнаємо Бога своїм Господом і Царем, Його Заповіді неважко виконувати (див. Матв. 11:28–30; 1 Івана 5:3). Господь ясно сказав, що Його Закон вічний, як і Сам Бог (див. Матв. 5:17–20). Дотримуючись Десяти Заповідей з любові і вдячності Господу за подароване нам спасіння, ми можемо відчувати повноту спасенних взаємин з Ним. Насолоджуючись великими перевагами дотримання Божого Закону (зрештою, подумайте про біль і труднощі, спричинені порушенням Закону), ми також можемо насолоджуватися впевненістю в тому, що наше спасіння – в Ісусі, а не в нашому дотриманні Заповідей.

Запитання для обговорення:

1. Підготовка до отримання Божого Закону допомогла людям відчувати необхідне їм благоговіння. Де сьогодні в нашій церкві й церковному житті панують подібні благоговіння і трепет перед Богом? Чи не сталося так, що ми поступово його втрачаємо?

2. Поміркуйте над завітною формулою: «Я буду їхнім Богом, а вони будуть Моїм народом». Що це означає сьогодні для кожного віруючого зокрема та для Церкви загалом?

3. Якщо Бог велить нам щось робити, то Він і дає силу для цього. Еллен Уайт стверджує, що «всі Його повеління можливо виконати»

(Наочні уроки Христа. С. 333). Як ця обітниця, цей *дав́ар*, може здійснитися в нашому житті?

4. Що нам слід відповісти на поширену думку про те, ніби Своєю смертю на Голгофському хресті Ісус Христос скасував Божий Закон? Що ж насправді було скасовано на хресті?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 19:1–20:20.

На Сінаї Бог укладає завіт зі Своїм народом. Він ініціював цей договір. Як Ініціатор завіту Господь виявляє милість до Свого народу і налагоджує стосунки з ними. Він хоче, щоб Ізраїль був Його особливим народом, цінним надбанням, царством священників, святою нацією. Успіх Ізраїля ґрунтуватиметься на їхній позитивній відповіді на Боже милосердне керівництво й могутні діяння, які Він звершив задля них у Єгипті та на шляху до Сінаю. Бог уже запросив їх іти за Ним і довів, що має намір дати їм світле майбутнє. Якщо вони дотримуватимуться Його настанов і прагнутимуть розвивати щирі взаємини з Господом, тоді Він зможе повести їх безпрецедентним шляхом до Обітованої землі. Їм необхідно пізнати, Хто Він і що здійснює для них, аби захоплюватися Ним, любити і слухатися Його та поклонятися Йому. Дар Декалога відкрив принципи щасливого, збалансованого й успішного життя.

Тема уроку:

Визволивши ізраїльтян з Єгипту та провівши їх через Червоне море й пустелю до гори Сінай, Бог бажав прихилити їх до Себе (див. Вих. 19:4). Близько року Господь як люблячий Батько навчав Свій народ, що найкраще сприяє їхньому процвітанню. Вони бачили, як Він переміг єгипетських богів, як піклувався про вибраний народ через кари та сприяв їхній утечі з Єгипту. Потім Бог дав їм найцінніший дар: Декалог, щоб навчити їх благоговіти перед Ним (див. Вих. 20:20). У цьому уроці ми будемо розмірковувати про різні функції Божого Закону.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Декалог – це серцевина Божого об’явлення й біблійної етики та передбачає спасіння. Це Велика хартія вольностей* біблійного вчення, його підсумок, норма всіх норм. Божий Десятислівний Закон формує суть і основу Божественних стандартів для всього людства; його принципи вічні. П’ятикнижжя Мойсея повідомляє: Бог особисто проголосив Декалог (див. Вих. 19:19; 20:1; Втор. 5:4, 5, 24) і записав його (див. Вих. 24:12; 31:18; Втор. 5:22). Він був двічі даний Мойсеєві як особливий дар (див. Вих. 32:19; 34:1; Втор. 10:1, 2). У книзі Вихід Декалог має назви «Свідоцтво» (Вих. 31:18) і «слова завіту» (34:28). Словосполучення «Десять Заповідей» не вживається в єврейській мові, хоч вони згадуються як «заповіді» в тексті Вих. 20:6. Натомість Декалог тричі згадується як «Десять висловлювань», «Десятислів’я» (єврейською: *асерет гадеварім*; див. Вих. 34:28; Втор. 4:13; 10:4).

У книгах Вихід і Второзаконня Декалог стоїть на початку збірок законів та їхнього тлумачення. Існує дві версії Декалога з дуже незначними відмінностями; перша записана у Вих. 20:1–17, друга – у Втор. 5:6–21. Друга версія викладена Мойсеєм усно як проповідь Ізраїлеві майже через сорок років, якраз перед тим, як вони мали увійти в Обітовану землю (див. Втор. 1:3, 4; 4:44–47). Ці обставини пояснюють незначну різницю, яка існує між цими двома версіями Декалога. Коли Павло підсумовує Закон як любов, він цитує Декалог (див. Римл. 13:8–10; Гал. 5:14). Любов – основа Божого Закону, адже Бог є любов (див. 1 Івана 4:16).

Хоч окремі заповіді Декалога були відомі ще до Сінаю, Бог вирішив особисто офіційно викласти Декалог Своему народові та людству. Це тому, Десять Заповідей відображають Його сутність, характер і цінності.

Функція Закону полягає не в тому, щоб навчити нас здобувати спасіння через його дотримання. Тобто ми маємо дотримуватися

*«Велика хартія вольностей 1215 року (або Магна Карта) — перша “неписана” конституція Англії. Велика хартія вольностей вважається першим юридичним документом, у якому закладено основи концепції прав людини, створено передумови для подальшого утвердження свободи і верховенства права» (енциклопедія «Вікіпедія»).

Божого Закону не для того, щоб спастися, а тому, що ми спасенні. Закон не джерело життя, а засіб, за допомогою якого ми виявляємо життя Христове в нас.

У Біблії Закон Божий викладено в дуже позитивному світлі (див. Матв. 5:16, 17; Івана 14:15; Гал. 3:21; 1 Кор. 7:19). Можна створювати цілі поеми про Закон (наприклад, Псалом 119 – це шедевр), співати про закон (Псалом 19), розмірковувати про нього вдень і вночі (див. Псал. 1:2; І. Нав. 1:8), тому що він зберігає від зла, дарує мудрість, розуміння, здоров'я, процвітання й мир (Втор. 4:1–6; Притчі 2; 3).

Ключові функції Декалога:

1. Божий Закон – заперука свободи (див. Бут. 2:16, 17; Якова 2:12). Він ніби огорожа, яка відмежовує великий вільний простір для життя й попереджає: за певним рубежем ховаються небезпеки, проблеми, біль і смерть. Немає майбутнього в тих, хто свавільно виходить за межі цього простору свободи.

2. Закон – дзеркало (див. Якова 1:23–25). У ньому ми бачимо, наскільки є нечистими та наскільки нам потрібно очиститися. Декалог відкриває нашу гріховність; однак він не може очистити нас від гріха чи вини (див. Римл. 3:20).

3. Божий Закон – дороговказ. Він провадить нас, як *paidarorós*, або шкільний учитель, до Христа (див. Гал. 3:24). Він указує на Ісуса, Котрий очищає, прощає наші гріхи та змінює наше життя (див. 2 Кор. 5:17; 1 Івана 1:7–9).

4. Декалог – це Божа обітниця нам. Проголошуючи Свої Заповіді, Господь обіцяє, що ці норми будуть частиною нашого життя, якщо ми підтримуватимемо тісні стосунки з Ним. Він – Гарант, завдяки Якому ці принципи стануть незмінною основою нашого життя. Ми будемо настільки близькі з Ним, що не бажатимемо нічого забороненого. Ми з радістю спілкуватимемося з Господом, просячи в Нього сили Його благодаті, Слова і Святого Духа, аби бути слухняними Йому.

У Декалогу, написаному єврейською мовою, четверта і п'ята заповіді подані як позитивні накази у формі самостійного інфінітивного звороту, який має два значення в юридичних матеріалах: наказ або виразна обіцянка (див. E. Kautzsch, ed., *Gesenius' Hebrew Grammar*. Ed. by E. Kautzsch. [Oxford: Clarendon, 1910], vol. 113bb і 113ee). Інші заповіді виражені як заперечні накази з використанням заперечної

частки *льо* («не»), а також юсива (тобто способу дієслова, що виражає непряму форму спонування, наказ, прохання). Хоч такий єврейський вислів є категоричною заборорою, тобто заповіддю, він також передає майбутню ситуацію (у цих заповідях використано майбутній час), тобто обітницю (див. *Jacques B. Doukhan, Hebrew for Theologians: A Textbook for the Study of Biblical Hebrew in Relation to Hebrew Thinking* [Lanham, MD: University Press of America, 1993]. Р. 41). У світлі цих міркувань правильний переклад заповідей міг би бути таким: «Ви не будете...» (саме так і подано в Сучасному перекладі: «Не вбиватимеш», «Не крастимеш»...), а не «Ви не чинить...» («Не вбивай», «Не кради»). Підтвердження саме такого розуміння Декалога, тобто розуміння Божих Заповідей як обітниць, можна знайти і в тексті Суд. 6:23, де Господь обіцяє Гедеонові: «Ти не помреш». Граматична конструкція цього речення точно така сама, як і Декалога.

Єврейський термін *дав́ар*, який використовується для опису Десяти Заповідей, не обов'язково означає «заповідь», але також означає «слово» або «обіцянка». Подивіться, наприклад, використання іменника *дав́ар* як «обіцянки» в текстах 1 Цар. 8:56; 2 Хронік 1:9; Неем. 5:12, 13; Псал. 105:42; та використання *дав́ар* як дієслова з тим самим значенням «пообіцяв» у текстах Втор. 1:11; 6:3; 9:28; І. Нав. 9:20; 22:4; 23:5.

Еллен Уайт також підтверджує таке тлумачення функції Декалога: «Десять Заповідей... десять обітниць» (Біблійний коментар АСД. Т. 1. С. 1105]. «Кожен даний Богом наказ або припис містить найпозитивнішу обітницю, яка лежить в його основі» (Небесні принципи щасливого життя. С. 76). Авторка підкреслює: «Голос Бога з Небес» промовляє «до душі в обітниці: “Зробіть це, і ви не потрапите під владу й контроль сатани» (Біблійний коментар АСД. Т. 1. С. 1105).

Приписи Закону призначені лише для нашого блага, щоб дарувати і зберегти наше щастя й життя (див. Міхея 6:8; Івана 10:10). Закон – це норма поведінки для тих, хто довіряє Богові та спасенний Його благодаттю через віру в Христа.

У новозавітний час Закон перебуває в дивовижному місці – у серці Божих дітей (див. Матв. 5:21–48), тому для них Божі Заповіді – це радість, а не тягар. Люди, котрі живуть за Декалогом та дотримуються Його заповідей-обітниць із правильних мотивів, завжди дякуватимуть

Господу за те, що Він здійснив і здійснює для них. Благодать не змінює Закон, натомість змінюється наше ставлення до нього. Павло виступає проти законництва та неправильного використання Божого Закону, але не проти самого Закону (див. Римл. 7:9–12).

Ісус Христос – *тѐлос* Закону (див. Римл. 10:4), тобто кінцева ціль, мета Закону, а не завершення чи припинення його чинності. Христос — герменевтичний ключ, який відкриває справжнє значення й мету Закону. Отже, великою помилкою є твердження про те, що Христос визнав недійсним, припинив, змінив або скасував Закон. Христос поглибив значення Закону.

Як нагадав Ісус Навин своїм слухачам, через свою гріховну природу ми не спроможні слухатися Бога: «Вам не легко буде служити Господу» (І. Нав. 24:19). Однак, якщо ми просимо в Бога допомоги, Він робить нас сильними. Він дасть нам Свого Святого Духа, Котрий спонукатиме нас слухатися Його (див. Єзек. 36:27). Павло сказав: «Коли я немічний, — тоді я сильний» (2 Кор. 12:10). Послух — це результат дії Святого Духа в нас.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Поставте учням класу такі запитання:

1. Ми, люди, можемо вирішити чинити правильно лише під впливом Божої благодаті. Нам необхідно прийняти рішення підкорятися Господу, але ми не маємо сили виконати своє рішення або самотужки йти за Ним. Ми потребуємо допомоги ззовні. Доброю вісткою є те, що Дух Святий дає нам бажання (яке є відповіддю на Його заклик любові) і силу слухатися (див. Филп. 2:13). Як це практично відбувається у вашому житті?

2. Повеліваючи своїм послідовникам щось робити, Бог водночас дає їм силу для цього. Еллен Уайт стверджує, що «всі Його веління можливо виконати» (Наочні уроки Христа. С. 333). Отже, Десять Заповідей насправді є десятьма обітницями. Як ви розумієте цю істину?

ЖИТИ ЗА ЗАКОНОМ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 21:1–32; 22:1–23:33; 2 Цар. 19:35; Матв. 5:38–48; 16:27;
Римл. 12:19.

Пам'ятний вірш:

«І промовив Господь до Мойсея: "Отак скажеш до Ізраїлевих синів: Ви бачили, що Я говорив з вами з небес. Не будете робити при Мені богів зі срібла і богів із золота не будете робити собі"» (Вих. 20:22, 23, переклад І. Огієнка).

Господь бажав, щоб Його народ відрізнявся від усіх навколишніх народів. Він хотів, щоб вони були відданою спільнотою віри, котра перебувала би під Його керівництвом і владою. Кожен підкорявся б Його Законом. Судді мали розглядати всі справи згідно із Законом, а священники повинні були навчати народ Божих постанов. Батьки ж відігравали вирішальну роль.

У будь-якій культурі закони розкривають ідеали, цілі, наміри й характер законодавця. Наприклад, коли фараон наказав убивати кожну єврейську дитину чоловічої статі, цей закон виявив його злий характер. І, навпаки, якби якийсь правитель видав закон, згідно з

яким кожен 18-річний громадянин країни мав би можливість здобути безкоштовну вищу освіту, багато хто вважав би, що їхній правитель щедрий і дбає про процвітання свого народу.

Божий Закон відкриває характер Господа — Його доброту, любов, цінності, праведність, а також Його ставлення до зла. Закон святий і справедливий, бо такий Законодавець-Бог. Сприяючи створенню умов для повноцінного життя, Закон водночас захищає нас від небезпек і лих. Пошана до Бога, повага між людьми та виховання життєвих цінностей були основою Його законодавчої системи.

Неділя, 24 серпня

КОДЕКС ЗАВІТУ

Проголосивши Свій Закон на Сінаї, Господь заклав основу для навчання Свого народу, як через зв'язок із Ним вони можуть жити святим життям. Принципи Закону потрібно було застосовувати в повсякденному житті, тому Бог дав їм додаткові закони, так званий «Кодекс завіту». Обов'язком суддів було наглядати за виконанням цих законів та правильно їх застосовувати.

«Люди, засліплені й зіпсуті рабством і язичництвом, не були готові повною мірою оцінити глибоке значення принципів, викладених у Десяти Божих Заповідях. Щоб вони могли краще зрозуміти вимоги Десятислів'я та запроваджувати їх у життя, їм були дані додаткові постанови, які стосувалися принципів, закладених в основу Божого Закону, та ілюстрували їх. Такі постанови названі судами, оскільки були втіленням безмежної мудрості та справедливості, і судді мали судити народ згідно з цими постановами. На відміну від Десяти Заповідей, вони були дані безпосередньо Мойсееві, котрий мав оголосити їх народові» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 310).

Прочитайте уривок Вих. 21:1–32. Які конкретні правила були дані народові щодо рабів, убивства й тілесних ушкоджень?

Кодекс завіту описаний у кількох розділах (див. Вих. 21:1–23:19). Усі ці постанови й закони були дані, щоб зупинити лавину зла та побудувати впорядковане суспільство.

Закони про рабство були особливими, та їх не слід плутати із жорстокою, злою практикою сучасного чи середньовічного рабства. Насправді рабів-євреїв захищали й цінували. У сучасному та середньовічному суспільствах слуги і раби були власністю свого пана, який міг свавільно, безкарно поводитися з ними. Біблійні ж закони, навпаки, регулювали це питання по-іншому. Час перебування людини в рабстві обмежувався шістьма роками (див. Вих. 21:1, 2; Єрем. 34:8–22), а на сьомий рік усі раби мали бути звільнені, якщо тільки вони не хотіли залишитися зі своїм господарем. Пани також повинні були давати їм відпочинок у суботи (див. Вих. 20:9, 10) і забезпечувати їхні основні потреби.

На сьогодні в більшості країн світу порочна практика інституціоналізованого рабства здебільшого скасована. Проте в який спосіб усе ще існують деякі його принципи і що ми можемо зробити в нашій обмеженій сфері, виступаючи проти цих принципів?

Понеділок, 25 серпня

ЩЕ БІЛЬШЕ ЗАКОНІВ

Господь також виклав різні постанови щодо прав власності. Наведено приклади різних ситуацій та окреслено правила поведінки в цих ситуаціях. Наприклад, бик напав на сусідського бика, людина вкрала домашню тварину і продала її, худоба самопасом пішла на чуже поле чи у виноградник, крадіж позиченого предмета, позичена тварина була поранена або загинула (див. Вих. 21:33–22:14).

Прочитайте уривок Вих. 22:15–23:9. Які питання були окреслені в наведених законах?

Божі закони включали різні питання. Існували конкретні правила проти пригноблення чи приниження людей. Господь заборонив будь-яку експлуатацію. У Своему милосерді Він стримує й виправляє гріховні нахили людського серця. Необхідно було зберегти ізраїльське суспільство, усунути зло та культивувати добрі міжособистісні стосунки. Усіма діями мають керувати справедливість і любов.

Прочитайте тексти Вих. 23:10–19. Про які важливі питання йдеться в уривку?

Субота і свята були пов'язані з поклонінням та нагадували про вирішальні події в історії спасіння. Богослужіння було ретельно регламентоване, оскільки це богословська основа для всіх інших видів діяльності. Суботу Господь установив під час Сотворіння (див. Бут. 2:2, 3; Вих. 20:8–11). Вона була пов'язана з визволенням і викупленням Ізраїля (див. Втор. 5:12–15), потужно вказуючи на поклоніння Богові як нашому Творцю, Викупителю й Господу (див. Марка 2:27, 28).

Щороку Ізраїль мав святкувати три важливих свята: (1) Пасха і свято опрісноків навесні (приблизно із середини березня до середини квітня); (2) П'ятидесятниця, або свято жнив (або свято седмиць), через сім тижнів після попереднього свята, тобто починалося п'ятдесятого дня; (3) свято Суккот (або наметів), або свято збору врожаю (зазвичай приблизно від середини вересня до середини жовтня; див. також Вих. 34:18–26; Левіти 23:4–44; Чис. 28:16–29:40; Втор. 16:1–16).

Вівторок, 26 серпня

ПОЧАТКОВИЙ ПЛАН БОГА

Прочитайте тексти Вих. 23:20–33. Які методи бажав використати Бог для завоювання Обітованої землі?

Господь не мав наміру, щоб ізраїльтяни воювали за свою нову територію; Він хотів подарувати їм землю. Вона була обіцяна Авраамові, Ісаку та Якову; Ізраїль мав отримати її як особливий Божий дар.

Модель завоювання Обітованої землі була продемонстрована під час переходу ізраїльтян через Червоне море. Господь воював за Свій народ і дав йому повну перемогу над ворогами, котрі планували їх знищити (див. Вих. 14:13, 14). Єгиптяни зазнали поразки, бо Господь захистив Своїх дітей. У такий же спосіб за часів асирійського царя Сеннахеріва Бог переміг величезну, добре озброєну й підготовлену асирійську армію, а ізраїльтянам не довелося воювати. Господь подарував їм перемогу, тому що цар Єзекія повірив Його слову, даному йому через пророка Ісаю (див. 2 Царів 19:35; Ісаї 37:36).

Бог повідомив Авраамові, що Обітована земля буде дана його нащадкам не відразу, а лише через 400 років (див. Бут. 15:13–16). Чому? Причиною була гріховність жителів ханаанської землі. Господь довготерпеливо й милосердно працював із цими людьми, надавши їм ще один період благодаті для покаяння. Однак вони продовжували бунтувати проти Творця та Його Закону. Отже, коли міра беззаконня цих народів наповнилася, Бог був готовий віддати їхню територію євреям як нову батьківщину.

Крім того, Господь пообіцяв, що вижене народи перед Ізраїлем двома незвичайними, але дуже ефективними методами: (1) посилаючи жах на беззаконні народи, (2) за допомогою шершнів, які проженуть їх. Доки ізраїльтяни прибудуть на нову територію, їхні вороги покинуть це місце і «втікатимуть» (Вих. 23:27, 28).

Вирішальну роль у підкоренні Обітованої землі мав відіграти Ангел Божий. Цим Посланцем був Христос, Котрий провадив Ізраїль, завойовував території та захищав їх. Він перебував у хмарному стовпі вдень та у вогненному стовпі вночі (див. 1 Кор. 10:1, 2). Ізраїль мав зважати на цього Посланця та слухатися Його, оскільки Він – Господь (Вих. 23:21). Порушення волі Господа й опір Його керівництву ускладнювали їхній прогрес.

Упродовж століть Бог терпів і щадив язичницькі народи, щоб вони покалися та змінили свій спосіб життя. Як цей приклад свідчить про Божу благодать, а також про межі благодаті для тих, хто відмовляється її прийняти?

Середа, 27 серпня

ОКО ЗА ОКО

Прочитайте Матв. 5:38–48. Як Ісус пояснив закон відплати? Як ми маємо застосовувати Його тлумачення сьогодні?

У Нагірній проповіді Ісус Христос цитував тексти зі Старого Завіту, з якими Його слухачі були знайомі. Однак Він відкинув

рабинські тлумачення, які упродовж століть віддалялися від початкової мети старозавітних законів. Адже людська традиція не тільки приховувала мету Божого Слова, але в деяких випадках спотворювала Писання (подумайте, наприклад, що фарисеї зробили із заповіддю про суботу). Своім ученням Ісус відновлював первісне значення Божих законів.

На горі Блаженств, повертаючи Своїх слухачів до початкового значення текстів, Ісус намагався виправити деякі традиційні хибні тлумачення.

Текст Вих. 21:24, де сказано: «...око за око, зуб за зуб», цитується в Євангелії від Матвія 5:38 («...ви чули... А Я кажу вам»); це посилання на *lex talionis*, так званий закон про рівнозначну відплату. Цей вірш також зустрічається в інших місцях Біблії (див. Левіти 24:20; Втор. 19:21).

Початковий сенс цього закону був спрямований проти будь-якої особистої помсти. Це було необхідно, щоб зупинити кровну помсту або помсту без попереднього розслідування. Травму повинні були оцінити судді, а потім визначити й виплатити належну грошову або іншу компенсацію. Така практика була встановлена для того, щоб люди не «брали закон у свої руки». Справедливість мала перемогти, однак тільки згідно з Божим Законом.

Ісус Христос, Котрий виголосив ці суспільні закони Мойсееві, знав мету цього закону, тому міг застосувати його об'єктивно, відповідно до його початкового значення. Мета цього закону полягала у встановленні справедливості, у примиренні й відновленні злагоди.

Можна стверджувати, що в певному розумінні справедливість передбачає відплату. Правильне застосування цих законів було, здавалося, спробою знайти правильний баланс між ідеями справедливості й відплати.

Ми знаємо, що одного дня на Землі запанує істинна справедливість. Чи допомагає нам це знання впоратися з несправедливістю, яку бачимо зараз у світі? _____

ПОМСТА

«Не мстїть за себе, любі, але дайте місце гніву Божому, як написано: У Моїй владі є помста, і Я віддам, — каже Господь» (Римл. 12:19; див. також Втор. 32:35).

Які обітниця й повеління містяться в цих віршах і як вони пов'язані?

Поки Господь не встановив істинної справедливості (якої так бракує і сьогодні), обов'язком суддів у стародавньому Ізраїлі було дотримуватися законів та призначати справедливе покарання за їхнє порушення. Але їм насамперед були потрібні факти. Проблема полягала в тому, що вчителі закону за часів Христа застосовували цей закон у такий спосіб, який відчиняв двері для особистої помсти. Тому принцип було вирвано з контексту, і початкова мета була втрачена. Фактично вчителі закону захищали те, що закон забороняв.

Прочитайте тексти Матв. 6:4, 6; 16:27; Луки 6:23; 2 Тим. 4:8.

Що ці тексти повідомляють про ставлення Ісуса до принципів винагороди й покарання?

Ісус не був проти принципу винагороди та справедливого покарання. Справедливість – питання Божого Закону, це важлива частина життя. Однак жодна особа не повинна брати на себе роль судді, присяжних і ката. Як легко ми могли б спотворити справедливість! Якщо необхідно розглянути якийсь злочин, то це має виконати об'єктивний суд; це обов'язок суддів.

У цьому контексті Ісус велить нам бути такими досконалими, як «досконалий наш Небесний Отець». Як ми можемо бути такими досконалими, як Сам Бог? Безкорислива любов — головна риса Бога. Він навчає християн, як любити своїх ворогів та молитися за своїх переслідувачів. Справжня досконалість полягає в тому, щоб любити, прощати і бути милосердним навіть до тих, хто цього не заслуговує (див. Луки 6:36). Втілення цього принципу в життя – ось що означає відображати характер Бога.

Як ми можемо день у день любити так, як заповів нам Ісус? Чому це завжди передбачає смерть власного «я»?

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Закон, даний Ізраїлеві» (С. 310–314).

Оскільки ми живемо на території нашого ворога, то можемо постраждати через його підступи. Хто з нас не зазнавав болю і страждань, спричинених гріхом та жорстоким світом, у якому ми живемо? Зараз, на жаль, це частина життя. Однак Бог дає нам силу впоратися.

«Наш дорогий Спаситель пошле Свою допомогу в необхідний час. Шлях до Небес освячений Його стопами. Усі колючки, які завдають нам ран, ранили і Його ноги. Хрест, який кожен з нас покликаний нести, Він ніс раніше за нас. Господь допускає боротьбу, аби приготувати душу до спокою й миру. Час горя – це страшне випробуванням для Божого народу, але в цей час кожний правдивий християнин має спрямувати свій погляд догори, щоб вірою побачити навколо себе райдугу обітниць» (Е. Уайт. Велика боротьба. С. 633).

Запитання для обговорення:

1. Упродовж століть чимало людей не могло змиритися з тим, що Господь виганяв язичницькі народи з їхньої землі, а іноді навіть знищував їх. Проте ми розуміємо, що Бог не тільки люблячий, а й справедливий. Як таке розуміння допомагає нам вірити, що навіть у згаданих подіях виявилися і любов, і справедливість Господа?

2. Зупиніться докладніше на факті, що відразу після слів про любов до ворогів та ненависників, Ісус закликає нас: «Тож будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний» (Матв. 5:48). Чому Ісус виголосив ці слова саме в такій послідовності? Чому Він закликає нас бути не просто досконалими, а досконалими, як Отець наш Небесний?

3. Апостол Павло любив та високо цінував Божий Закон, однак неодноразово висловлювався проти зловживання Законом. Що означає його твердження: «Ви не під Законом, а під благодаттю» (Римл. 6:14)? Як ми можемо зловживати Законом?

4. Чим справедливість відрізняється від помсти? Це абсолютно різні поняття чи просто різні прояви однієї ідеї? Як дізнатися, що наше бажання справедливості насправді не є жагою помсти?

ЧАСТИНА І: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 20:21–23:33.

На додаток до морального Закону (тобто Декалога, або Десяти Божих обітниць, Десяти Заповідей) Господь виклав Мойсеєві *мішпатім* — буквально «вироки», або «постанови», «правила», «закони», «розпорядження». Ці закони пояснювали ізраїльтянам, як практично застосовувати принципи Декалога в повсякденному житті. Цей розділ Божих законів, записаний Мойсеєм на сувої, був названий «Книгою [Кодексом] завіту» (Вих. 24:7); він міститься в уривку Вих. 20:22–23:19. А далі Бог виклав повідомлення про те, як та за яких умов Він поведе Свій народ до Обіцяної землі (див. Вих. 23:20–33).

Теми уроків:

У Кодексі завіту Бог розширює й пояснює Своему народові Десять обітниць, або Десятислів'я. Це підсилення конкретних заповідей можна знайти в таких уривках:

1. Перша обітниця про унікального живого Бога міститься в текстах 20:23^a та 23:13.
2. Друга обітниця про справжнє поклоніння та відмову від ідолів міститься в текстах 20:23^b; 22:20; 23:24, 32^b, 33.
3. Третя обітниця про благоговіння перед Богом міститься в текстах 22:27^a.
4. Четверта обітниця про суботній відпочинок міститься в текстах 23:10–12.
5. П'ята обітниця про пошану до батьків міститься в текстах 21:15, 17.
6. Шоста обітниця про повагу до життя міститься в текстах 21:12–14, 23, 29.

7. Сьома обітниця про повагу до шлюбу міститься в текстах 22:15, 16.
8. Восьма обітниця про повагу до власності міститься в текстах 22:1–4.
9. Дев'ята обітниця про повагу до репутації людей і до правди міститься в текстах 23:1–9.
10. Десята обітниця щодо поваги до себе через чистоту розуму й відсутність жадібності пронизує весь Кодекс завіту.

Ці специфічні закони розкривають Декалог у ширшому розумінні. Наприклад, усі приписи щодо травм чи тілесної шкоди вказують на шосту заповідь, а розпорядження щодо крадіжки — на восьму. Мета цих приписів полягає в тому, аби пояснити людям, що означає бути чесними.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

В уривку Вих. 19–24 йдеться про встановлення (див. Вих. 19:3–8) та відновлення (або підтвердження) Божого завіту з Його народом під час урочистої церемонії, що включала кроплення кров'ю, яке вказувало на запечатування цього завіту (див. Вих. 24:3–8). У цих розділах зображені основні риси Божого характеру, принципи Його ставлення до людства. Ці універсальні вічні цінності, які не мають культурних чи часових обмежень, виражені в моральному Законі (тобто в Декалогу, або Десяти обітницях) (див. Вих. 20:1–17), а потім докладно пояснені в Кодексі завіту (див. Вих. 20:22–23:33). Практичне застосування та розширення Декалога, викладене в Кодексі завіту, можна структурувати в такий спосіб:

Пролог (див. Вих. 20:22–21:1).

1. Справи, пов'язані з єврейськими рабами (див. Вих. 21:2–11).
2. Справи, пов'язані зі смертною карою (див. Вих. 21:12–17).
3. Справи, що стосуються тілесних ушкоджень (див. Вих. 21:18–32).
4. Справи, пов'язані з пошкодженням, захистом і крадіжкою майна (див. Вих. 21:33–22:14).
5. Справи, що стосуються суспільного життя (див. Вих. 22:15–30).
6. Справи, що стосуються правосуддя й добросусідства (див. Вих. 23:1–9).

7. Закони щодо священних періодів (див. Вих. 23:10–19).

Епілог (див. Вих. 23:20–33).

Принципи, що лежать в основі цих положень Кодексу завіту, можна застосовувати навіть сьогодні, однак без застосування штрафних санкцій або покарань, оскільки вони були призначені для теократичної системи Ізраїлю й обмежені нею. Теократія закінчилася, коли закони про жертвоприношення втратили свою чинність через смерть Ісуса на хресті (див. Дан. 9:25–27; Матв. 27:51; Колос. 2:14) та побиття камінням диякона Степана в 34 році н. е. (див. Дії 7:54–60). Смерть Степана ознаменувала завершення визначеного для євреїв 70-тижневого періоду із пророцтва Даниїла (див. Дан. 9:24–27) та позначила початок проголошення Євангелія всьому світові – як євреям, так і язичникам (див. Матв. 28:18–20; Дії 1:8).

У пролозі до Десяти Заповідей, який задає тон подальшому тексту, Бог проголошує: «Я говорив з вами з небес [маючи на увазі нещодавне величне публічне проголошення Десяти Заповідей; див. Вих. 20:1; Втор. 5:24]... На кожному місці, де Я згадаю [євр. *захар* – «пам'ятати»] Ймення Своє, Я до тебе прийду і поблагословлю тебе» (Вих. 20:22–24, переклад І. Огієнка). Цей неодноразовий наголос на Божественному «Я» в наведених текстах, які повідомляють про теперішні та майбутні діяння Бога, є вирішальним. Сам Господь запевняє Свій народ, що буде з ними. Він обіцяє, що перебуватиме з ізраїльтянами в тих місцях, де згадає Своє Ім'я, де народ пам'ятатиме й шануватиме Його; і там Він благословить їх.

Це були і численні тимчасові місця, а також пізніше храм у Єрусалимі, де щиро поклонятимуться Господу. Це твердження має на увазі, що люди повинні пам'ятати про Нього, належним чином відгукуватися на Його діяння й розвивати взаємини з Ним. Присутність і благословення Господа не автоматичні. Він буде там, де пам'ятають і шанують Його Ім'я. Це алюзія на Боже об'явлення Свого Імені Мойсеєві, а через нього – ізраїльтянам; вони мають пам'ятати про Нього «з роду в рід» (Вих. 3:15). Отже, у богословському центрі цих приписів – закони про жертовник (див. Вих. 20:24–26), де особливо наголошується на присутності Бога та Його благословеннях. Господь уже продемонстрував єгиптянам, що перебував посеред Єгипту, але вони не визнавали цього (див. Вих. 8:22). А тепер Він проголошує, що буде посеред Ізраїля.

Центральний текст книги Вихід

Згідно з масоретськими коментарями на берегах сувою з єврейським текстом, центральним віршем книги Вихід є 22:26. Цей вірш зосереджується на одній з основних властивостей Господа, а саме на благодаті, котру Він дає безоплатно та визначає як запропоновану людям незаслужену милість. Контекст вірша описує Божу турботу про бідних, а в самому вірші зазначена причина: «Адже Я милосердний». Так, наш Господь милосердний. Ця основна істина про Нього згадується чотири рази в книзі Вихід: двічі як прикметник (див. Вих. 22:26; 34:6) та двічі у формі дієслова (див. Вих. 33:19, переклад І.Огієнка). Божий народ так само має бути милосердним, безкорисливо допомагаючи нужденним.

Закон відплати (Вих. 21:23–25)

Так званий *lex talionis* (закон відплати) часто неправильно розуміють і використовують для дискредитації Божого характеру й учення Старого Завіту в спробі «довести», що Бог Старого Завіту мстивий. Це поняття далеке від істини й розуміння змісту і призначення згаданого закону. Його мета полягала в тому, щоб обмежити неадекватну особисту відплату чи помсту, у такий спосіб стримуючи особу або родину від того, щоб узяти справедливість у свої руки. Це був гуманний закон, призначений для суддів, котрі розглядали різні справи, пов'язані із травмами чи пораненнями. Закон мав забезпечити застосування належної (не перебільшеної) компенсації. За цими правилами передусім стояла матеріальна компенсація (див., наприклад, Вих. 21:19, 22, 30, 32, 34–36) або звільнення від рабства (Вих. 21:26, 27), так щоб ізраїльська громада була захищена, а зло було обмежене.

Завоювання Ханаану

Бог запевняє ізраїльтян: як Він воював за них біля Червоного моря (див. Вих. 14:13, 14, 26–31), так само боротиметься, коли вони увійдуть до Обітованого краю. Господь Сам піде попереду них і переможе їхніх ворогів (див. Вих. 23:20–31). Божественне «Я» 13 разів згадується в перекладі цього уривка, де Господь проголошує, що здійснить для ізраїльтян, дозволяючи їм успадкувати нову територію: (1) «Я посилаю Мого ангела перед тобою» (Вих. 23:20); (2) «Я буду ворогом твоїх ворогів» (Вих. 23:22^a); (3) «[Я буду]... супротивником твоїх супротивників» (Вих. 23:22^b); (4) «яких Я знищу» (Вих. 23:23); (5) «Я усуну

з-поміж вас хворобу» (23:25); (6) «Число твоїх днів Я доповню» (Вих. 23:26, переклад І. Огієнка); (7) «Я пошлю Мій страх перед тобою» (Вих. 23:27^a); (8) «[Я]... збентежу всі ті народи, до яких ти прийдеш» (Вих. 23:27^b); (9) «[Я]... всіх ворогів твоїх оберну до тебе потилицею» (Вих. 23:27^b, переклад І. Огієнка); (10) «[Я]... пошлю перед тобою шершнів» (Вих. 23:28); (11) «Я виганятиму їх перед тобою поступово» (Вих. 23:30); (12) «Я встановлю твої кордони» (Вих. 23:31^a); (13) «Я віддам у ваші руки тих, хто заселяє цю землю» (Вих. 23:31^b).

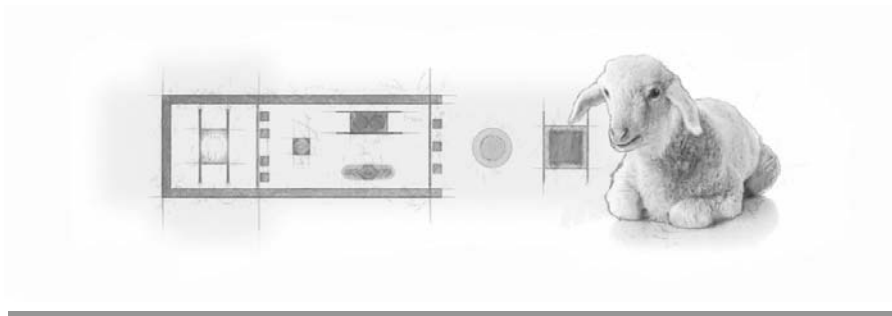
Бог також чітко пояснює, що Його народ має зробити у відповідь, аби вони повною мірою могли відчутти це Божественне благословення: (1) «зважай» і «прислухайся» (Вих. 23:21) до Мого Ангела (це Ангел Господній, утілений Вісник, Ісус Христос, див. Бут. 16:7; Вих. 3:2, 4, 7; 14:19); (2) «не чини йому опору» (Вих. 23:21); (3) «не поклонятимешся їхнім [язичницьким] богам і не служитимеш їм» (Вих. 23:24); (4) «знищиш і вщент порозбиваєш їхні стовпи Астарти» (Вих. 23:24); (5) «не укладатимеш угоди ні з ними, ні з їхніми богами» (Вих. 23:32); (6) «вони не повинні проживати на твоїй землі, аби не довели тебе до гріха проти Мене», оскільки їхнє ідолопоклонство «стане для тебе загибеллю» (Вих. 23:33).

У такий спосіб Господь рішуче застерігав ізраїльтян не вступати в завітні відносини із сусідніми народами та не поклонятися їхнім богам. Такі стосунки та дії розірвуть їхні взаємини із живим Богом, їхнім Творцем і Викупителем, та призведуть їх до загибелі.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Початковий Божий план полягав у тому, що під звуки баранячого рогу ізраїльтяни «зійдуть на гору» (Вих. 19:13). Що насправді сталося і чому вони відмовилися від цього чудового Божого запрошення? (Див. Вих. 19:16; 20:19; Втор. 5:5, 25).
2. Згідно з біблійною розповіддю (див. Вих. 19), ізраїльтяни боялися, коли Бог говорив з ними безпосередньо. Яка різниця між правильним і неправильним страхом (див. Вих. 20:19–21)? Згідно з Писанням, що означає «боятися Бога»?
3. Чому важливо, щоб наші вертикальні стосунки з Господом завжди відображалися в горизонтальних взаєминах із ближніми?

ЗАВІТ І ПЛАН СКИНІЇ

Біблійні тексти для дослідження:

**Вих. 24:1–18; 25:1–9; 31:1–18; 1 Кор. 11:23–29; Левіти 10:1, 2;
Єзек. 36:26–28.**

Пам'ятний вірш:

«Мойсей повернувся і переказав народові всі Господні слова і всі Його настанови. Вислухавши, весь народ одноставно промовив: Усе про що говорив Господь, ми виконаємо» (Вих. 24:3).

Господь бажав бути зі Своїми дітьми й жити серед них як їхній Бог, Творець і Викупитель. Він створив нас, щоб ми перебували в тісному спілкуванні з Ним. Ми знаємо, що важливі стосунки з іншими людьми можна побудувати лише із часом та завдяки чималим зусиллям, те ж саме стосується наших вертикальних стосунків з Богом. Це може бути наснажливим, сповненим зростання досвідом, однак лише за умови, що ми проводимо час із Ним. На практиці це означає: вивчати Його Слово (Господь промовляє до нас), молитися (відкривати Йому свої серця) та свідчити іншим про смерть, воскресіння і Другий прихід Христа (брати участь у Божій місії). Лише завдяки Божому благословенню ми зможемо стати каналом благословень для інших.

Зосередьтеся на Господі, а не на собі (див. Євр. 12:1, 2). Через наше спілкування з Ним Бог може дати нам силу дотримуватися Його вченням, тобто бути слухняними Його Слово. Не дивно, що про покоління послідовників Христа останнього часу написано: вони «бережуть Божі заповіді та віру Ісуса!» (Об'явл. 14:12).

А насправді все просто: ми любимо Бога і саме тому слухаємося Його.

Неділя, 31 серпня

КНИГА І КРОВ

Прочитайте тексти Вих. 24:1–8. Яку роль відіграють читання Слова Божого та кроплення кров'ю в ратифікації завіту між Богом і Його народом? _____

Живий Бог Біблії — Бог стосунків. Найважливішими для нашого Господа є не речі або плани, а люди. Особливу увагу Він приділяє людям, і головною метою Його діяльності є налагодження особистих взаємин з нами. «Бог є любов» (1 Івана 4:8), тому Він дбає про стосунки, адже чи може існувати любов без взаємин?

Ісус сказав: «Якщо Я буду піднятий від землі, то притягну всіх до Себе!» (Івана 12:32). Бог зацікавлений не лише в нашій етичній поведінці, правильній доктрині чи правильних учинках, але насамперед в особистих, близьких стосунках із нами. Обидва засновані при Сотворінні інститути (Буття 1–2) ґрунтуються на взаєминах: перший — вертикальні стосунки з Богом (субота), другий — горизонтальні стосунки між людьми (шлюб).

Ратифікація завіту на Сінаї мала зміцнити особливі стосунки, які Бог бажав мати зі Своїм народом. Під час цієї церемонії люди двічі виголошували, що будуть слухатися Бога в усьому, чого Він вимагатиме. «Усе, про що говорив Господь, ми виконаємо», — проголосили ізраїльтяни. Вони щиро бажали цього, однак не усвідомлювали свого безсилля. Кров'ю було окроплено книгу завіту, що свідчило: тільки завдяки заслугам Христа Ізраїль міг виконувати Божі настанови.

Ми не хочемо визнати, що наша людська природа слабка та грішна. Ми схильні до зла. Щоб творити добро, нам необхідно щоденно отримувати допомогу ззовні. Ця допомога надходить тільки

згори, від сили Божої благодаті, від Божого Слова та Святого Духа. Однак, навіть маючи все це у своєму розпорядженні, ми часом легко піддаємося злу, чи не так?

Ось чому тісні особисті стосунки з Господом були такими ж важливими для людей тоді, на Сінаї, як і для нас сьогодні.

**«Усе, про що говорив Господь, ми виконаємо» (Вих. 24:3).
Скільки разів ми говорили те саме, проте зазнавали невдачі?
Яке єдино правильне рішення ми маємо ухвалити?**

Понеділок, 1 вересня

БАЧИТИ БОГА

Прочитайте тексти Вих. 24:9–18. Який дивовижний досвід пережили діти Ізраїля?

Після відновлення завіту з Богом Мойсей знову піднявся на Сінаї. На початку цього сходження Мойсей був не один. Його супроводжували 73 ізраїльські старійшини. Для них це був найвищий досвід: вони побачили Бога (*теофанія*), і текст двічі підкреслює цю дивовижну реальність. Це також була можливість для лідерів, аби під час спільного споживання їжі запечатати завіт з Богом. Це був бенкет Господа для Ізраїля. Ці старійшини були глибоко вшановані Богом.

На Близькому Сході за біблійний часів (і певною мірою сьогодні) спільне споживання їжі було великим досвідом, великою честю та привілеєм. Така подія передбачала прощення й відновлення дружби. Це означало бути поруч один з одним і залишатися разом у критичні часи. Обідаючи разом, люди без слів обіцяли один одному: якщо з кимось із них щось трапиться, інші учасники трапези зобов'язані прийти і допомогти. Бути запрошеним на спільне споживання їжі – це особлива перевага, яка поширювалася не на всіх.

Утім, відмовитися від запрошення було однією з найгірших образ. Таке розуміння допомагає нам переосмислити деякі новозавітні історії, коли Ісуса Христа гостро критикували за споживання їжі з грішниками (див. Луки 5:30). Святкуючи Вечерю Господню, віруючі також встановлюють тісний зв'язок зі своїми братами і сестрами, котрі є грішниками, як і вони самі. Під час цієї трапези ми святкуємо

прощення та спасіння, подаровані нам в Ісусі (див. Матв. 26:26–30; Марка 14:22–25; 1 Кор. 11:23–29).

На жаль, деякі з лідерів, котрі були з Мойсеєм на горі, пізніше впали в гріх і втратили життя (див. Левіти 10:1, 2, 9). Хоч вони пережили там такий глибокий досвід спілкування з Богом, однак це не сприяло їхньому наверненню. Який потужний урок про те, що володіння істиною і священними привілеями не гарантує людині відродження. Переживши таке особливе спілкування з Господом, ці люди мали ніколи не припуститися того відступництва, яке вони згодом скоїли.

Подумайте про синів Аарона – дуже привілейованих служителів (див. Левіти 10). Яке застереження їхня історія містить для нас, адвентистів, котрі маємо світло Істини?

Вівторок, 2 вересня

СИЛА ПІДКОРЯТИСЯ

Прочитайте Єзекіїля 36:26–28. Як ми можемо бути слухняними Богові в нашому житті?

Тричі ізраїльтяни палко заявляли, що будуть слухатися Господа (див. Вих. 19:8; 24:3, 7). Послух важливий, навіть при тому, що Біблія повідомляє: люди слабкі, грішні, бунтівні. Ця сумна правда була відкрита через історію не тільки стародавнього Ізраїля, але й Божого народу в усі часи.

Як же ми можемо бути вірними Богові?

Добра вістка полягає в тому, що Господь, виголошуючи Свої повеління, дає нам силу для виконання їх. Тобто допомога приходить ззовні, дозволяючи нам дотримуватися Божих повелінь. Це Його діяння. Пророк Єзекііль говорить про це дуже чітко в богословському підсумку у своїй книзі (див. Єзек. 36:26, 27). Тільки Бог може здійснити трансплантацію серця, і Він звершує це, видаляючи наше кам'яне серце й замінюючи його чутливим серцем із плоті. Як нагадав Ісус Навин своїм слухачам: «Вам не легко буде служити Господу» (І. Нав. 24:19).

Ми можемо вирішити йти за Богом, і за нас ніхто не зробить цього. Нам необхідно зробити вибір, миттєвий вибір, щоб довірити своє життя Йому. І це тому, що ми не маємо сили виконати навіть

власний свідомий вибір служити Йому. Якщо ж у своїй слабкості покладемося на Господа, Він робить нас сильними. Павло каже: «Коли я немічний, — тоді я сильний» (2 Кор. 12:10).

Зверніть увагу на Божественне «Я» в текстах Єзек. 36:24–30: Бог збирає, очищає, видалає, дає, звільняє, примножує і робить так, що ми живемо за Його Законом. Господь ототожнюється з нами, і якщо ми тісно спілкуємося з Ним, тоді Його діла стають нашими ділами. Єдність між Богом і нами буде динамічною, потужною, живою.

Знову ж таки, у цьому уривку наголошено на діяльності Господа. «Я дам вам Мого Духа і зроблю так, що ви будете жити за Моїми Заповідями та дотримуватися Моїх законів, виконуючи їх» (Єзек. 36:27). Бог велить людям бути слухняними і водночас дає силу для послуху. Якщо Він чогось вимагає від Свого народу, то завжди й допомагає йому виконати це. Послух – це Божий дар (а не наше досягнення, не результат наших зусиль), так само як виправдання і спасіння — також Його дар (див. Филп. 2:13).

Якщо нам була обіцяна сила для послуху, то чому ми нерідко буваємо неслухняними?

Середа, 3 вересня

ПОСЕРЕД СВОГО НАРОДУ

Бог навчав Свій народ за допомогою різних засобів, і одним з них була Святиня. Усі служіння в ньому вказували на Ісуса; вони були наочними уроками щодо Плану спасіння, який через багато століть мав реалізувати Христос.

Прочитайте тексти Вих. 25:1–9. Які вирішальні практичні й теологічні істини містяться в цих віршах?

Хоч Сам Господь провадив ізраїльтян і був близько до них, Він доручив Мойсеєві побудувати Святиню: «І збудують Мені святиню, щоб Я поселився між ними» (Вих. 25:8). Бог бажав наочно показати Своїм дітям, що Він справді з ними. Незважаючи на їхні численні відступництва, Він не залишав їх. «Коли ізраїльтяни знову здобули прихильність Небес» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 343), вони почули Боже повеління побудувати Святиню й узялися до роботи.

Біблія запевняє нас, що Господь не живе в рукотворних храмах (див. Дії 7:47–50), адже Він більший за Небо небес і воно не може вмістити Його. В афінському Ареопазі Павло проголосив: «Бог, Який створив світ і все, що в ньому, будучи Господом неба і землі, не живе в рукотворних храмах» (Дії 17:24). Також цар Соломон сказав: «Але ж хіба й справді Богові мешкати на землі? Адже Небеса і Небеса небес не можуть Тебе вмістити, то що вже говорити про цей храм, який збудував я?!» (1 Цар. 8:27). Святиня мала бути місцем, де Бог виявляв би людям Свою присутність.

Ізраїльтяни повинні були принести добровільні пожертви на будівництво скинії. Вони мали подарувати дорогоцінні речі, зокрема золото, срібло, бронзу, дерево акації, різні види тонкого полотна, оливкову олію, пахощі.

У розділах 25–27 книги Вихід викладено багато подробиць про скинію та служіння в ній. Бог запропонував Мойсееві план із конкретними вказівками щодо будівництва й оздоблення скинії, зокрема ковчега завіту, стола для показних хлібів (переклад І. Огієнка), свічника, жертovníків, завіси та ін.

Мойсей мав побудувати святиню за показаним Господом зразком (див. Вих. 25:9, 40; 26:30), який був відображенням Небесного святилища (див. Євр. 8:1, 2; 9:11). Земна скинія виконувала вирішальну функцію аж до смерті Ісуса та до часу Його служіння в Небесній скинії, що зробило земну скинію недійсною. Цей факт був засвідчений Богом під час розриву храмової завіси перед Святим Святих у момент смерті Христа (див. Матв. 27:51; Марка 15:38).

Четвер, 4 вересня

СПОВНЕНИЙ ДУХОМ БОЖИМ

Бог докладно проінструктував Мойсея щодо підготовки до служіння в скинії. Для священників мали виготовити особливий одяг, а для первосвященника – спеціальні шати, зокрема ефод, на якому були записані імена дванадцятьох синів Ізраїля, та нагрудник із прикріпленими до нього Урімом і Туммімом (див. Вих. 28). Усі священники мали бути посвячені (розділ 29). Серед інших предметів, які слід було ретельно приготувати, — жертovníк для всепалення, умивальник, елей помазання, ладан (розділ 30).

Прочитайте розділ 31 із книги Вихід. Яку особливу допомогу надав ізраїльтянам Господь, щоб усі предмети скинії та пов'язані з нею служіння були належно підготовлені?

У цьому біблійному розділі вперше згадується про те, що Господь наповнює людину Духом Божим. Що це означає? Господь дарував Веселілові мудрість, розуміння і хист для мистецького виконання всяких робіт з оздоблення скинії. Він був наділений новими навичками, здібностями і знаннями, необхідними для творчої праці. Водночас Бог дав Оголіяву та багатьом іншим майстрам того самого Духа, щоб вони допомагали в цій роботі.

Саме в цей час Господь звелів Мойсееві нагадати народові про святість сьомого дня тижня – суботи. Божа субота була ознакою між Богом та Його народом; знаком того, що Він освячує їх. Тобто дотримання четвертої заповіді пов'язане з освяченням. Пізніше Господь через пророка Єзекіїля наголосив: «Я дав їм також Мої суботи, щоб вони були ознакою між Мною і ними, аби вони знали, що Я — Господь, Котрий їх освячує» (Єзек. 20:12).

Субота нагадує нам: Господь не лише наш Творець (див. Бут. 2:2, 3), Викупитель і Бог (див. Втор. 5:15; Марка 2:27, 28), але й Святий. Він змінює людей Своєю присутністю; з допомогою Його Духа і Слова вони зростають, щоб відображати характер Бога — Його любов, доброту, безкорисливість, вибачливість.

Кульмінаційним даром Бога Мойсееві був Декалог. Сам Господь вручив вождю дві кам'яні таблиці з написаними Його перстом Десятьма заповідями (див. Вих. 31:18; Втор. 9:9–11). Ці скрижалі поклали у Святому Святих скинії до ковчега завіту, під віко милості (див. Вих. 25:21).

Словосполучення «віко милості» походить від давньоєврейського слова *каппорёт* – віко (кришка ковчега) та кореня *кафάρ* – спокувати, умилювати, примиряти, загладжувати. Чому «віко милості» розміщувалося над Божим Законом? Яку надію ми маємо вбачати в цьому факті?

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Е. Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Скинія та служіння в ній» (С. 343–353).

Скинія була особливим місцем, де здійснювалося викуплення за визнані гріхи Божого народу. Тут дітям Ізраїля відкривався весь План спасіння. Святиня ілюструвала такі істини, як виправдання, освячення, суд. Кожне жертвоприношення тварин указувало на смерть Ісуса, прощення гріхів та очищення від них. Крім того, у Святому Святих містився Божий Закон – еталон праведності.

«Божий Закон, що зберігався в ковчегу, був великим мірилом праведності й суду. Цей Закон оголошував смерть його порушникові, але над Законом містився престол благодаті, над яким відкривалася Божа присутність; завдяки примиренню розкаяний грішник отримував прощення. Так у служінні Христа задля нашого викуплення, символічно представленому служінням у Святині, “милість та правда спіткалися, справедливість та мир поцілувалися” (Псал. 85:11)» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 349).

Запитання для обговорення:

1. Скільки разів ви казали: «Усе, що Господь повелить мені зробити, я зроблю»? Наскільки успішними були ваші зусилля?

2. Наприкінці 40-денного перебування Мойсея з Господом на горі Сінай Бог наголосив, що ізраїльтяни повинні дотримуватися Його суботи, бо це буде ознака між Богом і ними, що саме Він освятить їх. Яку роль відіграє субота в освяченні християнина?

3. Господь хотів, щоб ізраїльтяни побудували Святиню і Він «поселився між ними». І саме тут був центр спасіння для Ізраїля. У цьому святилищі, де Бог перебував серед Свого народу, План спасіння був утілений в образи й тіні. Що це говорить нам про нашу повну залежність від Бога в питанні спасіння?

-
-
-
4. Що означає така істина: через кров усі гріхи ізраїльтян були перенесені до скинії, до Божого дому? Як ця дивовижна істина символічно відображає те, що Ісус здійснив для нас на хресті та що здійснює для нас зараз у Небесній Святині?
-
-
-

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 24:1–31:18.

Господь врятував Свій народ від влади Єгипту, дав їм свободу, провів їх через пустелю до Себе на Сінай і склав з ними завіт любові (див. Вих. 19:3–6; Втор. 7:9, 12; Неєм. 9:32). Його благодать і турбота про Свій народ були приголомшливі. У потужному прояві Своєї слави на Сінаї Він виголосив Десять обітниць (Декалог, записаний у Вих. 20) і докладно пояснив їх у Кодексі завіту (див. Вих. 20:22–23:19). Тепер Господь ратифікує цю угоду з Ізраїлем у важливій церемонії, яка ґрунтується на жертвоприношеннях тварин (що вказує на жертву Христа) і запечатана кров'ю.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Ратифікація завіту

Ратифікація завіту включала кілька важливих елементів:

- усний виклад Мойсеєм слів і законів Господа (див. Вих. 24:3);
- написання Мойсеєм Книги завіту (див. Вих. 24:4^a);
- будівництво жертовника (див. Вих. 24:4^b);
- встановлення дванадцяти кам'яних стовпів, відповідно до дванадцяти племен Ізраїля (див. Вих. 24:4^b);
- всепалення та мирні жертви (див. Вих. 24:5);
- половиною жертовної крові Мойсей окропив жертовник (див. Вих. 24:6);
- читання Мойсеєм Книги завіту (див. Вих. 24:7^a);
- ствердні відповіді людей (див. Вих. 24:3, 7^b);
- другою половиною жертовної крові Мойсеєм окропив народ (див. Вих. 24:8^a);

- промова Мойсея: «Це кров завіту [у Старому Завіті ця фраза зустрічається лише тут; пор. Зах. 9:11; Матв. 26:28; Марка 14:24], який Господь уклав з вами згідно з усіма цими словами» (Вих. 24:8⁶);
- завітна трапеза 74 лідерів на горі Синай (див. Вих. 24:9–11).

Під час укладання завіту Божий народ на слова Господа тричі відповів: «Усе, про що говорив Господь, ми виконаємо» (Вих. 19:8; див. також 24:3, 7). Що було негативного в такому обіцянні? – Їхня самовпевненість, поверхове розуміння сили гріха та власної гріховної природи, а також нездатність визнати потребу в Божій допомозі. Насправді вже через кілька тижнів після укладання завіту багато ізраїльтян танцювали навколо золотого бичка. Правильна відповідь мала бути такою: «З допомогою Господа і силою Його благодаті ми зробимо все, що сказав Господь».

Ісус Навин, вірний слуга Мойсея, а згодом чудовий лідер Божого народу, особисто чув ці доброзичливі обіцяння і знав, наскільки вони крихкі й нестабільні. Кілька разів він був свідком відступництва ізраїльтян. Коли пізніше вони знову повторили: «Ми також будемо служити Господу» (І. Нав. 24:18), Ісус Навин рішуче відповів: «Вам не легко буде служити Господу» (вірш 19), оскільки їхнє рішення не було твердим, бо вони ще дорожили деякими язичницькими ідолами (див. вірші 14, 23) і покладалися не на Божу допомогу, а на власну сильну волю. Однак Ісус Навин заявив: «Проте я і мій дім будемо служити Господу!» (вірш 15).

Бог запросив Мойсея разом з Аароном і двома його синами, Надавом й Авігу, та 70 старійшинами зустрітися з Ним на горі Синай (див. Вих. 24:9, 10). Через Свою близьку присутність Господь хотів повніше відкрити, Ким Він є. У тексті 11 наголошено, що там, на горі, вони їли і пили. Спільне споживання їжі було ще однією формою укладання завіту, тому це була завітна їжа. У біблійні часи сам акт спільного споживання їжі встановлював глибоку дружбу, зміцнюючи узи родини і братства. Якщо між людьми, котрі разом обідали, щось було не так, вони прощали це й обіцяли, що завжди перебуватимуть у мирі між собою (див. Бут. 31:54).

Ми відчуваємо таке завітне спілкування, коли під час Господньої Вечері, Святого причастя згадуємо про життя, смерть і воскресіння

Ісуса. Бог запрошує віруючих до тісних взаємин з Ним та одне з одним, коли вони разом споживають символи тіла і крові Христа. Учасники цієї пам'ятної церемонії утворюють одну сім'ю з Ісусом, оскільки вона актуалізує та робить відчутними Його подвиг заради нас. Причастя — це час, коли Його Церква відновлюється і спільнота віри формується наново, свідкуючи, що Ісус Христос — їхній Господь, Спаситель, Цар і Друг. Члени Церкви об'єднані з Ним та одне з одним. Вони освячені Його присутністю з ними. Зв'язки скріплені Його присутністю і Словом.

Скинія Божя

Майже одна третина книги Вихід містить інформацію про скинію, що вказує на її важливість. У розділах 25–31 цієї книги викладено детальний проєкт, настанови щодо конструкції скинії та необхідних матеріалів, а в розділах 35–40 розповідається про будівництво скинії та її освячення. Яке значення має ця розповідь?

Найважливішим у скинії був не інтер'єр, хоч його не можна було не помітити, бо він створював основу для того, що мало тут відбуватися. Вирішальне значення мало саме дійство, яке відбувалося у Наметі Свідчення.

Це можна порівняти з виставою в театрі. Декорація сцени повідомляє глядачам, коли, як і де розгортатиметься сюжет: удень чи опівночі, у місті, палаці, на кладовищі чи на весільному бенкеті, хто є головними героями та багато інших деталей. Обстановка важлива для розуміння сюжету вистави. Отже, розглядаючи скинію, нам необхідно зосереджувати увагу не лише на меблях, предметах і жертвах, а на самій драмі, щоб ми могли зрозуміти сенс усього дійства. Скинія — це монументальна наочна ілюстрація Божого Плану викуплення.

Богослужіння у Святині відображають дії Бога. У драматичний спосіб вони відкривають Його характер та цілі: за що Він бореться; які Його цінності; як Він спасає розкаяного грішника; як ставиться до гріха і злих людей; як судитиме й остаточно розв'яже проблему гріха, щоб назавжди знищити зло. Ці дії демонструють: урешті-решт у Всесвіті навіки будуть відновлені мир, порозуміння та злагода.

Господь прагнув перебувати зі Своїм народом. Скинія була Його земним місцем проживання, бо Він хотів продемонструвати ізраїль-

тянам Свою реальну відчутну присутність, наголошуючи: вони не самотні, покинуті чи залишені, адже Він піклується про них.

Апостол Павло стверджує, що Господь не живе в рукотворних храмах (див. Дії 17:24, 25). А Соломон, збудувавши для Нього чудовий храм у Єрусалимі, урочисто проголошує: «Але хіба, насправді, Богові мешкати з людьми на землі? Адже небеса й небеса небес не можуть Тебе вмістити, то що таке цей дім, що я збудував?!» (2 Хронік 6:18). І далі Соломон просить: «Нехай будуть вислухані молитви, які Твій слуга заноситиме з цього місця... вислухай з місця Твого перебування в небесах, — вислухай і прости» (вірші 20, 21). Бог у Своїй любові й милосерді спускається до нашого рівня та входить у наш час і простір, аби перебувати з нами.

Господь бажав, щоб Ізраїль побудував Йому скинію в центрі табору, аби там виявлялася Його видима присутність. Він звелів: «Нехай збудують Мені Святиню, — і перебуватиму серед них» (Вих. 25:8, переклад І. Огієнка). Не забувайте про сполучник «і» в цій фразі, оскільки це «і» — екзегетично й теологічно вирішальне. Фактично Богові не потрібна була Святиня, аби жити зі Своїм народом. Він постійно перебував з ними, і саме це — головна тема книги Вихід. Однак пізніше Господь використовує єврейський прийменник *ламед* («щоб» або «що») у тексті Вих. 29:46⁶ (переклад І. Огієнка), тому кожен розумітиме: мета Святині полягає в тому, щоб Він перебував близько зі Своїм народом і демонстрував Свою видиму присутність (вірші 42–46).

Коли славний ізраїльський храм Соломона був зруйнований Навуходоносором, а народ через свою невірність пішов у вигнання (див. Дан. 9:4–19), Бог через пророка Єзекіїля запевнив Свій народ, що буде «для них Святилищем у країнах, куди тільки вони прибували» (Єзек. 11:16).

Бог звелів Мойсеєві побудувати Святиню за зразком Небесної, показаної йому на горі Сінай (див. Вих. 25:9, 40; див. коментар до уроку 13). Найважливішим місцем у Святині було Святе Святих, центральною частиною якого був ковчег завіту, також названий ковчегом свідoctва (вірш 16), оскільки в ковчег мали помістити Божі слова свідчення, тобто Декалог (див. Вих. 40:20). Ковчег закривало золоте віко, яке називають престолом благодаті (євр. *капорет*, від кореня *каф'ар* — ви-

купляти, примиряти, очищати, загладжувати; грец. — *хіластéріон*). Це було місце, де відбулося остаточне примирення й очищення Божого народу від визнаних гріхів. Тут Господь символічно зобразив остаточне вирішення проблеми гріха і зла (див. Левіти 16:15, 16, 30). Ісус Христос — наш *Хіластéріон*, престол милості; Його викупна жертва очищає нас від наших гріхів (див. Римл. 3:25; 1 Івана 2:2).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Після того, як Соломон побудував храм, Бог сказав йому: «Якщо Мій народ, який носить Моє Ім'я, упокориться й почне молитися, шукаючи спілкування зі Мною; якщо відвернеться від своєї дороги зла, то Я почую в небесах, прощу їхні гріхи й оздоровлю їхню землю» (2 Хронік 7:14). У який спосіб ми, як спільнота віри, можемо практикувати цю Божественну пораду? Що заважає нам виконувати цю пораду, перешкоджаючи Богові почути наші зойки про допомогу та відповісти на них?

2. Як ми відновлюємо завіт любові з Господом під час святого Причастя? Чи потрібна нам для цього спеціальна церемонія? Поясніть.

3. Про Ісуса Христа написано: «Слово стало тілом, і перебувало між нами» (Івана 1:14). Грецькою мовою це буквально означає, що Він оселився (в skinії, грец. *скенóо*) у нас». Як утілення Ісуса та Його життя на Землі може запевнити вас, що Він з вами й розуміє всі ваші біди, проблеми і життєві виклики?

ВІДСТУПНИЦТВО І ЗАСТУПНИЦТВО

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 32:1–6; 32:7–32; Псал. 115:4–8; Ісаї 44:9, 10; Римл. 1:22–27; Ісаї 53:4.

Пам'ятний вірш:

«Повернувшись до Господа, Мойсей сказав: Благаю, Господи! Цей народ учинив великий гріх. Вони зробили собі золоте божество. Тепер, якщо можеш простити їм гріх, то прости. Якщо ж ні, то прошу, викресли і мене з Твоєї книги, у яку Ти записав» (Вих. 32:31, 32).

Мойсей був відсутній в ізраїльському таборі лише 40 днів, і що ж сталося? Народ Господа відвернувся від Нього і поклонився створеному людьми ідолу — золотому бичку. Після стількох могутніх ознак, досвідів та чудес, як вони могли таке вчинити?

Невже люди не зрозуміли, Ким насправді є Бог? Чи їхні сильні досвіди з Ним були затьмарені гріховними бажаннями? Можливо, вони не цінували того, що Бог здійснив для них, та сприймали це все як належне? Чи розуміння ізраїльтян було затьмарене, зіпсуте повсякденними клопотами і старим гріховним мисленням? А може, вони просто були невдячні за Божі милосердні діяння задля них? Невже народ так швидко забув могутні дії Бога (див. Псал. 106:13, 21–23)?

Можливо, усе можна списати на невідале лідерство Аарона? «Господь дуже розгнівався на Аарона і хотів його знищити» (Втор. 9:20).

Можна називати різні причини цього жакливого відступництва. Але які уроки ми можемо почерпнути з даної історії не лише щодо людської гріховності, а й щодо милостивої любові Бога до грішних людей?

Неділя, 7 вересня

НЕВДАЛЕ ЛІДЕРСТВО

Мойсей знову був покликаний на гору, щоб зустрітиса з Богом. Сорок днів і сорок ночей могли видатися вождеві нетривалим часом, але він виявився довгим, надто довгим для ізраїльтян. Їхній видимий лідер був відсутній. Народ почувався дезорієнтованим, невпевненим і безпорадним, його охопив страх і нетерпеливість. Вони хотіли мати видимого бога, який би керував ними, та ідолів, котрих бачили в язичницькому Єгипті.

Прочитайте тексти Вих. 32:1–6. Чому керівництво Аарона зазнало такої приголомшливої невдачі? _____

Аарон виявився не готовим протидіяти злу. Він не скористався моментом і не зробив те, що було правильно. Замість того, щоб довіритися Господу, він відступив перед більшістю. Народ вимагав недопустиме: «Ану ж, зроби нам богів, які йтимуть перед нами» (вірш 1), і він погодився.

Аарон наказав, щоб люди зібрали й принесли до нього золоті прикраси, і народ охоче віддав свої коштовності на виготовлення ідола. Потім він зробив литого бичка й обробив його різцем. І народ проголосив: «Це твоє божество, Ізраїлю, що вивело тебе з єгипетського краю!» (вірш 4). Такий грішний, злий, недалекоглядний народ! Вони щойно виготовили цього ідола і тепер заявили, що це він визволив їх із рабства! Неймовірно, як грішні бажання можуть спотворити уявлення й поведінку людей! Вони підносять творіння власних рук, забуваючи про істинного Творця і своє благородне походження, тому їхня моральність деградує.

«Така критична ситуація потребувала присутності мужа, котрий відзначався б стійкістю, рішучістю, безстрашністю й мужністю, для якого честь Бога була б дорожчою за прихильність народу, власну безпеку і навіть життя. Однак цей лідер Ізраїлю не мав таких рис. Аарон слабо опирався народові, а його вагання й боязливість у такий вирішальний момент додали людям ще більшої рішучості. Заколот посилювався. Здавалося, натовпом оволоділо якесь сліпе, безтямне шаленство, хоч серед них декотрі залишалися вірними заповітові з Богом; але більшість народу відступила від Нього. Тих небагатьох, які наважилися назвати цю акцію ідолопоклонством, чекало brutальне ставлення, і врешті-решт серед загального збудження й заворушення вони попластилися власним життям.

Аарон побоювався за себе, тому не повівся благородно, відстоюючи Божу честь, натомість поступився вимогам людей» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 316, 317).

Чому Аарон, лідер, виявився таким слабким? Як він намагався виправдати свою поведінку?

Понеділок, 8 вересня

ІДОЛОПОКЛОНСТВО І ЗЛО

Прочитайте текст Вих. 32:6. До чого дійшли люди у своєму ідолопоклонстві? (Див. також Псал. 115:4–8; 135:15–18; Ісаї 44:9, 10.)

Золоте теля нагадувало єгипетського бога-бика Апіса або бога-корову Хатор. Це було явним порушенням першої та другої заповідей (див. Вих. 20:3–6). Таке порушення не могло залишитися безкарним, адже воно відкрито розірвало стосунки народу із живим Господом. Замість поклонятися своєму Творцю, ізраїльтяни поклонялися власному виробу, який не міг бачити, чути, відчувати, говорити, піклуватися, любити, керувати.

В уявленнях людей порядок Сотворіння був змінений: вони відмовилися визнати, що були створені за образом Бога, натомість виготовили бога, причому навіть не за власним образом — що було б надто гидко, — а за образом тварини! І саме такому богові ізраїльтяни

хотіли служити?! Отже, вони надзвичайно тяжко згрішили проти Господа (див. Ісаї 31:7; 42:17).

Як відступництво із золотим бичком підтверджує слова апостола Павла, записані в текстах Римл. 1:22–27?

Ідолопоклонство заперечує теологічне розуміння того, що Бог є Богом, а людина — людиною. Ідолопоклонство стирає відстань між Богом і людиною (див. Екл. 5:1, 2) і розриває зв'язок з Ним. Незалежно від того, чи ідолопоклонство кричуще й відкрите, чи приховане в серці, воно швидко розриває наші стосунки з Господом і по низхідній моральній спіралі веде в прірву. Це підтверджує поведінка народу наступного дня: після принесення жертви ідолу вони почали забавлятися, що Еллен Уайт назвала «імітацією ідолопоклонницьких свят Єгипту» (Патріархи і пророки. С. 320).

Люди — генії у створенні власних ідолів. Вони продукують своїх богів, що вже надто негідно, але потім ідуть і служать цим богам. Творця замінюють речі, що рано чи пізно призводить до морального виродження.

У який спосіб сьогодні люди поклоняються творінню замість Творця?

Вівторок, 9 вересня

ЗІПСУТТЯ, ДЕГРАДАЦІЯ

Прочитайте тексти Вих. 32:7, 8. Чому Господь звелів Мойсєві повернутися до ізраїльського табору?

Звернувшись до ідола, ізраїльтяни були в процесі роз'єднання з правдивим Богом, Тим, Хто визволив їх з Єгипту. Господь поклав вину безпосередньо на народ, наголосивши: він «зіпсувався» (вірш 7), приписуючи цьому ідоліві, що він вивів їх із Єгипту. Це було відкрите повстання проти Божої заповіді (див. Вих. 20:2)! Таке заперечення присутності й могутніх діянь Господа було серйозною справою. Їхні мислення й почуття були спотворені й повністю зіпсуті.

Пророк Єзекиїл розумів, що ідолопоклонство лежало в основі всіх нещасть Божого народу і було джерелом усіх інших гріхів (див. Єзек.

8:1–18; 20:1–44; 22:1–12). Ми часто запитуємо, чому в давнину віруючі були такими наївними й невинуватими, поклоняючись рукотворним ідолам. Ми абсолютно впевнені, що ніколи не припустилися б чогось подібного. Та чи справді ми вільні від ідолів? Сучасні ідоли можуть бути різної форми й виду, але всі вони дуже приваблюють людей.

Ідол — це все, що замінює Бога. Навіть знаючи, що це неправильно, ми все одно «поклоняємося» йому, причому неодноразово. Кумир полонить нашу уяву, прихильність, час, розум. Наші думки зосереджені на ньому. Поступово, споглядаючи свого ідола, ми перетворюємося на той самий образ та не піднімаємося вище за будь-якого «бога», котрому служимо.

Якщо Бог не перебуває в центрі нашого життя, то інші боги займуть Його місце. Якщо ми не насолоджуємося спілкуванням із живим Богом та не зростаємо в цьому, то будемо насолоджуватися чимось або кимось іншим, присвячуючи йому своє життя. Це може бути гордість, егоцентризм, гроші, мода, влада, секс, їжа, телебачення, наркотики, алкоголь, нечисті думки, порнографія, задоволення, робота, спорт, сім'я, відеоігри, фільми, покупки, ідеї, політика, музика, посада, титули, оцінки тощо. Цей перелік нескінченний.

Ми дуже креативні й винахідливі в даному питанні. Можемо перетворити все, що навіть є хорошим, гарним і значущим, на кумира. Ідолопоклонство надзвичайно небезпечне, оскільки змінює особистість, спосіб мислення, ідентичність, прихильності, соціальне життя людини. Тоді справжні особисті стосунки стають порожніми, безглуздими взаємодіями. Як наслідок, людина деградує.

Середа, 10 вересня

БОЖИЙ СПРАВЕДЛИВИЙ ГНІВ

Прочитайте уривок Вих. 32:9–29. Як відреагував Мойсей на Боже рішення знищити Ізраїля? _____

Коли Мойсей ще перебував на горі Сінай, Господь, випробовуючи його, повідомив, що знищить бунтівників, а нащадків Мойсея зробить великим народом. Проте вождь не бажав цього, натомість благав Господа про помилування, наголошуючи, що ізраїльтяни були народом не його,

а Бога. Не Мойсей вивів їх із Єгипту, це здійснив Господь через Свої могутні діяння. Тому вождь благав Бога, наголошуючи на Його ранніх обіцянках батькам. Мойсей благав Господа як заступник за людей.

Коли «Господь змінив гнів на милість щодо зла, про яке сказав, що заподіє Своему народові» (вірш 14), Мойсей повернувся до ізраїльського стану. «Коли він наблизився до табору, то побачив те теля й танці... І розпалився гнівом Мойсей, і він кинув таблиці із рук своїх, — та й розтрошив їх під горою» (вірш 19, переклад І. Огієнка). Це був знак того, що люди порушили свої обіцяння Богові і Він скасував Свій завіт з ними. Пізніше Господь звелів Мойсееві витесати дві таблиці, щоб замінити «попередні скрижалі, які ти розбив» (Втор. 10:2). Сам Бог знову викарбував на скрижалях Десять Заповідей.

Мойсей суворо докорив Ааронові за те, що він піддався вимогам народу: «Що тобі зробив цей народ, що ти навів на нього великий гріх?» (вірш 21). Аарон старався виправдатися, звинувачуючи народ та намагаючись переконати Мойсея повірити, що здійснилося чудо: «Я кинув їх [золоті прикраси] у вогонь, і вийшов цей бичок!» (вірш 24). Ситуацію погіршувало те, що сам Аарон удостоївся великої честі від Бога, йому були даровані численні привілеї, серед яких – вихід на гору з Мойсеєм та 70 старійшинами (див. Вих. 24:1).

Стверджуючи, що сталося чудо, Аарон хотів обманути свого брата (зверніть увагу, як один гріх тягне за собою інший: спочатку ідолопоклонство, потім обман). Однак Мойсей не повірив, коли побачив безумну поведінку людей. Негативні наслідки були очевидні, і вождю довелося негайно припинити повстання.

**Які уроки щодо сили заступницької молитви містить ця історія?
За кого ви бажаєте помолитися просто зараз?**

Четвер, 11 вересня

ЗАСТУПНИЦТВО

Прочитайте тексти Вих. 32:30–32. Як далеко зайшов Мойсей у своїй заступницькій молитві за грішників? _____

Через повстання в ізраїльському таборі сталися жажливі речі, на-самперед загинуло багато людей (вірш 28). Наступного дня Мойсей

звернувся до народу: «Ви вчинили великий гріх. Тому я знову піднімуся до Господа, може, я спокутую ваш гріх» (вірш 30).

«Повернувшись до Господа, Мойсей сказав: Благаю, Господи! Цей народ учинив великий гріх. Вони зробили собі золоте божество. Тепер, якщо можеш простити їм гріх, то прости. Якщо ж ні, то прошу, викресли і мене з Твоїєї книги, у яку Ти записав» (вірші 31, 32).

Не дивно, що Мойсея вважають прообразом Христа! Завдяки своїй заступницькій молитві за грішників та готовності віддати за них власне життя, він, безперечно, засвідчив, що Христос здійснить для всіх нас. Яке взірцеве співчуття до грішників! Вождь продемонстрував свою повну відданість Господу та Його жертовну любов до людей. У книзі Вихід не зазначено, як довго Мойсей залишався з Господом на горі в цей конкретний час, але книга Второзаконня повідомляє, що цього разу він перебував на Сінаї 40 днів (див. Втор. 9:18).

У тексті Вих. 32:32 слово, перекладене як «простити» (давньоєвр. *nasá*), походить від дієслова, основне значення якого — «переносити», «нести». Наприклад, у тексті Ісаї 53:4 про Ісуса сказано: «Він поніс на Собі наші недуги». Яке глибоке зображення процесу спасіння, прощення, а також ціни, яку заплатив Бог за наше викуплення!

Воістину Мойсей просив Господа «понести» гріх людей, що Христос і здійснив на хресті півтори тисячі років по тому. Текст Вих. 32:32 не лише містить ідею заміщення, але також відкриває, що це заміщення виконує Сам Бог. Цей текст показує, як відбувається прощення. Бог у Христі поніс наші гріхи, і тільки так ми могли отримати прощення. Який потужний вияв Плану спасіння! Яке приголомшливе об'явлення для нас і Всесвіту того, чого коштувало Господу наше спасіння!

Мойсей просить Самого Бога понести гріхи людей, і зрештою Він здійснив це в Ісусі Христі. Чи усвідомлюємо ми цю дивовижну істину? Як вона відкриває нам любов Бога до грішного людства?

П'ятниця, 12 вересня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Ідолопоклонство біля Сінаю» (С. 315–327).

Урок цього тижня приділяє особливу увагу дії Божої сили в серці віруючих. Господь у нас «може зробити значно більше всього, що

ми просимо або думаємо» (Ефес. 3:20). Ми не повинні зосереджуватися на собі й задовольняти лише власні бажання, бо це веде до ідолопоклонства. Натомість наша увага має бути зосереджена на Богові та Його силі. Він дає силу для нового переможного життя (див. Филп. 4:13; Юди 24, 25).

«Любов не менше, ніж справедливість, вимагала, щоб гріх був покараний. Бог не тільки Охоронець, а й Повелитель Свого народу. Він знищує запеклих бунтівників, щоб вони й інших не привели до загибелі. Зберігши життя Каїна, Бог показав Усесвіту, до яких наслідків призводить непокараний гріх. Вплив, який справили на нащадків Каїна його життя й учення, призвів увесь світ до такого стану морального занепаду, що цей світ необхідно було знищити водами потопу... Що довшим було життя людей, то зіпсутішими вони ставали.

Так було і з відступництвом біля Сінаю. Якби гріх не був відразу покараний, наслідки виявилися б такими самими» (Е. Уайт. Патріархи і пророки. С. 325).

Запитання для обговорення:

1. Зупиніться більше на питанні в кінці уроку за понеділок. Як ми можемо, навіть не усвідомлюючи цього, поклонятися творінню, а не Творцю? З іншого боку, як можемо намагатися бути добрими розпорядниками землі й захищати довкілля, не поклоняючись йому та не перетворюючи його на ідола?

2. Складність ситуації можна визначити за наслідками дії або серйозністю реакції на подію. Чому Господь через Мойсея звелів стратити тих, хто вперто відмовлявся покаятися і продовжував бунтувати проти Бога та Його Закону?

3. Чому замісна жертва Христа – єдина правильна модель викуплення? Чому будь-яка теорія викуплення, котра заперечує або применшує

замісну основу Євангелія, є серйозною теологічною помилкою?
Прочитайте текст 1 Петра 2:24. Як у цьому тексті яскраво
зображено замісну суть жертви Ісуса?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД**Основні тексти: Вих. 32:1–35.**

Коли Ізраїль відступив, Мойсей перебував з Господом на горі Сінай. Люди погрожували смертю його братові Аарону, тому він піддався їм і зробив ідола. Тоді люди заявили: «Це твоє божество, Ізраїлю, що вивело тебе з єгипетського краю!» (Вих. 32:4). Так вони явно відкинули Господа як свого Бога і порушуючи свій завіт з Ним. Важливо зазначити: Господь сказав Мойсеєві перед його поверненням до табору з гори Сінай, що ізраїльтяни відвернулися від Нього і поклонилися ідолу. Господь сказав: «Иди! Спускайся вниз, бо твій народ, якого ти вивів з єгипетського краю, зіпсувався!» (Вих. 32:7). Раніше Господь, а також Мойсей та Ітро наголошували, що саме Господь вивів Ізраїль з Єгипту (див. Вих. 3:8, 17; 12:17, 51; 13:3, 9, 14, 16, 18; 16:6, 32; 18:1, 10; 19:4; 20:2). Зараз Бог не ототожнює себе з Ізраїлем, тому що вони не визнали Його своїм Господом. Яка трагічна ситуація!

Після цього Господь сказав Мойсеєві, що зробить його нащадків «великим народом» (Вих. 32:10). Прийняти цю пропозицію і стати великим – це була сильна спокуса для Мойсея. Проте він демонструє благородство свого характеру, навіть не розглянувши таку пропозицію. Його безкорислива зацікавленість у процвітанні народу була непохитна; жодні особисті амбіції не могли це змінити. Мойсей заступається за народ і звертається до Господа, наголосивши, що це Він визволив Ізраїля. Цей народ – «народ Твій, якого Ти випровадив з єгипетського краю силою великою та міцною рукою» (вірш 11, переклад І. Огієнка). Через втручання Мойсея Господь «змінив гнів на милість щодо зла, про яке сказав, що заподіє Своему народові» (вірш 14). Яку силу має заступницька молитва!

Повернувшись до табору й побачивши бунт, Мойсей кинув на землю дані йому Богом таблиці з Декалогом і розбив їх. Цей акт був зовнішньою ознакою відступництва ізраїльтян, котрі відкинули Господа як свого Вождя. Тоді Мойсей знищив золотого бичка. Навіть у присутності Мойсея народ був «неприборканий» та свавільний (вірш 25), тож йому довелося втрутитися. Ті, хто вперто продовжував бунт, мали бути вилучені, тому Бог через Мойсея наказав їх убити. Ця ліквідація була необхідна; інакше Божий народ зазнав би безповоротної руїни (щодо цієї страти читайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» с. 324–327). Наступного дня Мойсей знову піднявся на гору Сінай і заступився за Ізраїль, благаючи милосердного Бога простити гріх Його народу.

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Відступництво Ізраїля і Аарон

Аарон міг би запобігти ідолопоклонству ізраїльтян, якби твердо стояв за Бога та Його істину. Він не мав піддаватися вимогам людей і робити їм ідола. Коли народ виявив неповагу до Бога та Його слуги Мойсея, Аарон повинен був негайно зупинити повстання. Натомість він послушався бунтівників і виконав їхнє бажання. Під час відсутності Мойсея Аарон мав діяти як сильний лідер, не боячись наслідків. Господь завжди втручається, щоб захистити Свою істину, і Аарон мав довіряти Йому.

У запитанні Мойсея до Аарона відображається турбота щодо процвітання Божого народу: «Що тобі зробив цей народ, що ти навів на нього великий гріх?» (Вих. 32:21). Поступливість Аарона неправильним проханням призвела до трагічних наслідків. Щоб виправдати свою поведінку, Аарон вигдавав, що сталося чудо: «Я їм тоді сказав: У кого є золоті речі, зніміть! І вони дали мені. І я кинув їх у вогонь, і вийшов цей бичок...» (вірш 24). Аарон посилався на магію, щоб заспокоїти гнів Мойсея. Гріх засліплює, тому люди часто вигадують історії з метою приховати непослух.

«Господь дуже розгнівався на Аарона» (Втор. 9:20), але його життя було врятоване, бо Мойсей заступився за нього. Аарон щиро

покаявся в цьому тяжкому гріху, був відновлений на керівній посаді, а пізніше став помазаним первосвященником (Вих. 40:12–15). Благодать і милосердя Бога дивовижні!

Заступницька молитва

Є чотири основні види молитви. Перший — «молитва хвали», або «молитва подяки», у якій ми дякуємо Господу за Його чудові діяння. У молитві подяки ми висловлюємо вдячність за те, Ким є Бог, і за те, що Він здійснює в нашому житті й житті Свого народу, та з радістю прославляємо Його за численні благословення. Другий вид — «молитва покаяння», у якій ми смиренно просимо Господа простити наші гріхи. Третій вид — «молитва прохання», у якій молимося про конкретні милостиві дари для себе, такі як мудрість, сила Святого Духа, радість, любов, здоров'я, мир, терпіння, духовні дари, фінансові ресурси, їжа, безпека, захист тощо. Четвертий вид — «заступницька молитва», під час якої ми молимося не за себе, а за інших. Ми просимо Бога милосердно втрутитися в їхнє життя й дарувати їм особливі благословення, такі як керівництво, навернення; також молимося про дітей, батьків, шлюб, сім'ю, суспільство, установи, процвітання країни, успіх ближніх та ін. Ми також можемо молитися за хворих, переслідуваних, скривджених, бідних, студентів, колег, новохрещених, керівників, уряд тощо. Молитва Мойсея була заступницькою, оскільки він молився за свій бунтівний народ, благаючи Бога простити їхній гріх і не покидати їх (див. Вих. 32:31, 32).

Якими б важливими вони не були, заступницькі молитви оточені таємницею. З одного боку, Бог докладе максимум зусиль для спасіння кожної людини, тому що любить їх. З іншого боку, заступницька молитва дозволяє Господу робити більше для людей у їхній ситуації. Це парадокс, ми не можемо пояснити такі моменти, та нам і не потрібно цього робити. Нам не потрібно точно знати, як діє заступницька молитва, але Боже Слово свідчить, що вона діє, і наш досвід це підтверджує. Нам потрібно молитися, тобто слухняно виконувати Його вказівку. Немає необхідності розуміти кожну загадку в житті, щоб молитися! Нам слід прийняти Боже керівництво, довіритися Йому, слухатися Його і молитися.

Господь поважає вибір людей, тому ніколи нікого не змушує йти за Ним. Він гарантує їм свободу; але Біблія заохочує нас молитися за

інших, навіть за наших ворогів. Це ще одна очевидна суперечність, яку ми не можемо вирішити та пояснити, оскільки не бачимо духовної битви. Можна лише частково зрозуміти це в контексті великої боротьби між силами добра і зла, правди й омани, світла і темряви, Христа і сатани. Ці проблески розуміння допомагають нам вірити, що наш Господь докладе всіх зусиль задля спасіння кожного.

За завісою невидимого світу існують правила, які регулюють взаємодію сил добра і зла. Теологи говорять про те, що Бог «дозволяє» сатані діяти. Джон Пекхем називає ці правила «правилами взаємодії». (Див. Peckham, *Theodicy of Love: Cosmic Conflict and the Problem of Evil* [Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2018], р. 58). Дияволу дозволено діяти, і він має реальну владу, хоча й обмежену, згідно з цими «правилами взаємодії» (див. Йова 1; 2:6). Такі правила були прийняті за допомогою небесної ради (представників усіх небесних істот), сатани і Бога. Ці правила означають, що Господь дав сатані певні обмежені «дозволи» та визначив рамки дій, аби повністю продемонструвати, яким буде його «правління», дозволяючи кожному порівнювати обидві сторони.

Ці правила також означають, що Бог не завжди отримує те, чого бажає (див. Ісаї 30:15, 18; 66:4; Єзек. 18:23; Матв. 7:21; 18:14; 23:37; Луки 7:30). Крім того, Господь не може діяти проти цих «правил взаємодії», тому що Він дотримується Своїх обіцянок. «Справжні, сповнені любові стосунки вимагають можливості того, що створіння можуть відкинути ідеальну волю Бога» (Peckham, *Theodicy of Love*, Р. 139). Бог не обмежуватиме нашу свободу вибору, оскільки це перешкодить повному розквіту любові між Ним і Його створіннями. Ми не спроможні вирішити цю очевидну суперечність, адже не бачимо, що відбувається за завісою духовної боротьби. Однак Господь відданий «процвітанню любові й завітним правилам взаємодії» (Peckham, *Theodicy of Love*, Р. 140).

Ми знаємо багато чого про Бога, але деякі речі для нас неоднозначні й загадкові. Павло стверджує, що «ми знаємо частково» і «бачимо, як у дзеркалі, неясно» (1 Кор. 13:9, 12). Ми знаємо, наприклад, що Господь любить нас, спасає нас і хоче спасти кожного. А також знаємо, що можемо довіряти Йому і покладатися на Його обітниці, турботу й допомогу. Ми впевнені: Він бажає для нас найкращого. Нам відомо, що Бог чує наші молитви, однак маємо усвідомлювати, що не можемо

через молитви маніпулювати Ним. Нам також відомо, що молитви важливі, і сатана тремтить, коли Божий народ молиться, тому що тоді все рухається вперед. Однак ми не розуміємо, чому на одні молитви надходить швидка відповідь, на інші – із запізненням, а на деякі – не надходить ніколи, принаймні згідно з нашими очікуваннями.

Господь запрошує нас молитися не тому, що ми розуміємо, що відбувається за лаштунками або в який спосіб наші молитви почуті. Ми не контролюємо молитву, але Боже Слово запрошує, спонукає і навіть повеліває молитися. Коли Божий народ молиться, царство зла руйнується, а справа Господа прогресує.

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Чому ми, люди, маємо таку коротку пам'ять щодо великих справ, які Бог здійснив для нас? Як легко ми забуваємо! Як ми можемо відновити наше ходіння з Господом і в критичні моменти нашого життя пам'ятати про Його доброту, аби приймати правильні рішення та не грішити проти Нього?

2. Що може бути «золотим бичком» у нашому житті?

3. Як ми можемо бути більш уважними до людей, котрі потребують наших молитов і практичної допомоги? Молитва відкриває нас для Бога, щоб Він міг звершувати чудеса перетворення для нас і в нас.

4. Мойсей молився за грішників і був готовий віддати своє життя за них. Це зразок того, як ми маємо молитися за тих, хто згрішив серед нас. Розгляньте зі своїм класом різні ситуації, а також обговоріть, як ми можемо молитися одне за одного в таких випадках.

5. Заступницька молитва Христа за Його учнів і за нас – це зразок того, як слід молитися за інших (див. Івана 17). Мойсеєві не потрібно було помирати, щоб грішники могли отримати прощення. Однак смерть Ісуса, нашого істинного Заступника, була необхідною для нас. Чому?

6. Як ми можемо молитися одне за одного без образ та зневаги?

«ПОКАЖИ МЕНІ, БЛАГАЮ, ТВОЮ СЛАВУ!»

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 33:7–34:35; Втор. 18:15, 18; Івана 3:16; 17:3; Римл. 2:4; 2 Кор. 3:18.

Пам'ятний вірш:

«Тоді Господь пройшов перед його обличчям і проголосив: Господь! Господь Бог співчутливий і милосердний, не скорий на гнів, багатомилостивий і правдивий, Який дотримується милосердя до тисяч поколінь, прощає беззаконня, злочини і гріхи, проте винного Він ніколи не визнає невинним. Він карає через беззаконня батьків у дітях і дітях їхніх дітей до третього й четвертого покоління» (Вих. 34:6, 7).

Нам усім потрібно зростати в нашому ходінні з Богом. Без зростання, ми мертві. Апостол Петро проголошує: «Але зростаєте в благодаті й пізнанні нашого Господа і Спасителя Ісуса Христа. Йому слава і нині, й у день вічний! Амінь» (2 Петра 3:18). Нам необхідно мати бажання зростати. Ми щодня навчаємося в Божому університеті, і цей процес не закінчиться випуском, натомість продовжуватиметься й у вічності. На кожній стадії зростання ви можете бути досконалими, якщо дозволите Господу формувати ваш характер на подобу Христа.

Подумайте про школу. Якщо першокласники навчаться читати і рахувати до 100, вони отримують прохідний бал, бо їхні знання досконалі на цьому етапі навчання й розвитку. Проте якби цей самий рівень знань, і не більше, був виявлений у старшокласника, це свідчило би про колосальний провал у його навчанні. Щось подібне відбувається з нашим зростанням у благодаті й пізнанні Бога. На кожному етапі нашого розвитку ми можемо бути такими ж досконалими у своїй сфері, як Христос у Своїй.

Цього тижня ми вивчатимемо, як Мойсей, знаючи й виконуючи Божі вказівки, зростав у своєму ходінні з Господом.

Неділя, 14 вересня

НАМЕТ ЗУСТРІЧІ

Прочитайте тексти Вих. 33:7–11. Чому Мойсей поставив намет зустрічі? _____

Ми не повинні плутати намет зустрічі (поставлений за межами ізраїльського табору) зі скинією, яку пізніше збудували й розмістили в центрі табору. Ми не знаємо, як часто Мойсей радився з Богом у наметі зустрічі. Утім, одне ми знаємо точно: зустрічі Мойсея з Богом привели до тісної дружби між ними. «Господь розмовляв з Мойсеєм віч-на-віч, — так, як людина спілкується зі своїм приятелем» (вірш 11). Приятель — це людина, з якою ми можемо порадитися й відкрито обговорити майже все, знаючи, що він/вона ніколи не розповість це іншим. Дружба — один з найприємніших взаємозв'язків, а друг — один з найкращих людей.

Історія про Мойсея, записана в розділах 19–34 книги Вихід, дуже повчальна, бо відкриває, як Бог змінює життя людей. У який спосіб Господь налагодив стосунки із цим видатним лідером? Дослідження життя Мойсея виявляє, що він зростав у пізнанні не лише сили Бога, але також Його любові й характеру. Це важлива складова стосунків з Ним.

До того, як Мойсей зійшов на гору Сінай, Господь могутньо використовував його, готуючи до особливої ролі лідера. У мідіянському краї, коли Мойсей доглядав отару овець свого тестя, Бог надихнув його написати дві книги: Йова та Буття. Потім, з'явившись йому в полум'яному кущі, Господь покликав Мойсея вивести Ізраїля з Єгипту. Він бачив поразку єгипетських богів та знищення могутньої

египетської армії в Червоному морі. Упродовж багатьох тижнів вождь спостерігав, як Усемогутній провадив Ізраїля з Єгипту до гори Сінай. Після спілкування Мойсея з Богом на цій горі його обличчя почало сяяти. Продовжуючи постійно спілкуватися з Господом, він ще 39 років вів Ізраїля до Обітованої землі. Святе Письмо повідомляє, що Мойсей був вірним слугою Бога (див. Втор. 34:5; I. Нав. 1:1), яскравим світильником у темряві, взірцевим пророком (див. Втор. 18:15, 18). Він був могутнім знаряддям у Божих руках, хоч люди не завжди виконували його вказівки. Однак дотримуючись їх, вони процвітали.

Ми можемо навчатися від Мойсея, бо його виняткова історія життя відкриває, що може зробити Бог, коли ми дозволимо Йому змінити нас. У які моменти ходіння з Богом ви зрозуміли, що Він могутньо діє у вашому житті?

Понеділок, 15 вересня

ЩОБ Я ТЕБЕ ПІЗНАВ

Прочитайте тексти Вих. 33:12–17. Про що Мойсей благав Бога? Чому він просив, аби Сам Господь провадив народ?

Зростання Мойсея в пізнанні Господа було постійним. Він дедалі більше наближався до Нього і прагнув відображати Його образ. Одного разу, розмовляючи з Богом у наметі зустрічі, Мойсей раптом зрозумів, що не знає Його, тому попросив: «Відкрий мені Свої дороги, щоб я був переконаний, що справді знайшов милість у Твоїх очах» (вірш 13). Мойсей усвідомлював свою глибоку потребу зрозуміти Бога на новому рівні. Він виявив: що більше знав Господа, то більше не знав Його. Він визнав свою потребу й усім серцем бажав краще пізнати Його. Бог охоче виконав бажання Мойсея.

Аналізуючи досвід Мойсея до цього моменту, ми бачимо, як він був залучений до глибших взаємин з Господом та як зростав духовно.

Спочатку Мойсей піднявся на гору, «піднявся до Бога» (Вих. 19:3). Потім пішов «на верхів'я гори» (Вих. 19:20), а далі «наблизився до хмари», у якій перебував Бог (див. Вих. 20:21).

Наступна дія — «Мойсей увійшов у середину хмари», де був Бог, і пробув з Ним 40 днів і 40 ночей (див. Вих. 24:18). Саме тоді Господь

дав Мойсееві два дорогоцінних дари: Декалог, написаний Самим Богом на двох кам'яних таблицях (див. Вих. 24:12), та настанови щодо побудови й оздоблення скинії (розділи 25–31).

Потім вождь провів ще 40 днів з Господом, заступаючись за грішників (див. Вих. 32:30–32; Втор. 9:18).

Однак навіть після всього цього Мойсей бажав глибше пізнати характер Бога, і незабаром Він дав йому особливе об'явлення про Себе. Мойсей прагнув не тільки інтелектуального розуміння Бога, а пізнання Його Особистості.

Не дивно, що століттями пізніше Ісус скаже: «Вічне життя є те, щобі знали Тебе, єдиного істинного Бога, і Того, Кого Ти послав, — Ісуса Христа» (Івана 17:3). Не було кращого способу для Бога відкрити Себе людям, ніж Самому стати людиною!

Ви знаєте Бога чи просто знаєте про Нього? У чому полягає принципова різниця між цими поняттями?

Вівторок, 16 вересня

ГОСПОДЬ ВІДКРИВАЄ СВОЮ СЛАВУ

Після ідолопоклонницького відступництва ізраїльтян Мойсей заступився за народ і хотів бути впевненим, що Господь і надалі провадитиме їх до Обітованої землі. У глибині душі він також бажав краще пізнати Господа.

Прочитайте уривок Вих. 33:18–23. Як Бог відповів на прохання Мойсея?

«Покажи мені, благаю, Твою славу», — просив Мойсей Господа. У Свій милості Він відкрив йому Свою славу. Однак, відповідаючи на прохання Мойсея, Він пообіцяв виявити йому Своє «милосердя». Отже, можна з упевненістю сказати, що Божа слава – це Його милосердя, Його характер (див. також Е. Уайт Дії апостолів. С. 576; Наочні уроки Христа, С. 414, 415; Пророки і царі. С. 313).

«Слава Божа полягає в тому, що Він наділяє Своїх дітей власним благочестям. Він бажає, щоб чоловіки й жінки досягли найвищого мірила» (Е. Уайт. Дії апостолів. С. 530). Його слава в тому, щоб обійняти покаєнних грішників (див. Пророки і царі. С. 668) та забезпечити все необхідне, аби змінити їх. Водночас наша «слава» — відображати характер Господа в нашому житті й виявляти його іншим.

У наших ділах і поведінці люди повинні побачити Божий характер: Його ніжну любов, милосердя, доброзичливість. Так ми маємо можливість бути не лише благословенням для світу, але й осяйним світлом для Всесвіту, що спостерігає за нами. Як написав Павло: «Але я вважаю, що Бог поставив нас, апостолів, останніми, наче приречених на смерть, адже ми стали видовищем для світу, для ангелів і для людей» (1 Кор. 4:9). Цей вселенський вимір надає нашому життю й служінню сенс і мету, яких ми навіть не можемо собі уявити.

У тексті Римл. 2:4 Павло наголошує, що «доброта Божа веде тебе до покаяння». Тобто доброта, характер Бога переконують людей у їхній гріховності та в необхідності спасіння. Справді, коли ми дивимося на Голгофський хрест і знаємо, що Сам Господь був там розп'ятий, – бо Він любить нас і це була єдина можливість спасти нас, – тоді ми маємо найбільше одкровення про Його характер.

Скільки часу ви витрачаєте на роздуми про Голгофський хрест та що він відкриває вам про характер Бога?

Середа, 17 вересня

САМООДКРОВЕННЯ БОГА

Прочитайте уривок Вих. 34:1–28. Як Бог відкрив Свою славу Мойсеєві?

Мойсей узяв із собою дві кам'яні скрижалі, подібні до перших, які він розбив (див. Вих. 32:19). Він збирався сьомий раз зустрітись з Господом на горі Сінай. Його попередні сходження згадуються в наступних текстах: (1) Вих. 19:3, 7; (2) 19:8, 14; (3) 19:20, 25; (4) 20:21; 24:3; (5) 24:9, 12–18; 32:15; (6) 32:30, 31.

Рано вранці Мойсей почав сходження. Тепер він був готовий до розуміння славетного характеру Бога. Красу Його характеру найкраще пояснює дане Мойсеєві приголомшливе самоодкровення Господа. Це найважливіше об'явлення, Ким є Бог; золота нить, яка проходить через усю Біблію (див. Чис. 14:18; Неєм. 9:17; Псал. 103:8; Йоїла 2:13; Йони 4:2). Це Євангеліє про Господа Старого Завіту, яке міститься в Новому Завіті в Івана 3:16. У вирішальних місцях біблійні автори застосовують, повторюють або розширюють це самопроголошення живого Бога, адже людині вкрай необхідно правильно розуміти Його характер.

Коли Мойсей отримав виняткове, безпрецедентне, незрівнянне пояснення Божого Імені, він поклонився і прославив Господа. Коли ми бачимо проблески любові, благодаті, милосердя, співчуття, доброти, вірності, прощення, святості, справедливості Бога, це також приваблює нас до Нього. Споглядаючи виняткові риси характеру Господа та захоплюючись ними, ми відчуваємо до Нього любов, яка викликає бажання служити Йому та слухатися Його. Його любов до нас відгукується в наших серцях любов'ю до Нього (див. 1 Івана 4:19).

У цьому самоодкровенні Бог запевнив Мойсея, що здійснить дивовижні діла для Свого народу і поведе їх до Обітованої землі. Він поновлює завіт із ними, обіцяючи, що інші народи побачать Його велич і дивовижні діяння. «Ось Я укладаю завіт. Перед усім твоїм народом звершу дивовижне, чого не було в усій землі й у жодному народі. Увесь народ, серед якого ти перебуваєш, побачить страшні Господні діла, які Я вчиню з тобою» (Вих. 34:10).

Проте ізраїльтянам потрібно було слухатися Бога й дотримуватися чітких Десяти Заповідей, щоб забезпечити своє процвітання. Потім Бог попросив Мойсея написати слова, згідно з якими Господь уклав завіт з народом та їхнім вождем (вірші 27, 28).

Четвер, 18 вересня

ОСЯЙНЕ ОБЛИЧЧЯ МОЙСЕЯ

Прочитайте тексти Вих. 34:29–35. Що стало причиною того, що обличчя Мойсея почало сяяти? _____

Після того як Бог відкрив Мойсееві Свій характер, вождь зійшов до ізраїльського табору з осяйним обличчям. Чи знав Мойсей про це? Ні. Що ближче людина до Господа, то сильніше усвідомлює свою недосконалість у порівнянні з Божою святістю.

Що стало причиною перетворення Мойсея? Чому його обличчя стало осяйним? Причина полягала не в тому, що він перебував у присутності Бога, адже раніше він уже кілька разів був з Господом, проте після цих зустрічей його обличчя не сяяло. Однак якби він ніколи не перебував у присутності Господа, його обличчя ніколи б не сяяло. Лише коли вождь зрозумів милосердя і доброту Бога

та повністю відкрився Йому через красу Його характеру, Мойсей змінився і його обличчя засяяло. Наші серця й розум також можуть змінитися, якщо ми довіримося Господу й дозволимо Йому бути Владикою нашого життя.

Прочитайте уривок 2 Кор. 3:12–18. Як Ісус може поступово перетворити нас на Свій образ? _____

Ці слова апостола Павла є алюзією на осяйне обличчя Мойсея, наголошуючи: слава Ісуса, у Котрому були втілені Божий Закон і благодать, перевершує славу Закону з Мойсеєм. Образ Христа може бути закарбований у нашому естві лише тоді, коли ми зосереджуємося на Ньому (див. Євр. 3:1; 12:2), та лише силою Духа Божого (див. 2 Кор. 3:17, 18).

Мойсей є для нас взірцем, демонструючи, що Бог може здійснити для нас, коли ми дозволяємо Йому змінити наш характер і сформувати нас на Свій Божественний образ. Саме це мав на думці Павло, коли писав про ходіння в «оновленні життя» (Римл. 6:4).

Які риси вашого характеру потребують перетворення, аби ви краще відображали характер Бога? Напевно, увесь ваш характер, чи не так? Утім, як зосередження на нашому Господі Ісусі Христі та Його подвигу на хресті може підбадьорити нас і запевнити в спасінні?

П'ятниця 19 вересня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Уважно прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Ідолопоклонство біля Сінаю» (С. 327–330).

Похмурого дня батько з маленьким сином завітали до собору. Коли вони дивилися на вітражі з прекрасними зображеннями різних біблійних сюжетів, крізь вітраж раптом пробилися сонячні промені, яскраво освітивши зображених на картині людей. Хлопчик запитав батька: «Тату, хто ці люди?» Батько мало знав про християнство, Христа чи Його учнів, але швидко відповів: «Ці люди — християни». Та яскрава картина залишилася в пам'яті сина. Одного разу вчителька хлопчика запитала в класі: «Діти, а ви знаєте, хто такі християни?» Хлопчик згадав світлу картину в соборі й відповів: «Я знаю, християни — світлі люди». Ісус сказав Своїм послідовникам: «Тож нехай сяє ваше світло

перед людьми, щоб вони побачили ваші добрі діла й прославили Отця вашого, Який на небесах» (Матв. 5:16). Тільки променисті люди можуть бути інструментами для перетворення.

Запитання для обговорення:

1. «Якби ми упокорилися перед Богом і були добрими, ввічливими, ніжними й жалісливими, тоді там, де зараз відбувається лише одне навернення до істини, було б сто» (Е. Уайт. Свідчення для Церкви. Т. 9. С. 189). Яке потужне застереження міститься в цих словах для всіх нас! Як наші характери й поведінка впливають на ставлення людей до нашого свідчення?

2. Тексти Вих. 34:6, 7 справедливо називають «Івана три шістнадцять» Старого Завіту. Чому?

3. Як на підставі Божого самоодкровення у віршах Вих. 34:6, 7 ви можете відкрити красу Його характеру людям, які запитують: Хто ваш Бог?

4. У класі обговоріть, як богобоязливий характер і добрі діла християн впливають на одновірців та нехристиян. Водночас, як недобрі, немилосердні й зарозумілі «християни» вплинули на ваше ходіння з Господом?

ЧАСТИНА I: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 33:1–34:35.

Бог звелів ізраїльтянам залишити гору Сінай і піти до землі, яку Він обіцяв дати Авраамові, Ісакові та Якову (див. Вих. 33:1). Після майже річного перебування на Сінаї (див. Вих. 19:1; Чис. 10:11) ізраїльтянам потрібно було продовжувати свою подорож до Обітованої землі. Під час їхнього перебування на Сінаї Бог уклав з ними завіт і бажав привести їх до Себе. Він дав їм Декалог та багато додаткових настанов щодо того, як стати мудрим, справедливим, добрим, дисциплінованим і добре організованим народом (Втор. 4:5–10). Настав час рухатися вперед. Однак Бог проголосив: «Я ж не йтиму з тобою» (Вих. 33:3). Таке рішення було спричинене відступництвом Ізраїля під час поклоніння золотому бичку. Присутність святого Бога посеред Ізраїля була несумісна з упертою непокорою людей та призвела б до їхнього знищення.

Коли люди почули цю жахливу вістку, вони заплакали та «познімали... свої прикраси» (вірш 6). Деякі переклади передають цей текст правильно, показуючи, що ізраїльтяни зняли свої прикраси не лише в той момент, але відтепер це було назавжди: «І позривали сини Ізраїля свої прикраси із себе, почавши від Хорив-гори» (вірш 6, переклад І. Хоменка). Ще раз Мойсей благав Господа, прохаючи Його бути з ними і провадити їх, а «якщо Ти Сам не підеш, то й не виводь нас звідси» (вірш 15). Бог запевнив Мойсея, що поведе їх: «Я зроблю тобі за цим словом, яке ти сказав» (вірш 17).

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Самоодкровення Божого характеру Мойсееві – це теологічна сутність книги Вихід (34:6, 7). Воно відбулося на вершині Божої гори, куди зійшов ізраїльський вождь, мати особливу зустріч з Господом. Він відкрив Свій характер Мойсееві під час його останнього (принаймні сьомого) сходження, згаданого в П'ятикнижжі. Це останнє сходження також було третім випадком (див. Вих. 24:18; 34:28; Втор. 9:18, 25), коли Мойсей провів 40 днів і 40 ночей зі своїм Господом. Ізраїльський вождь зростав у своїх стосунках із Господом; отже, Він зміг дати йому більш повне одкровення про Себе і про те, Ким Він є. Окрім цих сходжень, Мойсей спілкувався з Господом у «наметі зустрічі», який стояв за межами ізраїльського табору (цей намет не є скинією, яка буде побудована пізніше і поставлена в центрі табору). У біблійному тексті наголошується, що в цей час між Богом та Мойсеем зав'язалася дружба і Господь спілкувався з ним безпосередньо, «віч-на-віч» (вірш 11).

Прислівник «віч-на-віч» означає не те, що Мойсей буквально бачив обличчя Бога (вірш 20), а те, що вони були дуже близькі друзі. Цей прислівник – ідіоматичний фразеологізм, що означає близькість. Таке значення стає зрозумілим із ситуації, описаної в тексті Втор. 5:4, коли Мойсей у своїй проповіді нагадує ізраїльтянам, що Господь говорив до них у безпосередній близькості: «Обличчям в обличчя Господь промовляв до вас на горі з-посеред вогню». Незважаючи на близькість Бога до них, люди, на жаль, трималися на відстані у своїх стосунках із Господом.

Божа слава

Чотири теми надзвичайно важливі в книзі Вихід: (1) присутність Бога; (2) Божественне спасіння/визволення; (3) Боже керівництво; (4) Божа слава. Остання тема особливо розвинута в розділах 33 і 34.

Одного разу Мойсей зрозумів, що не знає Господа так, як це може бути, тому просив Його: «А тепер, прохаю, коли я дійсно знайшов милість у Твоїх очах, то благаю, відкрий мені Свої дороги, щоб я був переконаний, що справді знайшов милість у очах Твоїх» (Вих. 33:13). Мойсей смиренно бажав пізнати Господа краще, тому відважився

благати: «Покажи мені... Твою славу!» (вірш 18). Бог доброзичливо відповів йому, що покаже Свою доброту (вірш 19). Пізніше ми дізнаємося: коли Мойсей перебував з Господом на горі Сінай, Він відкрив йому Свій характер (34:6, 7). Отже, Божа слава — це Його характер, а Господнє милосердя — це підсумок Його характеру.

«Знайшов милість» — ключове словосполучення в уривку Вих. 33:12–17. Воно використане тут п'ять разів (вірші 12, 13 (двічі), 16, 17; а також зустрічається в тексті 34:9). У попередніх розділах книги Вихід слово «милість» («благодать») означало, що Господь викличе до ізраїльтян «співчуття», «милість», «прихильність» у серцях єгиптян, котрі дадуть їм золото, срібло та одяг під час їхнього виходу з Єгипту (див. Вих. 3:21; 11:3; 12:36). А використання слова «милість» в уривку Вих. 33:12–17 є теологічним, особливо з огляду на текст 34:6, у якому пояснюється, що Бог «милосердний» і «багатомилостивий», тобто дарує благодать (прихильність), якої ніхто не заслуговує. Мойсей смиренно просить Божої благодаті, прихильної відповіді.

Господь раніше пояснив Мойсеєві, Хто Він, коли той запитав про значення Його Імені. Тоді ізраїльський вождь вислухав Його пояснення цього Імені, а саме: (1) Бог — Суций; (2) вічний; (3) Він — Бог історії; (4) Він діє на благо Свого народу (див. Вих. 3:14–16). Мойсей пізнавав Господа завдяки постійному спілкуванню з Ним упродовж свого перебування в Мідіані; під час звершення Ним чудес перед фараоном, а потім чудес десяти кар; під час переходу Ізраїля через Червоне море; завдяки Його турботі про Свій народ у пустелі та спілкуванню з Ним на Сінаї тощо. Однак тепер Мойсей хоче краще зрозуміти Господа і готовий отримати глибше одкровення про Нього. Бог може дати нам пізнання Його характеру й істини лише тією мірою, якою ми здатні зрозуміти. Мойсей зростав у своєму ходінні з Богом, тому Він міг відкрити йому значно більше про Себе.

Рано-вранці Мойсей піднявся на гору. Він узяв із собою дві кам'яні таблиці, які особисто витесав, оскільки розбив оригінальні скрижалі (див. Вих. 34:1). Господь легенько докорив Мойсеєві за те, що він зробив без Його дозволу, і милостиво знову написав Десять Заповідей на нових скрижалях. Він прийшов до Мойсея в хмарі, що є формою богоявлення. Нерідко хмари в Писанні — це символи присутності Бога (див. Чис. 11:25; Втор. 33:26; Дан. 7:13).

Господь проголосив, Ким Він є, і це був спосіб саморозкриття. Він – Господь, Бог співчутливий і милосердний, довготерпеливий, не скорий на гнів, багатомилостивий і правдивий, Який виявляє любов до тисяч поколінь та прощає беззаконня, злочини і гріх. Однак остання частина цього самоодкровення Бога спантеличує багатьох: «Він карає через беззаконня батьків у дітях і дітях їхніх дітей до третього й четвертого поколінь» (Вих. 34:76). Чому Бог карає людей до третього і четвертого покоління? Цей текст перегукується з описом другої обітниці Десяти Заповідей про те, що Господь «карає за гріхи батьків дітей до третього й четвертого поколінь, — тих, хто ненавидить Мене, і Який чинить милосердя до тисячного покоління тим, хто любить Мене і дотримується Моїх Заповідей» (Вих. 20:5, 6).

Щоб зрозуміти цю концепцію, потрібно взяти до уваги такі факти: (1) описуючи наступні покоління людей у другій заповіді, Бог використовує дієприкметники, які відображають тривалу, безперервну дію*. Тобто ці люди продовжують іти тими самими злими шляхами, якими йшли їхні батьки (попереднє покоління): вони «ненавидять» Господа, тому винні. З іншого боку, Бог благословляє тих, хто «любить» Його й «дотримується» Його Заповідей. (2) Зауважте величезну різницю між Божественними вердиктами: покарання нечестивих до третього й четвертого поколінь, але виявлення милості тисячам поколінь тих, хто любить Його і дотримується Його Заповідей. (3) Три-чотири покоління часто жили разом, тому в одній родині гріховні уявлення передавалися від покоління до покоління. Пророк Єзекііль досконало пояснює та виправляє неправильне розуміння Божого покарання в родинях від одного покоління до іншого (див. Єзек. 18:20, 21)

Коли Мойсей зійшов з гори Сінай, його обличчя віддзеркалювало Божу осяйну славу. Однак він не знав, що його лице сяє. Люди, котрі сяють, не знають про це. Що ближче ми до Господа, то краще зауважуємо свою недосконалість у світлі Божої святості й більше прагнемо, щоб Він змінив нас на Свій образ, аби ми могли відображати красу Його характеру.

* У Сучасному перекладі ці дієприкметники відображені зворотами, а саме: «тих, хто ненавидить», «тим, хто любить» (Вих. 20:5, 6).

Не лише присутність Бога змінила життя Мойсея. Для нього було важливо прийти в Його присутність, але цього було недостатньо. Найважливіше те, що Мойсей був відкритий для Божої любові, для Його благодаті і співчуття. Розуміння Мойсеєм доброти Господа (див. Римл. 2:4; 12:1, 2) та його відкритість для її перетворювальної сили сприяли сяянню його обличчя.

Розмірковуючи над цим феноменом, апостол Павло наголошує: слава Ісуса перевершує славу Мойсея. Характер Христа може бути закарбований у нашому естві тоді, коли ми дивимося на Нього. Споглядаючи Його, ми силою Духа Божого відображатимемо Його образ і подобу (див. 2 Кор. 3:18).

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Частиною вічного Євангелія є Божественне повеління: «Віддайте Йому [Богові] славу» (Об'явл. 14:7). Господь настільки славний, що ми не можемо нічого додати до Його слави. Ми розуміємо, що слава Бога – це Його характер. Отже, що означає віддавати славу Господу?

2. Ісус сказав нам: «Ви – світло для світу» і закликає нас: «Нехай сяє ваше світло перед людьми» (Матв. 5:14, 16). Він ототожнює це світло з нашими добрими ділами для інших. Як наші добрі діла допомагають людям прославляти Небесного Отця?

3. Ми знаємо, що існує холодне і тепле світло. Тепле світло випромінюють сяючі лампочки, вогонь, сонячне світло. Яким світлом ми є для ближніх? Як можемо принести тепле світло Божої любові в усі наші міжособистісні стосунки?

4. Мойсей розмовляв з Богом дуже відкрито. Як ми можемо сьогодні вести відверті розмови з Господом? Як можемо чітко почути те, що Він каже нам? Як серед безлічі голосів можна впевнитися, що це Він звертається до нас?

5. Справжні друзі довіряють одне одному і можуть поділитися всім. Жоден з них ніколи не розкриє секрети друга стороннім. Друзі допомагають одне одному в скруті, підтримують у важку хвилину. Справжні друзі ніколи не зраджують. Ісус сказав Своїм послідовникам: «Ви — друзі Мої» (Івана 15:14, 15). Як ми можемо розвивати нашу дружбу з Богом?
-
-

СКИНІЯ

Біблійні тексти для дослідження:

Вих. 35:1–36:7; 36:8–39:31; 40:1–38; Бут. 1:1; Євр. 7:25; Івана 1:14.

Пам'ятний вірш:

«А хмара закрила скинію заповіту, і слава Господня наповнила скинію. Бо над скинією вдень була хмара Господня, а вночі був огонь у ній, — на очах усього Ізраїлевого дому в усіх його подорожах» (Вих. 40:34, 38).

Головне завдання старозавітного Божого народу (як і наше сьогодні) полягало в тому, щоб жити в тісних стосунках із Господом, поклонятися і служити Йому, а також відкривати людям Його характер (див. Втор. 4:5–8).

В Едемському саду Адам і Єва заховалися від Господа, бо скоєний ними гріх примусив їх боятися Його. Гріховність викликає в людей страх перед Богом, і цей страх спотворює наше уявлення про Його характер. Доброю новиною є те, що Всевишній робить перший крок для подолання цієї прірви та з власної ініціативи відновлює зруйновані стосунки. Він шукає грішника, запитуючи: «Де ти?» та намагаючись повернути його до Себе (див. Бут. 3:9).

Отже, наша основна місія полягає в тому, аби відкрити людям істинний характер Бога та засвідчити ближнім про Його праведні діяння. Якщо людей приваблює Господь і вони впевнені в Його безкорисливій любові до них, тоді присвятять Йому своє життя й виконуватимуть Його повеління, знаючи, що все це – для їхнього блага.

Через skinію Бог показав людям, наскільки Він близький до них, та відкрив їм найбільші істини спасіння.

Неділя, 21 вересня

СУБОТА ГОСПОДНЯ

Чимало віруючих стверджує, що сьомий день тижня, субота, була дана лише для євреїв. Однак ця думка хибна, адже суботній день був благословенний та освячений Господом ще в Едемі (див. Бут. 2:1–3), за тисячі років до виникнення єврейської нації. Інші люди вважають, що євреї вперше почули про суботу на Сінаї. Проте ця ідея також помилкова, бо вони дотримувалися суботи ще до Сінаю (див. Вих. 16:22–29). Безперечно, від самого початку дотримання суботи було значною частиною життя єврейського народу.

Прочитайте тексти Вих. 35:1–3. Яку істину Господь повторив людям у контексті будівництва Святині? _____

Божа заповідь про суботу завжди була, є й буде пов'язана з Господом, відкриваючи Його статус і могутні діла. Субота нагадує нам про творчу діяльність Господа – Сотворіння (див. Вих. 20:11), а також про звільнення з рабства гріха – Викуплення (див. Втор. 5:15). Четверта заповідь зосереджує нашу увагу на Творці-Викупителі, Котрий прагне жити зі Своїм народом. Отже, і субота, і Святиня вказують нам на Бога, на Його присутність у нашому житті.

Субота старозавітної Церкви передає кілька важливих вісток:

(1) Бог є Творець. Саме цим приголомшливим основоположним постулатом починається Біблія (див. Бут. 1:1). Субота – вічний пам'ятник Сотворіння (див. Бут. 2:2, 3; Вих. 20:8–11). З істини про те, що Бог – наш Творець, випливають усі інші біблійні істини.

(2) Месія прийде. Ця надія ґрунтується на Божій обітниці про Насіння, Котре зітре голову змієві (сатані), здобуде перемогу над злом і принесе людству мир.

(3) Бог установить Своє Царство миру, і субота є його передчуттям.

(4) Спасіння дарує Господь. Божий народ свідчить, що Господь – їхній Спаситель і Викупитель; спасіння можна отримати тільки завдяки Його благодаті.

(5) Бог – Верховний Суддя всіх людей. Він судитиме кожного згідно зі Своім Законом.

У євреїв є прислів'я: Ізраїль зберігав суботу, але субота зберігала Ізраїля більше. Хоч ми, адвентисти, не висловлюємося так, проте яку роль відіграє субота в житті нашої церковної сім'ї?

Понеділок, 22 вересня

ЖЕРТВИ І ДУХ

Прочитайте тексти Вих. 35:4–36:7. Які важливі уроки містяться в цьому уривку для нас? _____

Будівництво скинії необхідно було забезпечити великою кількістю різноманітних дорогоцінних матеріалів, і це здійснив Божий народ, жертвуючи щедро, від усього серця, охоче та з радістю. Ізраїльтяни дарували золото, срібло, бронзу, вісон, дорогоцінні камені, унікальні тканини, дерево акації, оливкову олію, пахощі та багато інших необхідних речей. Люди також добровільно виконували різноманітні роботи з побудови, облаштування й оздоблення скинії. Крім того, було необхідно виготовити одяг для священників, котрі мали служити в скинії, та особливе, надзвичайно мистецьки виткане й прикрашене вбрання для первосвященника.

Бог рясно благословив ізраїльтян дарами від єгиптян під час виходу Божого народу з Єгипту. Тепер вони мали можливість віддячити Господу своїми добровільними приношеннями за Його милосердне могутнє керівництво, вони всім серцем прагнули виконати цю справу для Його слави.

Люди дарували так щедро й радісно, що майстри доповіли Мойсеєві: «Люди приносять значно більше, ніж потрібно» (Вих. 36:5). Отже, вождь закликав народ більше не приносити пожертви, бо «зібраного матеріалу було достатньо для виконання і завершення всіх робіт» над скинією (див. Вих. 36:7).

Через керівництво Святого Духа Бог підготував людей і дав їм силу правильно побудувати скинію. Веселііл, Оголіяв та інші майстри були «наповнені... Божим Духом» (Вих. 35:34), тобто наділені навичками, мудрістю, майстерністю й мистецьким хистом, щоб досконало виконувати всю працю. Це був величезний проєкт, і його потрібно було здійснити точно за зразком, показаним Мойсееві Богом (див. Вих. 25:40).

Важливо зазначити, що дар Святого Духа був пов'язаний з різними здібностями й навичками людей, які потрібно було використати для будівництва скинії. Наповнення Духом не є магічним процесом; воно не означає, що людина володіє власною надприродною силою. Це Господь дає Своїм послідовникам силу й уміння, щоб вони якнайкраще сприяли поступу Божої справи, виконували Його місію й досягали Його цілей.

Які духовні дари ви отримали, коли були сповнені Святого Духа? Пам'ятайте: духовні дари можуть процвітати лише тоді, коли Дух зрощує Свій плід у вашому житті (див. Гал. 5:22, 23).

Вівторок, 23 вересня

СПОРУДЖЕННЯ СКИНІЇ ЗАВЕРШЕНО

Перегляньте уривок Вих. 36:8–39:31. Як ви вважаєте, чому були дані такі чіткі вказівки? Чого це навчає нас щодо уважного ставлення Бога до дрібниць? _____

Мойсей старанно побудував скинію, й отримані ним на горі Сінай настанови, були ретельно виконані. Біблійний текст перераховує наступні елементи: (1) скинія з її різними тканинами, завісами й частинами (див. Вих. 36:8–38); (2) ковчег (див. Вих. 37:1–9); (3) стіл для показних хлібів (див. Вих. 37:10–16); (4) свічник (див. Вих. 37:17–24); (5) жертовник для кадіння (див. Вих. 37:25–29); (6) жертовник цілопалення (див. Вих. 38:1–7); (7) умивальник (див. Вих. 38:8); (8) двір (див. Вих. 38:9–20); (9) матеріал, використаний для скинії (див. Вих. 38:21–31). У розділі 39 міститься опис елементів священницького вбрання.

Богослужіння в скинії були наочними уроками Євангелія, демонструючи Божий План викуплення. Різноманітні церемонії зображували: (1) як Бог ненавидить гріх і бореться з ним; (2) як Він спасає розкаяних людей; (3) яка доля нечестивих; (4) як Він забезпечить славне безгрішне майбутнє.

Протягом року в скинії звершували два різних, але тісно пов'язаних служіння: щоденне та річне. Це двоетапне служіння ілюструвало, як Господь вирішує проблему гріха та спасає грішників. Через щоденні служіння Він запевняв покаюючих людей, що прощає їхні гріхи й милостиво пропонує їм спасіння. Щоб отримати цей дар спасіння, потрібно було принести жертву, а ці жертви вказували на смерть Месії, пролита кров Котрого «очищає нас від усякого гріха» (1 Івана 1:7). У центрі цього дару були визнання гріха та прийняття Христової праведності (див. Псал. 32:1, 2). У такий спосіб розкаяний грішник отримував запевнення в прощенні та міг тішитися спасінням.

Щорічне служіння, яке відбувалося в День очищення, ілюструвало, як Бог викорінює гріх, вирішує проблему гріха і забезпечує безгрішне майбутнє (див. Левіти 16; Івана 1:29). Нині подвійне служіння Христа в Небесній скинії – це ще одне вираження діянь Господа задля нас (див. Євр. 7:25); це служіння завершиться остаточним вирішенням проблеми зла (див. Дан. 7:13, 14, 22, 27; 8:14; Об'явл. 21:4).

Скинія було місцем поклоніння Богові, Його прославлення та подяки Йому. Поклоніння полягає в підтримці стосунків з Господом, і Він запрошує віруючих до цього спілкування.

Середа, 24 вересня

БОЖА ПРИСУТНІСТЬ У СКИНІЇ

Прочитайте останній, 40-й розділ книги Вихід. Як ізраїльтяни довідалися про присутність Бога в скинії?

Останній, 40-й розділ книги Вихід описує освячення скинії. Це була кульмінаційна подія для Ізраїля на Синаї.

Божа слава — це Його святість, Його характер і сповнена любові присутність (див. Вих. 3:5; 33:18, 19). Присутність Господа заповнила

скинію і була видима, як хмара, слава Шехіни. Книга Вихід закінчується наголосом на постійній присутності Бога у стовпі хмарному вдень та в стовпі вогняному вночі. У дуже реальний могутній спосіб єврейський народ мав відчуті не лише реальність Господа, але також Його близьку постійну присутність упродовж усіх їхніх подорожей.

Мойсей поставив скинію першого дня першого місяця другого року (див. Вих. 40:2, 17). Олією помазання він освятив усі предмети скинії, а також посвятив у священники Аарона та його синів (див. Вих. 40:9, 13–15). Вождь перейшов через Намет Свідчення і двір, присвятивши все Господеві. Усіма цими діями він урочисто започаткував служіння у Святині (див. також Чис. 7:1). Лише під час урочистого відкриття скинії Мойсей зміг увійти до Святого Святих; після цього тільки первосвященик міг служити там раз на рік у День очищення (див. Левіти 16:2, 17).

Тричі у Святому Письмі згадується про завершення певної праці: (1) наприкінці тижня Сотворіння зазначено про завершення творчих дій Господа (див. Бут. 2:1–3); (2) біблійний текст повідомляє про завершення спорудження скинії: «Мойсей закінчив усі справи» (див. Вих. 40:33); (3) Писання констатує факт про закінчення будівництва Соломонового храму (див. 1 Цар. 7:40).

Цей зв'язок між Сотворінням та ізраїльською Святиною указує на вселенську подію – час, коли Господь перебуватиме з викупленими на Новій Землі в Новому Єрусалимі, у «Божій оселі» (Об'явл. 21:2, 3; пор. 22:1–4).

Наповнення скинії Божою присутністю (див. Вих. 40:34) стало грандіозною кульмінацією подій, які почалися з народження Мойсея, продовжилися поразкою єгипетських богів під час десяти кар, виходом Ізраїля з Єгипту, загибеллю єгипетської армії та досягли Божого об'явлення на горі Сінай.

Як навіть зараз ви можете відчуті присутність Бога? Чому це важливо?

Четвер, 25 вересня

ІСУС У СКИНІЇ З ЛЮДЬМИ

Прочитайте текст Івана 1:14. Як утілення Христа порівнюється зі скинією? _____

Утілення Ісуса – це таємниця, а також виняткова наука, яку викуплені вивчатимуть упродовж вічності. Апостол Іван стверджує, що Христос, узявши на Себе наше тіло, засвідчив людям, що реально живе серед них. Утілений Ісус нагадує Бога Старого Завіту, Котрий жив з ізраїльтянами в skinії на Синаї та під час їхньої подорожі пустелею до Обітованої землі.

Завдяки Своєму втіленню Ісус оселився в skinії серед людей. Яка незбагненна істина! Вічний Бог сходить до нас, як один з нас, та запевняє: Він справді є «Емануїл, що означає: З нами Бог» (Матв. 1:23).

Ісус виголосив дорогоцінну обітницю: «Де двоє або троє зберуться в Ім'я Моє, там і Я серед них» (Матв. 18:20). Христос запрошує Своїх послідовників бути в тісних стосунках із Ним: «Ось Я стою під дверима і стукаю. Якщо хто почує Мій голос і відчинить двері, то Я ввійду до нього і буду вечеряти з ним, і він зі Мною» (Об'явл. 3:20).

Прочитайте тексти Об'явл. 21:1–3. Що повідомляють ці вірші?

Новий Єрусалим сходить з Неба на Землю, і апостол чує голос із Божого престолу: «Ось Божа оселя з людьми; і Він поселиться з ними, і вони будуть Його народом, і Сам Бог буде з ними — їхній Бог» (вірш 3). У Новому Єрусалимі немає храму (вірш 22), бо все місто є храмом, Божою Святиною. Довжина, ширина і висота міста рівні (вірш 16), як у Святого Святих skinії, яке мало форму куба. Упродовж нескінченної вічності ми житимемо в безпосередній присутності нашого Бога у світі без гріха, смерті і страждань.

Вірою споглядаючи те, що нам було обіцяно в Ісусі, де ми можемо черпати силу, аби вистояти до кінця?

П'ятниця, 26 вересня

ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

Прочитайте в книзі Еллен Уайт «Патріархи і пророки» розділ «Skinія та служіння в ній» (С. 353–358).

«Будівництву Святині передував Божественний акт викуплення – визволення Ізраїля з-під поневолювальної влади Єгипту. Цим актом

Господь засвідчив про Своє прагнення увійти в постійні відносини завіту зі Своїм народом. Він буде їхнім Богом, а вони стануть Його народом (див. Вих. 6:7). Закон завіту визначав, як ізраїльтяни мають ставитися до Нього та одне до одного. Скинія справді була місцем зустрічі, місцем, де Господь і люди збиралися разом. Лише після викуплення та затвердження постійного союзу з Богом через завіт люди мали доступ до Бога в Його скинії» (*Andrews Bible Commentary: Old Testament, “Exodus”* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2020). Р. 226).

Еллен Уайт описує мету служінь у скинії: «Отже, служіння в скинії, а пізніше в храмі щоденно відкривало людям великі істини, пов’язані зі смертю і служінням Христа; раз на рік вони подумки переносилися до заключних подій великої боротьби між Христом і сатаною й остаточного очищення Всесвіту від гріха і грішників»» (Патріархи і пророки. С. 358).

Запитання для обговорення:

1. Центральним актом богослужінь у скинії було пролиття крові. У жертву приносили тварин, а їхню кров використовували майже в усіх храмових ритуалах. Що символізувала кров і на Кого вказували всі ці жертви?

2. Дивовижним діянням Бога було те, що Він, Творець Усесвіту, оселився серед Свого народу у скинії. Однак наскільки дивовижнішим стало те, що Він прийшов оселитися серед нас як Один із нас, як Людина. Це – незбагнений прояв любові! Проте Господь пішов ще далі: віддав Себе в жертву за гріх, помер замість нас. Що це відкриває нам про Його характер? Наскільки сильно Бог бажає бачити нас спасеними в Його вічному Царстві?

3. Прочитайте тексти Євр. 8:1–6. Як земна Свяतिця відображає нинішні діяння Ісуса задля нас у Небесній Святині?

ЧАСТИНА І: ОГЛЯД

Основні тексти: Вих. 35:1–40:38.

Перед тим, як ізраїльтяни почали працювати над скинією, були озвучені конкретні принципи й нагадування щодо дотримання суботи (див. Вих. 35:1–3). Навіть під час роботи над Святиною люди мали шанувати і святити «суботу, відпочинок для Господа» (вірш 2).

Бог виклав Мойсеєві проєкт скинії, яку також називають наметом свідчення, з інструкціями щодо її спорудження (див. Вих. 25–31). Тепер настав час для її будівництва. Спочатку було зібрано весь необхідний матеріал для скинії (див. Вих. 35:4–29; 36:4–7), потім ремісників (включаючи жінок, див. Вих. 35:25, 26) Дух Божий наділив мистецькими здібностями й майстерністю для роботи над Наметом Свідчення (див. Вих. 35:30–36:3), і будівництво почалося. Якщо врахувати старанну працю над різним одягом, то разом потрібно було підготувати десять основних предметів:

- скинія (див. Вих. 36:8–38);
- ковчег (див. Вих. 37:1–9);
- стіл (див. Вих. 37:10–16);
- свічник (див. Вих. 37:17–24);
- жертовник для кадіння (див. Вих. 37:25–28);
- елей помазання і чисту кадильну суміш (див. Вих. 37:29);
- жертовник всепалення (див. Вих. 38:1–7);
- умивальник (див. Вих. 38:8);
- двір (див. Вих. 38:9–20);
- одяг для служіння у святині, ефод, нагрудник та інші елементи священницького одягу (див. Вих. 39:1–31).

У текстах Вих. 38:21–31 перераховується використаний матеріал: понад тону золота, приблизно 3,75 тонн срібла та близько 2,5 тонни

бронзи. Мойсей оглянув усю виконану роботу над скинією та виявив, що вона була зроблена «так, як заповів Господь» (ця фраза повторюється тричі, аби підкреслити точність і слухняність майстрів; див. Вих. 39:32, 42, 43). Мойсей був дуже задоволений виконаною роботою і благословив усіх працівників (див. Вих. 39:43б).

Після цього скинія мала бути встановлена першого дня першого місяця, згідно з Божою вказівкою (див. Вих. 40:1, 2); це означало, що будівництво скинії було закінчене майже через рік після виходу ізраїльтян з Єгипту (див. Вих. 12:2, 6; 40:17). Коли великий намет був готовий, окремі елементи зібрали й розмістили всередині та ззовні, починаючи від Святого Святих і закінчуючи подвір'ям. Кожна частина Святині була відокремлена завісою (у розділі згадуються три різні завіси: див. Вих. 40:3, 5, 8; і ще раз 40:21, 28, 33).

ЧАСТИНА II: КОМЕНТАР

Божа присутність

Для віруючих присутність Бога означає все. Його Ім'я «Я Є ТОЙ, ХТО Є» означає, що Він вічний, усядищий Бог. Коли Сам Господь пояснює значення Свого імені, тоді наголошується на Його присутності (див. Вих. 3:13–15).

Головна тема 40-го розділу книги Вихід — розділу, пов'язаного зі скинією, — присутність Бога. Господь попросив ізраїльтян побудувати її, оскільки прагнув видимо перебувати зі Своїм народом, у самому центрі табору. Він хотів бути близько до них, щоб вони могли бачити Його славу. Упродовж дня Господь перебував у хмарі, а вночі ця хмара перетворювалася на вогненний стовп. Коли хмара піднімалася над скинією, ізраїльтяни вирушали в путь (див. Вих. 40:36–38). Якби Бог покинув ізраїльтян, вони були б приречені на поразку і смерть.

Кульмінаційним моментом у будівництві скинії був факт, що «Господня слава наповнила намет» (наголошено двічі — див. Вих. 40:34, 35), тобто простір скинії наповнився хмарою — видимим знаком Божої присутності. Сповнена Божої слави скинія — тріумфальна кульмінація та завершення книги Вихід. Це має допомогти людям дозволяти Господу більше бути присутнім у їхньому житті.

Бог уже раніше демонстрував Свою присутність посеред єгипетської землі (див. Вих. 8:18). Він вивів Ізраїль з Єгипту (див. Вих. 12:51) і врятував їх біля Червоного моря (див. Вих. 14:30, 31). Господь дав манну (див. Вих. 16:14, 15) і через суботу навчив їх, що Він – їхній Творець, Котрий перебуває з ними. Субота – це не що інше, як «з нами Бог» (Бут. 2:2, 3), і Він обіцяє Своему народові, що буде з ними скрізь, де пам'ятають Його Ім'я (див. Вих. 20:24). Божа спасенна присутність спрямовує життя віруючих людей; завдяки Своему втручання Господь допомагає їм зростати в стосунках і перетворенні.

Сповнений Духом Божим

Бог не лише виклав проєкт скинії та попросив ізраїльтян побудувати Намет Свідчення, але Він «сповнив» людей Духом Божим (див. Вих. 31:3; 35:31), Котрий сприяв будівництву (див. Вих. 31:1–11; 35:30–36:1). Що означає бути сповненим Святим Духом? Біблійний текст дає чітку відповідь: люди були сповнені мудрості і знань, наділені навичками, здібностями й художнім хистом, щоб створювати різні вироби з дорогоцінних металів, каменів, дерева і тканин для Намету Свідчення. Отже, нічого чудодійного чи таємничого не сталося. Жодні духи чи сили не входили в людину; лише Святий Дух дав духовні дари, навички й мистецькі здібності, що сприяло прогресу Божої справи – проголошенню Його істини й місії. За часів Мойсея цей дар отримав Веселїїл, Оголіяв та інші ремісники. Коли Дух Господа наповнює людей, Він дає їм змогу працювати для Його справи.

Те саме стосується випадків, коли на людину «зійшов Дух Божий». Така фраза вперше згадується в Біблії в історії про Валаама (див. Чис. 24:2). Це означає, що Святий Дух дав йому особливе одкровення, і він міг пророкувати. У книзі Суддів вислів «На ньому був Господній Дух» (або «На нього зійшов Господній Дух») використано сім разів щодо різних суддів [Отніїл (див. Суд. 3:10); Гедеон (Суд. 6:34); Іфтах (Суд. 11:29); Самсон (див. Суд. 13:24, 25; 14:5, 6, 19; 15:14)], уповноважуючи їх піклуватися про Божий народ, захищати його та виконувати справу Господа. Таке саме значення має фраза щодо хрещення Святим Духом (див. Матв. 3:11; Марка 1:8; Луки 3:16) або отримання Святого Духа (див. Дії 2:38).

Земна і Небесна скинії

Господь наказав Мойсееві побудувати скинію за зразком (євр. *тавнїт*; 25:9), або планом (євр. *мішп'ят*, що означає «суд»; 26:30), показаним йому на горі Синай. Земна скинія — це мініатюрне відображення Небесної Святині, пристосоване до нашої людської ситуації і нашого стану, але створене за зразком небесного оригіналу (див. Євр. 8:1, 2).

Земна скинія не була збудована відносно Небесної Святині в масштабі 1:1. Апостол Павло допомагає нам зрозуміти величезну різницю між Небесною і земною скиніями. Він стверджує, що священники «служать образів і тіні небесного» (Євр. 8:5), пояснюючи, що це була лише тінь небесної реальності. Ця ілюстрація дуже влучна.

Порівняймо людину з її тінню. Тінь — це проєкція непрозорого предмета (у нашому порівнянні — людини) на освітлену площину. Тінь людини така ж реальна, як і сама людина, однак дуже приблизне її відображення. На підставі тіні про людину можна дізнатися дуже мало. Поява тіні буде залежати від джерела світла. У кращому випадку тінь людини може дозволити спостерігачеві зрозуміти, чоловік це чи жінка, висока це людина чи низька, повна чи струнка, а також якісь інші зовнішні характеристики. Тінь людини не покаже вік людини або вираз її обличчя. Тінь нічого не скаже про мислення, емоції, цілі, знання, роботу, посаду, мету, мрії, плани, настрої людини тощо. Отже, цей приклад свідчить, що нам потрібно бути обережними, аби не підходити до Небесної Святині зі своїми обмеженими людськими мірками.

Небесний храм незрівнянний за розмірами, простором і матеріалами. Небесна скинія — це місце, де перебуває Бог; там Його престол (див. Єрем. 17:12). Це місце зборів і поклоніння для Всесвіту (див. Ісаї 14:13). Там небесний командний центр, з якого виходять Його вердикти (див. Псал. 11:4, 5; 18:7; 57:4; 76:9; 102:20; 123:1). Як реальний Бог, так реальні ангели, Небо і Небесна скинія.

Ритуали земної скинії відкривали дуже важливі аспекти спасіння, демонструючи, як Бог спасає, як ставиться до гріха та грішників. Земна скинія відображає основні функції, пов'язані з Планом спасіння. Існували щоденні служіння, які давали окремому віруючому прощення та запевнення в спасінні. Щорічні богослужіння зображували остаточне об'єктивне вирішення проблеми гріха: зла більше не буде, воно буде повністю знищене. Як наслідок, усі розумні істоти безмежного

Всесвіту підносять, виправдовують і підтверджують Божий характер любові, істини і справедливості, адже Господь відкрито виявив Свою любов. Усі створіння визнають Його славу, суверенітет і силу. За Свою доброту і справедливість Він гідний хвали всіх істот, і кожне створіння схилиться перед Ним у повному захопленні (див. Филп. 2:9, 10; Об'явл. 15:4). Кожен без винятку проголошуватиме: Бог є любов!

ЧАСТИНА III: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Чи Бог говорить про якісь умови, які необхідно виконати перед отриманням дару Святого Духа? Зверніть увагу на слова Петра в його проповіді на святі П'ятидесятниці: «Покайтеся, і нехай охреститься кожний з вас в Ім'я Ісуса Христа на прощення ваших гріхів, і приймете дар Святого Духа» (Дії 2:38). Що для вас означає ця обітниця?

2. Багато хто молиться про Святого Духа, щоб володіти Ним або мати Його для себе. Однак насправді Святий Дух має володіти нами, щоб використовувати нас. Він готує нас для служіння. Пам'ятайте: кожен віруючий має принаймні один духовний дар, щоб служити іншим. Який дар ви отримали від Бога? Які духовні дари потрібні вам, щоб ви могли бути корисними для Бога, Його Церкви та суспільства в цілому?

3. Як ми можемо дозволити Богові перебувати в нашому житті більшою мірою? Які наші дії можуть позбавити нас радості Його присутності?

4. Чому так важливо викоринити гріх і зло з нашої Землі, щоб відновити первісну гармонію? Чи можна було б контролювати зло, якби Бог не знищив його, а дозволив йому існувати вічно? Поясніть. Якщо зло руйнує само себе, як довго воно могло б існувати, якби Господь не знищив його?

ПРОГРАМА РОСТУ ТА РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ СУБОТНЬОЇ ШКОЛИ

ЧАСТИНА 11

Шановні вчителі Суботньої школи!

«СШ 2.0»

Окрім зустрічі на уроці СШ, ваші класи повинні мати домашні зустрічі у форматі Малої групи задля організації місіонерського служіння. Це може даватися непросто, тому що наразі в Україні досить складна ситуація й ми знаємо прагнення диявола, щоб у цих хвилюваннях ми забули про Бога. Як і в історії з Йовом, він сподівається, що труднощі відштовхнуть нас від Господа, але Біблія навчає нас скеровувати енергію проблем у русло ближчого спілкування з Богом.

Погляньте, як про це сказано: «Коли ж опинитесь в неволі і все лихо спіткає вас наприкінці днів, то ви навернетесь до Господа, свого Бога, і почуєте Його голос. Адже Господь, ваш Бог, є милосердним Богом. Він не залишить вас і не погубить вас. Він не забуде Заповіту з вашими батьками, у якому присягнувся їм» (Втор. 4:30, 31).

Розвиваймо місіонерську діяльність класу СШ.

Енергія проблем як стимуляція для молитовних зустрічей та духовного росту класу СШ

Якщо ми навчимося використовувати енергію проблем як стимулятор руху до Бога, тоді, по-перше, вони не руйнуватимуть нас. А по-друге, якщо ми в труднощах шукатимемо Господа, то Він відкриватиметься нам, і так зростатиме наша віра, як написано: «Надія, яка довго не збувається, послаблює серце, а здійснене бажання – як дерево життя» (Притчі 13:12). Цей текст складається з двох частин,

які свідчать про два стани серця людини: у першій частині йдеться про тривалу надію, яка не збувається, а в другій – про бажання, яке здійснилося. Перша – ослаблює серце, а друга – дає життя, надихає.

Цей текст – ключ до наших роздумів. Ми маємо проблему, яку не просто розв'язати, тому вона забирає сили, натхнення, бажання, демотивує. Усе це відбувається через зміну мислення під час труднощів. Ми думаємо, що зрештою життя зміниться на гірше. А розум приймає наші думки як реальність, а не лише як думки. Тому він налаштовує всі фізіологічні процеси нашого організму на досить витратний режим, необхідний для виживання. І коли цей період затягується, то такий режим стає руйнівним через надмірне виснаження тіла.

Як бути в такому випадку? Необхідно влаштовувати домашні зустрічі класу СШ, організовувати вивчення Біблії та звершувати молитви за конкретні переживання. Щоб отримати результат, може знадобитися час, але це не проблема. Навіть якщо відповідь на молитву затримується, ви все одно шукаєте Бога, зміцнюєтеся у вірі й духовно зростаєте.

Дух Пророцтва пояснює: «Нам не варто впадати в зневіру, давати волю сумнівам і думати, що наші молитви залишаються непоміченими. Ми повинні ще більше покласти на Христа й залишити нашу справу на Божий розсуд, щоб Він відповів на наші молитви так, як вважатиме за потрібне. Бог зовсім не обіцяв виливати Свої благословення тими каналами, які ми для Нього намітили... Плани Божі завжди найкращі, навіть якщо ми не завжди можемо зрозуміти їх. Досконалості християнського характеру можна досягти тільки через працю, боротьбу та самозречення. Ми не завжди це розуміємо й не вважаємо болісний і часто тривалий процес очищення необхідним для нас, щоб нам відповідати образу Христа. Бог нерідко відповідає на наші молитви так, як ми найменше очікуємо. Він ставить нас у таке становище, у якому ми піддаємося найсильнішим випробуванням, щоб виявилось, що в нас на серці. Щоб сприяти розвитку християнських чеснот, Він помістить нас у такі обставини, які вимагатимуть від нас постійно тренувати свою віру» (Наше найвище покликання. С. 364). Отож не завжди відповідь надходить швидко, і не завжди вона саме така, якою ми її очікуємо, бо ми не знаємо волі Божої, до того ж є ще воля тих, за кого ми молимося. Потрібно молитися й чекати.

Та тільки уявіть, якою буде радість класу, коли відповідь надійде. Уявіть, якою життєвою силою наповниться ваша Мала група. Для цього потрібна віра й постійність. Кожна зустріч має супроводжуватися щирими молитвами за ваші проблеми до отримання відповіді. Бо дехто з нас може сказати, що Павло молився і Бог не зцілив його. Проте Господь відповів йому: «Досить тобі Моєї благодаті, адже Моя сила виявляється в немочі! Тому краще радо буду хвалитися своїми немочами, щоб оселилася в мені сила Христа» (2 Кор. 12:9).

Безумовно, ваша молитовна боротьба багатогранно відкриватиме вам прояв сили Божої в житті вашого класу. Ось як це було в житті Ісуса Христа: «Він пішов у пустелю, щоб побути на самоті й обміркувати Свою місію та Своє служіння. У пості й молитві Він готував Себе до жертвовного шляху, яким Йому належало пройти. Як розпочати Свою працю зі звільнення в'язнів, яких мучив ворог? Під час Його тривалого посту перед Ним повністю розкрилося те, що Він мав зробити для спасіння людства» (Вибрані вісті. Т. 1. С. 227).

Відкриття та прояв Божого Духа – результат пошуку Бога. «І коли ви будете шукати там Господа, свого Бога, ви Його знайдете, якщо будете шукати Його від усього свого серця і від усієї своєї душі» (Втор. 4:29).

«Шукати Господа від усього свого серця» – ось та умова, яку має виконати ваш клас СШ. Як це практично втілити? Увесь наш розум, воля та почуття (а разом це і є наше серце) мають бути зосереджені на цій меті.

Тож об'єднайтеся вашим класом СШ в домашньому колі для пошуку Бога й молитесь за ваші проблеми. Бог відповість вам і надихне силою до подальшої духовної боротьби та молитов, а ще зробить вас однією командою, яка буде готова звершувати служіння й нести спасіння тим, кого так довго очікує «батько на краю поля».

Хай Бог допоможе вам, дорогі вчителі СШ!

Роман Проданюк,

керівник Відділів адвентистської місії та Суботньої школи УУК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Посібник з вивчення Біблії в Суботній школі з коментарями для вчителів
на III квартал 2025 р.

ВИХІД

Іржі Москала

Директор видавництва **В. Кулага**, головний редактор **І. Джердж**,
переклад **А. Чепель**, редагування **Л. Качмар**, богословська експертиза **І. Корещук**,
коректура **О. Мехоношина**, верстка **В. Кузьменко**, обкладинка **О. Черневич**,
відповідальна за друк **Т. Гришок**

Формат 84x108/₃₂. Папір газетний. Офсетний друк.
Підписано до друку 17.02.2025 р. Гарнітура Октава. Наклад 1650 прим.

Видавництво «Джерело життя» 04052, м. Київ, вул. Лук'янівська, 9/10-А
тел. (044) 425-69-06, e-mail: dzherelo@ukr.net, www.adventist.ua, bookson.com.ua, lifesource.ua